

Industri i et skriftlig perspektiv

-en kvalitativ tekstanalyse av lokalavisers industrifremstilling

Ingeborg Ulsnæs

RETKOM4194 Masteroppgave i retorikk og språklig kommunikasjon

November 2022

60 studiepoeng

Institutt for nordiske og lingvistiske studier

Det humanistiske fakultet

© Ingeborg Ulsnæs

År 2022

Industri i et skriftlig perspektiv -en kvalitativ tekstanalyse av lokalavisers industrifremstilling
Ingeborg Ulsnæs

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

II

Sammendrag

I denne masteroppgaven ønsker jeg å undersøke hvordan lokale aviser i Telemark skriver om og presenterer den lokale industrien i Grenlandsområdet, representert gjennom Herøya Industripark. Da det finnes svært mange tekster som omhandler Herøya Industripark, har jeg delt dem inn i relevante kategorier: Feelgood – klassiske gladsaker; Investeringer, utvikling og nyoppstartinger; Kritiske tekster; Ulykker; Fakling og alarmer; Feature – opplysningsartikkel. Videre har jeg plukket ut tekster til analysen som representerer disse kategoriene. Tekstene varierer mye i innhold, fremstilling og lengde, og de gir et

For å kunne svare på hvordan industrien presenteres, bruker jeg kritisk diskursanalyse som teoretisk rammeverk, og da særlig Norman Faircloughs analysefigur. I tekstanalysen ser jeg på tekstenes kontekst, innholdsord, nøkkelord og referentkjeder, verb og prosesser.

Tekstene varierer mye i innhold, fremstilling og lengde, og de gir et bredt bilde av industrien i regionen. De bærer med seg mange diskurser, men de som har kommet tydelig frem gjennom referentkjedene er miljø, gass og utslipp, hendelser, fare/frykt og en lokal industridiskurs. Tekstene skrives i hovedsak i aktiv form, med handlingsprosesser og med en utstrakt bruk av dynamiske verb. Videre fremstår industrien med mye makt knyttet til hvordan de omtales, gjennom å få opptre som avsendere i flere av tekstene.

Forord

Å skrive masteroppgave er ingen dans på roser, og det hadde vært enda vanskeligere om jeg ikke hadde hatt så mange bra folk rundt meg som har støtta meg og heia meg i mål.

Jeg vil starte med å takke Sine Halkjelsvik Bjordal, veilederen min. Uten hjelpen og støtten fra deg, hadde jeg aldri levert en masteroppgave. Og jeg er overbevist om at man må leite lenge om man skal finne en mer engasjert og dyktig veileder som deg.

Videre må jeg også trekke frem mine fantastiske foreldre som tålmodig har støtta meg, og lot meg mer eller mindre flytte hjem igjen i masterinnspurten og sørge for at jeg fikk middag hver dag.

Ellers så har jeg usedvanlige tålmodige venner som alle har heia meg frem til målstreken, nå gleder jeg meg til å kunne være sosial med dere igjen!

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Industri og Herøya industripark.....	1
1.1.1	Historien til Herøya industripark.....	2
1.2	Problemstilling.....	4
1.3	Avistekster.....	4
1.4	Kritisk diskurs som teoretisk rammeverk.....	6
1.5	Metode og fremgangsmåte.....	6
1.6	Min rolle som forsker.....	8
2	Diskursanalyse.....	10
2.1	Hva er diskurs?.....	10
2.2	Kritisk diskursanalyse.....	11
3	Metoden.....	15
3.1	Materialet.....	15
3.2	Hvordan analysen bygges opp.....	17
3.2.1	Kontekst.....	17
3.2.2	Ordvalg og referentkjeder.....	18
3.2.3	Verb og prosesser.....	20
4	Kultur- og tekstuell kontekst.....	21
4.1	Tekstenes kulturelle rammeverk.....	21
4.2	Tekstenes tekstuelle kontekst.....	22
5	Kategori en: Fakling og alarmer.....	24
5.1	Oppsummering av tekstene.....	24
5.2	Situasjonskonteks.....	25
5.3	Ordvalg og referentkjeder.....	26
5.4	Verb og prosesser.....	28
6	Kategori to: Ulykker.....	31
6.1	Oppsummering av tekstene.....	31
6.2	Situasjonskontekst.....	32
6.3	Ordvalg og referentkjeder.....	33
6.4	Verb og prosesser.....	35
7	Kategori tre: Investeringer, utvikling og nyoppstartinger.....	37

7.1	Oppsummering av tekstene	37
7.2	Situasjonskonteksten	38
7.3	Ordvalg og referenter.....	41
7.4	Verb og prosesser	45
8	Kategori 4: Gladsaker.....	47
8.1	Oppsummering av tekstene	47
8.2	Situasjonskontekst	48
8.3	Ord og referentkjeder.....	49
8.4	Verb og prosesser	52
9	Kategori 5: Kritiske tekster	54
9.1	Oppsummering av tekstene	54
9.2	Situasjonskonteksten	55
9.3	Ordvalg og referentkjeder.....	57
9.4	Verb og prosesser	60
10	Kategori 6: Feature.....	62
10.1	Oppsummering av teksten.....	62
10.2	Situasjonskontekst.....	64
10.3	Ordvalg og referentkjeder	65
10.4	Verb og prosesser.....	68
11	Drøftingen av funenne.....	70
11.1	Diskurser i teksten.....	70
11.2	Verb og prosesser.....	73
11.3	Maktrelasjoner i tekstene	76
11.4	Tekstenes mottakere.....	78
12	Oppsummering, konklusjon og videre arbeid	80
	Litteraturliste	82
	Vedlegg	85

1 Innledning

Jeg er fra Skien i Grenland i Telemark, en by i en industriregion. Jeg har vokst opp med industri som noe som bare er der. Mange av fabrikkene ligger bynært, så man ser bygningene, pipene og røyken. Og man vet at går det galt, går det veldig galt. Skien, Porsgrunn og de andre Grenlandskommunene har alle lang industrihistorie. I Skien starta de med sagbruks- og jernindustri på 1500 tallet, mens den mer moderne industrien i området fulgte med den industrielle revolusjonen på 1800-tallet (Lundbo og Thorsnæs 2021). Det er mye av historien til Grenlandskommunene som er knyttet til industrien, som Menstadslaget som alle lærer om på skolen, historiene man vokser opp med fra foreldre og besteforeldre, og lukta fra papirfabrikken Union som jeg selv vokste opp med. Mye av industrien er lagt ned, men mange av de gamle fabrikkene fremdeles er i drift og mange nye har kommet til. Min personlige erfaring som oppvokst i en industriregion er at det enten snakkes om i fortid, som noe historisk, ellers så snakker man om farene knyttet til industrien og alt som kan gå galt. Jeg begynte å reflektere rundt dette da jeg skulle finne ut av hva jeg skulle skrive master om, og ble nysgjerrig. Industrien i Grenland er viktig på mange plan og for mange mennesker. Det er mange som jobber i eller knyttet til industrien, og enda flere påvirkes av å ha den i nærområdet. Industrien er viktig i miljøutfordringene vi nå står ovenfor. Både gjennom å ha bidratt til enorme mengder utslipp og forurensing, men også når det kommer til å finne en løsning på problematikken. Industri er også viktig på et politisk og økonomisk plan. Jeg blei nysgjerrig på å undersøke hvordan man faktisk snakker om industrien i området her i dag. For hvordan vi snakker om den, er med på å vise hva slags holdninger som er knyttet til industri nå i moderne tid. Da jeg begynte arbeidet med masteren, hadde jeg lyst til å bli bedre kjent med industrien jeg har vokst opp med, og dette ville jeg gjøre gjennom å se på tekster som skrives om den. På denne måten håper jeg å få en større forståelse for hvordan industrien i Grenland snakkes om og hvordan vi forholder oss til den i dag.

1.1 Industri og Herøya industripark

Store Norske Leksikon definerer industri som «...en generell betegnelse for næringsvirksomhet som består i bearbeidelse av råstoff eller råvarer. Begrepet brukes oftest om fabrikkmessig fremstilling av varer» (Gram og Isaksen 2021). I en moderne kontekst er det lett å tenke at norsk industri i all hovedsak omfatter oppdrettslaks og olje. Vi har jo tross

alt en olje- og industriminister i Norge, og de alle fleste av oss har hørt at laksen blir omtalt som den nye olja. Dette er selvfølgelig store og viktige næringer i Norge, men vi har fremdeles mye landbasert industri innen forskjellige næringer. Industrien i Norge omsetter for enormt mye penger, det investeres store summer og det sysselsetter tusenvis. Noe av det mest kjente landbaserte industrien er kanskje våpenindustrien på Kongsberg. Men ifølge Store Norske Leksikon på nett, så var hele 215 521 personer sysselsatt i industrien i 2015, og omfattet over 20 000 virksomheter (Gram og Isaksen 2021). Flere av disse industrivikssomhetene ligger i Grenland.

I Grenlandsområde er det mange forskjellige industribedrifter knyttet til ulike næringer, og de er spredd over mer eller mindre hele regionen. For å passe på at jeg ikke velger ut et altfor stort materiale til masteroppgaven, har jeg valgt å begrense materialet til å se på tekster knyttet til bedrifter som holder til på Herøya Industripark. Grunnen til at jeg gjør det er at det skaper en naturlig begrensning i tekstutvalget jeg analyserer, og fordi jeg opplever disse som representative for hvordan industrien generelt omtales i avisene. Dette er også et område hvor det skjer mye og er mange nye satsninger.

Herøya Industripark er eid av Oslo Personforsikring AS og er tilknyttet ca. 80 bedrifter og ca. 2500 ansatte. (Herøya Industripark 2022). Begrepet industripark har jeg ikke funnet noen konkret definisjon på, men det omfatter, slik jeg har forstått det, bedrifter som leier ut og tilrettelegger områder for større og mindre industribedrifter. Mo industripark skriver dette: «Industripark-konseptet innebærer at den enkelte bedrift kan konsentrere seg fullt og helt om sin forretningsidé, mens det praktiske i hovedsak allerede er tilrettelagt» (Mo industripark 2022). Norge har flere industriparker rundt om i landet, og etter et raskt googlesøk viser det seg at omtrent alle beskriver seg selv som en av Norges største.

1.1.1 Historien til Herøya industripark

For det som nå er Herøya industripark starta historien på starten av 1900 tallet (Mæhlum og Lundbo 2021). Den vestlige verden holdt på å gå tomme for naturgjødsel, og kappløpet om å klare å produsere kunstgjødsel begynte (Hydro 2020). I 1903 møttes ingeniør Sam Eyde og professor Kristian Birkeland på en middag, og der fant de ut at de sammen kunne løse dette ved så hente nitrogen fra luften og med dette danne kunstgjødsel (Hydro 2020). 1905 ble Norsk Hydro etablert på Notodden (Bryhn og Gram 2021). Industrien utviklet seg og det ble mulig å frakte elektrisiteten lenger, i 1928 etablerte Norsk Hydro seg på Herøya i Porsgrunn.

Nå lå de ved havet og med kortere vei ut til markedet (Hydro 2020). Selv om det var mye stolthet og fremtidsvisjoner knyttet til Hydro, var det også tidvis problematikk og opphetet stemning blant arbeiderne. I 1931 sto det kjente Menstadslaget, en konflikt mellom utestengte arbeidere og kontraktsarbeidere som ble sett på som streikebrytere. Både politi og militære blei satt inn for å få kontroll på opptøyene. Opptøyene fikk rettslige konsekvenser, men gav også bedre forhold for arbeiderne i etterkant. (Hydro 2020)

Etter noen utfordrende krigsår Hydro å ekspandere driften, og utvidet med flere fabrikker som produserte blant annet veisalt og maursyre. Etter hvert begynte man også å produsere magnesium (Hydro 2020). På 60-tallet inngikk daværende generaldirektør i Hydro og lederen for Herøya arbeiderforening det som blei omtalt som produktivitetsavtalen. Målet var effektivisering og kostnadsbevissthet i bedriften og produktiv bemanning. De ansatte fikk produktivitetstillegg og bonusordninger, og drift og produksjon ble i større grad målt, kontrollert og fulgt opp. Etter hvert begynte man også å jobbe med arbeidernes innflytelse på arbeidsplassen. I kjølvannet av dette arbeidet man mer systematisk med opplæring og videreutvikling internt, og det ble utviklet internt fagbrev innen kjemi og prosess som ble forløperen til det offentlige fagbrevet i Norge i dag (Hydro 2019). På 60-tallet valgte også Hydro å tidlig bli en del av oljeeventyret, og posisjonerte seg med en eierandel i Ekofisk - det første oljefeltet som ble funnet på Norsk sokkel. Etter hvert blei Hydro driftsoperatør på flere av de norske oljefeltene (Hydro 2020). På 90-tallet ble samarbeidsprosjektet Hydro-Shell etablert med bensinstasjoner i Norge og Danmark (Hydro 2020).

På slutten av 50-tallet begynte man å snakke om forurensing knyttet til industrien i Norge, og utover 60- og 70-tallet begynte man i større grad å måle og kartlegge utslipp og man begynte å jobbe med måter å løse problemene. På 80-tallet begynte man å legge om og modernisere industrien for å få ned utslipp og å få en mer miljøvennlig produksjon (Hydro 2020).

På 2000-tallet valgte Hydro å skille ut gjødselproduksjonen, dette blir det nye selskapet Yara (Store Norske Leksikon 2021). I 2007 slo de oljevirkosomheten sammen med Statoil (Hydro 2020). I løpet av 2000-tallet stenger og selger Hydro de forskjellige fabrikkene på Herøya for å satse på Aluminium. Rett før 2. verdenskrig hadde Hydro så smått begynt med aluminiumsproduksjon på Herøya, denne delen av fabrikkene ble kraftig bombet under krigen. I årene etter krigen bygde de seg sakte, men sikkert opp på aluminium igjen, og nå etter at de faset ut oljen, er det dette Hydro arbeider med og er nå et rendyrket aluminiumselskap (ibid.).

I 2002 skifter Hydro Porsgrunn Industripark navn til Herøya Industripark, og de åpner opp for ekstern industrietablering. Og i 2015 selges Herøya Industripark til Oslo Personforsikring AS (Herøya Industripark 2022).

1.2 Problemstilling

Industri er en viktig del av Norsk historie, men det er også en stor del av manges liv i dag. Enten ved at man jobber ved en fabrikk eller i en bedrift knyttet til industrien, eller ved at man har industri i nærmiljøet sitt. Hvordan dette skrives om i aviser, hvilke diskurser som brukes vil både reflektere holdninger til industri og være med på å skape disse holdningene. Derfor synes jeg det både er spennende, men også viktig å kartlegge disse. Det er viktig å undersøke hvordan man snakker om moderne industri i dag, fordi det er en del av manges hverdag og liv.

For å undersøke og forsøksvis kartlegge dette har jeg valgt meg problemstillingen:

Hvordan fremstiller lokalavisene TA og Varden industribedrifter, knyttet til Herøya Industripark, som lokalindustri i Grenland?

Med underproblemstillinger:

Hvordan brukes referentkjeder til å tegne et bilde av nøkkelbegrepene i tekstene?

Hvilke diskurser brukes av avisene når disse bedriftene omtales i avisene?

Hvem har definisjonsmakt i tekstene?

For å finne ut av dette skal jeg analysere et utvalg avistekster publisert av TA og Varden i løpet av 2020 og 2021.

1.3 Avistekster

Det produseres enormt mye tekst om industri, alt fra historiske bøker til magasiner, sider på sosiale medier, ulike nettsider og avistekster. Grunnen til at jeg har valgt å se på avistekster er at aviser i stor grad dekker dagsaktuelle temaer og er tilgjengelig for mer eller mindre alle. Avistekster kan være ganske mye forskjellig, alt fra leserinnlegg, kommentarer og kronikker, til lengre artikler, featuresaker og portrettintervjuer. I denne oppgaven kommer jeg til å se på

artikler og i all hovedsak nyhetsartikler, grunnen til at jeg har valgt dette er at de er produsert av en profesjonell aktør med en redaksjon i ryggen, og de er skrevet for et bredt publikum.

Telemark har to fylkesdekkende aviser som har hovedkontorer i Skien, begge lokalavisene er relativt store. Det er henholdsvis TA – Telemarksavisa, tidligere Telemark Arbeiderblad og Varden. Det varierer litt hvilke av dem som er størst, nå er det TA. Historisk sett var TA knyttet til Arbeiderpartiet og Varden til Høyre, men dette skillet er ikke lenger aktuelt.

Begge avisene skriver mye om industrien i Telemark og Grenland. Som leser så kan man få inntrykk av at mer eller mindre alt som skjer knyttet til industrien skrives om. Går det en alarm eller det er unormalt mye fakling på Herøya, skrives dette om med en gang. Det samme gjelder om det er en ulykke som har skjedd. Nyetableringer av industri skrives om, gjerne flere ganger fra den er i starts- og kontraktsfasen til den er etablert. Dette fremstilles ofte gjennom hvor mange arbeidsplasser nyetableringen kan skape eller andre positive ringvirkninger som miljø. Utvikling og nyskapning skrives ofte om. Kommer det fint besøk til en fabrikk eller et industriområde, heises dette frem. Sosialt arbeid i industribedriftene gjør får ofte spalteplass, for eksempel om en bedrift sponser eller donerer penger. Videre skrives det også om menneskene som arbeider i industrien. Kritiske røster får også komme til å si hva de mener. Gjennom at det skrives så mye, og så mye forskjellig, om industrien i Telemark og Grenland, er dette med å tilgjengeliggjøre og hverdagsliggjøre industrien for folk som leser lokalavisene. Bredden av det som skrives om, gjør at det vil være mange ulike personer som klikker seg inn på en avissak om industri. Det er ikke nødvendigvis de samme menneskene som klikker seg inn på saker om nyetablering av industri, fakling, eller en artikkel om at noen går av med pensjon.

Alle disse tekstene er med på å representere holdningene i samfunnet knyttet til industrien. De er både med på å skape disse holdningene, gjennom hvordan de velger å skrive og vinkle artiklene sine, gjennom bland annet ordvalg og hvilke saker de velger å skrive om. Samtidig er tekstene preget av holdningene som eksisterer, og det er med på å danne grunnlaget om hva som skrives og samtidig hvordan industrien fremstilles.

1.4 Kritisk diskurs som teoretisk rammeverk

For å kunne heise analysen opp på et nivå hvor jeg kan få svar på spørsmålet mitt, om hvordan industrien i Grenlandsområdet fremstilles, kommer jeg til å lene meg på det teoretiske rammeverket til diskursanalyse. Ordet diskurs velger jeg å overordnet følge Jan Grues definisjon av: diskurs er «...en virkelighetsfremstilling. Den er et system av holdninger og påstander, av forklaringer og resonnementer. Å befinne seg innen en diskurs er å forstå verden på en bestemt måte.» (2015, 48). Vi er alle deltaker i ulike diskursfelleskap, og vi bruker disse til å «opprettholde og skape ulike former for relasjoner, kunnskap og viten om verden» (Hitching og Veum 2011, 11). Men diskurser går ikke bare en vei, i tillegg til å bruke dem til å konstituere vår virkelighet på, er vi samtidig med på å både opprettholde dem og endre dem gjennom hvordan vi bruker dem. En diskurs er ikke statisk over tid. Dette dialektiske forholdet til diskurs er Norman Fairclough opptatt av. Han opptrer innenfor kritisk diskursanalyse, dette er en «forskningsretning som har som ambisjon å beskrive, forklare, og kritisere språkbruk som tilslører eller dekker til problematiske samfunnsforhold» (Grue 2011, 112). Fairclough mener at for å kunne utføre kritisk diskursanalyse, må man, i tillegg til å se på teksten i seg selv, også se på de samfunnsmessige og kulturelle rammene rundt. Jeg skal lene meg på Faircloughs teori og hans tredimensjonale modell for å utføre analysen og å kunne plassere funnene mine i en større sammenheng.

1.5 Metode og fremgangsmåte

Det er mye som skjer på industrifronten i Grenland, og det produseres mange artikler som skriver om dette. Jeg har lest gjennom mer eller mindre alt som har blitt skrevet om industri på nettavisene til TA og Varden, <https://www.ta.no/> og <https://www.varden.no/> i 2020 og 2021. Jeg skumma gjennom ganske mange hundre tekster for å danne meg en generell oversikt over tekstene, hva de handlet om og hvordan de var bygget opp. Jeg startet bredt med søke på «industri» i begge avisene, før jeg etter hvert søkte mer spesifikt på blant annet «Yara», «Herøya Industripark», «fakling» og «Norcem». Begge nettavisene har også «les mer om» lenker på bunn av mange av tekstene sine hvor du blir sendt videre til en samleside med artikler knyttet til temaet du velger. For at oppgaven ikke kun skal bli oppramsing, eller alt for omfattende, har jeg valgt ut tekster som handler om industribedrifter knyttet til Herøya

Industripark. Videre har jeg delt dem inn i kategorier og trekker ut relevante eksempler fra disse kategoriene. Inndelingen og kategoriseringen kunne vært gjort på mange ulike måter, for eksempel ved å dele inn etter sjanger eller å ha valgt andre temaer for kategoriene. Men siden det er innholdet og fremstillingen av industrien jeg ønsker å se på, og faktumet at jeg kun velger ut relevante eksempeltekster jeg skal analysere, opplever jeg inndelingen min som en løsning som representerer bredden i tekstene godt.

De ulike kategoriene varierer i omfang, og det er ulik lengde på tekstene. Kategoriene jeg har delt inn i er: Feelgood – klassiske gladsaker; Investeringer, utvikling og nyoppstartinger; Kritiske tekster; Ulykker; Fakling og alarmer; Feature – opplysningsartikkel.

Den mest omfattende kategorien er *Investeringer, utvikling og nyoppstartinger*. Mange av disse tekstene er basert på pressemeldinger, og flere av dem har et relativt fagtungt språk. Disse er ofte knyttet opp mot økonomi eller arbeidsplasser i overskriften, og gir en beskrivelse av hvem som etablerer, hva som etableres og hvorfor dette er positivt. I kategorien *Fakling og alarmer* er tekstene relativt korte og de gir informasjon om at noe skjer, og/eller hva som skjer. Noen av disse blir også publisert uten bilde. Disse er gjerne publisert relativt likt i begge avisene. *Ulykker* er også en kategori med en del tekster, disse er typisk korte og flere handler om samme saker. Når de omhandler samme sak, publiseres gjerne disse når det foreligger mer informasjon om saken. Hendelsene er gjerne også omtalt i både TA og Varden. *Feelgood* er en relativt liten kategori som skriver om gladsaker knyttet til industrien, enten at noen av fabrikkene gjør noe, eller om ansatte. De *kritiske tekstene* danner også grunnlaget for en liten kategori. Her får kritiske stemmer komme til orde om ulike dagsaktuelle temaer. Disse har gjerne en direkte forbindelse med tekster knyttet til en av de andre kategoriene. *Feature* er den kategorien som skiller seg mest ut, her er det bare en tekst. Det er en lengre, opplysende tekst som gir grundig informasjon om faklinger ved Herøya Industripark, farene og risikoene knyttet til industrien og sannsynligheten for at noe skal skje.

Jeg kommer til å legge frem og presentere tekstene i analysekapittelet. Der vil jeg gi en kort oppsummering av dem, samt presentere analysen av dem tematisk før jeg oppsummerer, sammenlikner og drøfter dem i drøftingskapittelet etterpå. Alle tekstene jeg analyserer legges ved i sin helet i slutten av oppgaven.

1.6 Min rolle som forsker

Som jeg innledet dette kapittelet med, skal jeg gjennom arbeidet med denne masteren forske på et tema jeg står relativt nært. Selv om jeg aldri har jobbet i industri selv, har jeg nær familie som har arbeid tett knyttet til den. Som deltaker i lokalsamfunnet i Skien og Grenland har jeg alltid vært en del av den lokale industrisamtalen, og hørt mange historier bli fortalt om og om igjen. Det er «åpenbart at forskeren tar med seg et sett av verdier, fortolkningsrammer og holdninger inn i forskningsprosjektet. Det som er vesentlig fra et metodisk perspektiv, er at man som forsker i en analyseprosess i størst mulig grad er eksplisitt, bevisst og tydelig på hvilken bakgrunnskunnskap man har til det eller de fenomenene man vil studere.» (Hitching og Veum 2011, 21). Både gjennom analysen og drøftingen av denne har jeg forsøkt å et reflektert forhold til hva som er mine personlige fortolkningsrammer inn i arbeidet og mine verder knyttet til det jeg analyserer. Hitching og Veum skriver videre «I mange tilfeller kan det være en stor fordel å ha inngående kunnskap om den kulturen man studerer (...) På den andre siden kan inngående kjennskap til og deltakelse i den kulturen man undersøker, føre til at man som forsker mangler noe av den nødvendige distansen som gjør det mulig å oppdage de sosialt konstituerte normsystemene.» (2011, 21). Det er flere steder i analysearbeidet jeg har kjent på at det har vært nyttig med bakgrunnskunnskapen jeg kommer inn med. Mange av tekstene legger til grunn at man kjenner til ord, begreper og navn. Hadde jeg ikke kjent til og forstått dette, hadde analysen kunnen blitt ganske annerledes. Dette kunne vært på både godt og vondt. Det er sannsynlig at det er ting og elementer i tekstene jeg overser, samtidig er det noen sammenhenger nyanser en uten denne kunnskapen mest sannsynlig ikke ville sett eller forstått. Samtidig er det å ha interesse og driv for et tema en viktig bidragsyter til at det faktisk blir undersøkt.

Samtidig er også et av prinsippene i kritisk diskursanalyse at ingen representasjon av virkeligheten kan være nøytral, siden diskurser i seg selv ikke er nøytrale. Og som forsker er man deltaker av flere diskursfelleskap og man bruker disse både til å forstå verden og det man analyser, og når man presenterer funnene sine. Derfor vil aldri en analyse kunne være nøytral. Som Cameron og Panović skriver: «Rather than pretending to be ‘objective’, critical discourse analysts argue that it is better to make your own position explicit, so that readers can take account of it when judging your analysis» (2014, 67). Jeg tror ikke det er mulig å skrive en objektiv språklig analyse av industrien i Grenland, så det er heller ikke et mål jeg har. Men jeg streber etter å lage en god og relevant analyse som viser funn som er interessante

og relevante i en større sammenheng, og der jeg er tydelig og klar på hvilke valg og vurderinger jeg har gjort som forsker, slik at resultatene kan vurderes ut ifra dette.

2 Diskursanalyse

2.1 Hva er diskurs?

I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke diskurser knyttet til lokal industri i Grenland, og å se på hvordan disse kommer til uttrykk gjennom et utvalg avistekster fra to lokalaviser. Men for å kunne gjøre det må jeg først definere hvordan jeg ser på diskurs i denne oppgaven. Diskurs er et av de fagbergrepene som brukes mye. Det skjer både på tvers av fagdisipliner, da særlig innenfor humaniora og samfunnsvitenskap, men man finner også diskursbegrepet i bruk også utenfor academia. Begrepet representerer alt fra språk i bruk generelt, til at diskurser representerer ulike virkelighetsframstillinger, og alt imellom der. Det finnes også ulike faglige retninger innenfor diskursanalyse som forholder seg til ulike begreper, eksempler på slike retninger er diakron diskursanalyse, sosiokognitiv diskursanalyse og kritisk diskursanalyse. Det er særlig den siste retningen jeg kommer til å lene meg på, men først kommer jeg til å si litt om diskursanalyse generelt. Det som de ulike retningene innen diskursanalyse har til felles er: «et overordnet prinsipp om å kombinere analyser av ytringer, tekster og kommunikative handlinger med analyser av kultur og samfunnet» (Hitching og Veum 2011, 11). En grunntanke bak dette er at språket vi bruker både påvirker og påvirkes av samfunnet og kulturen det opptrer i, og er på den måten med på å «oppretholde og skape ulike former for relasjoner, kunnskap og viten om verden» (Hitching og Veum 2011, 11). Jan Grue definerer diskurs som «...en virkelighetsframstilling. Den er et system av holdninger og påstander, av forklaringer og resonnementer. Å befinne seg innen en diskurs er å forstå verden på en bestemt måte.» (2015, 48). Ser vi diskurs på denne måten, kan vi si at vi konstituerer virkeligheten vår gjennom diskursbruk, og som Cameron og Panović skriver «...social reality is not a set of fixed truths which we will discover if we ask the right questions, but is rather a *discursive construct*, made and remade as people talk or write about things» (2014, 8).

Samtidig som hver og en av oss bruker ulike diskurser når vi kommuniserer, er deltakere av ulike diskursfelleskap, og er med på å forme og bli formet av disse diskursene gjennom bruk, blir diskursanalyse først interessant og relevant om man hever blikket og ser på en større sammenheng. Det er på denne måten man kan bruke diskursanalysen til å finne de «sosiale stemmene» i et samfunn. Det kan være flere tekster innenfor en sjanger, det kan være ulike

tekster knyttet til et tema, eller for eksempel tekster knyttet til en arbeidsplass (Cameron og Panović 2014, 66).

2.2 Kristisk diskursanalyse

Kritisk diskursanalyse, gjerne forkortet CDA (critical discourse analysis) er en «forskningsretning som har som ambisjon å beskrive, forklare, og kritisere språkbruk som tilslører eller dekker til problematiske samfunnsforhold(...) Grunnantakelsen er at språk i bruk sjeldent eller aldri formidler en nøytral virkelighetsbeskrivelse, men alltid bærer med seg et perspektiv.» (Grue 2011, 112). Gjennom kritisk diskursanalyse forsøker man derfor å beskrive hvordan ulike verdensbilder og ideologier kommer til uttrykk gjennom språk, og å synliggjøre de bakenforliggende forholdene rundt språkbruken og hvordan den er med å fremme disse bildene (Grue 2011, 112). Som Cameron og Panović skriver: «Critical discourse analysis (CDA) is an approach that highlights the social, ideological and political dimensions of discourse. Its practitioners regard discourse (...) as something that does not just describe a preexisting reality, but actively shapes our understanding of reality» (2014, 66).

Makt og maktstrukturer er noe som ofte trekkes frem som noe man undersøker innen kritisk diskursanalyse. «En viktig form for makt innenfor CDA er definisjonsmakt, altså evnen eller retten til å bestemme hvordan et fenomen eller en gruppe skal avgrenses og omtales.

Definisjoner har konsekvenser» (Grue 2011, 116). Altså handler kritisk diskursanalyse om å kartlegge sidene ved språkbruken som sier ting på en bestemt måte, men som kunne bli sagt på en annen måte. Det handler om å se på semantiske og syntaktiske valg (Grue 2011, 121). Det er derfor jeg skal bruke CDA for å se på lokalindustrien i Grenland. Rett og slett for å kartlegge hvem som har definisjonsmakt og hvordan industrien blir definert. Og videre se på hvilke ord som er knyttet til industrien, hvem som kommer til ordet og hvilke virkelighetsbilder som fremkommer av disse tekstene.

Også innenfor kritisk diskursanalyse finnes det ulike retninger. Norman Fairclough er et av de store navnene innen CDA, og bruker begrepet kritisk diskursanalyse «både som betegnelse for den tilgang, som han selv har utviklet, og som betegnelse for en bredere retning inden for diskursanalysen, som flere tilgange – herunder hans egen – tilhører» (Jørgensen og Phillips 1999, 72). Videre beskriver Jørgensen og Phillips forskjellen mellom Fairclough og andre retningene: «Mens Faircloughs tilgang består af et sæt filosofiske præmisser, teoretiske

metoder, metodiske retningslinjer og spesifikke teknikker til sproganalyse, består den bredere kritisk-diskursanalytiske retning av mange tilganger, som indbyrdes har likheter, men også nogle forskjelle» (1999, 72).

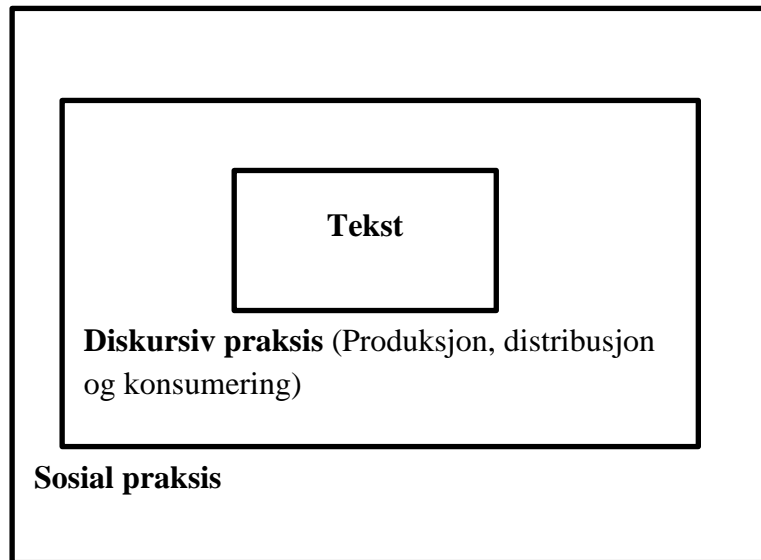
Et viktig utgangspunkt for Fairclough er at «diskurs ikke bare er konstituerende, men også konstituered» (Jørgensen og Phillips 1999, 77). Videre skriver de «diskurs er en viktig form for sosial praksis, som både reproducerer og forandrer viden, identiteter og sosiale praksiser og strukturer» (1999, 77). Fairclough skriver at «diskurs både er en måte å handle på, en form, hvori folk kan agere i forhold til verden og særlig i forhold til hinanden, og en måte å representere verden på» (Fairclough, 2008, 17). I tillegg til det å bruke en bestemt diskursiv praksis til å produsere å holde fast ved en diskursiv struktur, vil man også kunne utfordre og endre slike diskursive strukturer gjennom diskursiv praksis (Jørgensen og Phillips 1999, 77).

Skal man utføre en diskursiv analyse i Faircloughs ånd, holder det ikke bare med en tekstanalyse, man må også se på kulturelle og samfunnsmessige strukturer (Jørgensen og Phillips 1999, 78). Fairclough har to måter å definere ordet diskurs. Den første er den generelle som vi allerede har vært inne på, at diskurs er språk som sosial praksis. Den andre definisjonen av diskurs er «en måte å tale på, der gir betydning til opplevelser ut fra et bestemt perspektiv» (Jørgensen og Phillips 1999, 79). Her er det snakk om bestemte diskurser som kan skilles fra andre, for eksempel en miljødiskurs, skolediskurs eller politikerdiskurs. Diskurser er med på å kostuere hvordan vi ser og opplever virkeligheten vi er en deltaker av. «Diskurs er en praksis, som ikke bare ræpresenterer verden, men også gir verden betydning, konstituerer den og konstruerer den i mening» (Fairclough 2008, 18). Og ifølge Fairclough må man se på to dimensjoner når man analyserer diskurs. Den første er *den kommunikative begivenheten* hvor språkbruken foregår, det kan være en film, politisk tale eller avisartikkel, eller som i denne oppgavens tilfelle er tekstene som omhandler industri i Grenland (Jørgensen og Phillips 1999, 79). Og den andre er *diskursordenen* som er «summen af de *diskurstyper*, som brukes inden for en sosial institusjon eller et sosialt domæne. Diskurstyper består af diskurser og genrer» (Jørgensen og Phillips 1999, 80). Innenfor en diskursorden er det ulike typer av diskursive praksiser, altså ulike måter man bruker språk på. Det kan være samtaler, skrevne tekster, taler osv. Og i disse ulike diskursive praksisene har sine bestemte måter å bruke diskurstyper på (Jørgensen og Phillips 1999, 80).

Jørgensen og Phillips skriver at «[d]et centrale formål med den kritiske diskursanalysen er at kortlægge forbindelserne mellem sprogbrug og sosial praksis. Fokus er på de diskursive

praksissers rolle i opretholdelsen af den sociale orden og i social forandring» (Jørgensen og Phillips 1999, 82). Språkbruk er kommunikative begivenheter som består av tre dimensjoner. Det er *tekst*; *diskursiv praksis*, som er produksjon og konsumering av tekster; og *sosial praksis*.

Fairclough har utviklet en tredimensjonal figur for å utføre kritisk diskursanalyse:

Som det kommer frem av figuren, skal tekst og diskursiv praksis analyseres hver for seg. «Analyse av diskursiv praksis koncentrerer seg om, hvordan tekstforfattere trekker på allerede eksisterende diskurser og genrer for at skape sin tekst, og om hvordan tekstmotagere også anvender forhåndenværende diskurser og genrer i konsumtion og fortolkning af teksten» (Jørgensen og Phillips 1999, 81). Det er den diskursive praksisen som skaper relasjonen mellom teksten og den sosiale praksisen, og hver eneste kommunikative begivenhet er med på å enten reprodusere eller utfordre diskursordenen den er knyttet til. Fairclough ser på forholdet mellom diskursordener og kommunikative begivenheter som dialektisk (Jørgensen og Phillips 1999, 82-83). Når Fairclough snakker om diskursorden, snakker han om et system som er summen av alle diskurser og sjangere som er brukt innen en sosial institusjon eller domene. Dette både former og formes av språkbruk. På denne måten både gir det muligheter i en kommunikativ setting, gjennom at det bærer med seg rammeverket man kan bruke i ulike settinger, samtidig som det begrenser gjennom det samme rammeverket. Samtidig så har man også gjennom språkbruk, mulighet til å endre diskursordener, dette gjøres særlig når man

låner diskurser og sjangere som tilhører en annen diskursorden (Jørgensen og Phillips 1999, 83).

3 Metoden

Siden jeg ønsker å se på hvordan industri fremstilles i et utvalg regionsavistekster, er den overordna metoden jeg kommer til å bruke i denne oppgava kvalitativ tekstanalyse. På grunn av omfanget jeg har valgt av tekster og oppgavens lengdebegrensinger, vil jeg kun se på verbaltekstene i avisartiklene, og ikke inkludere eventuelle bilder. Så når jeg skriver om tekst, er det det jeg snakker om. Kvalitativ analyse handler om å gå dypt inn i en mindre mengde stoff for å vurdere, kartlegge og å forstå, noe som også er mitt formål med denne oppgaven. Kritisk diskursanalyse er det teoretiske rammeverket for oppgaven, og jeg har valgt meg ut noen relevante metodeverktøy for å hjelpe meg med denne analysen. For å kunne si noe om hva som faktisk foregår i tekstene kommer jeg til å se på tekstenes kontekst, samt referentkjeder, verb og prosesser. Når jeg presenterer analysen, kommer jeg til å samle alle tekstenes kulturkontekst og tekstuelle kontekst samlet først. Grunnen til at jeg velger å gjøre dette er at siden alle teksten er avisartikler, publisert av disse to mediehusene, i et relativt kort tidsrom, og med overordnet samme tema, ønsker jeg å spare både leser og meg selv for unødvendige gjentakelser ved å presentere den samme kulturkonteksten under hver kategori. Det samme gjelder den tekstuelle konteksten til tekstene, som i all hovedsak bygger på de samme linjene og rammeverket.

3.1 Materialet

Materialet jeg har valgt ut er avistekster som omhandler industribedrifter knyttet til Herøya industripark, publisert som nettartikler på nettsidene til lokalavisene TA og Varden. Dette er et selektivt utvalg av tekster som jeg anser som relevante for å besvare problemstillingen. Det er stor sannsynlighet for at i alle fall noen av tekstene har stått på trykk i papiravisene, men dette anser jeg ikke som relevant i denne oppgava, så det kommer jeg ikke til å ta stilling til, vurdere eller kommentere. Aviser, og ikke minst nettaviser, er multimodale medier, med blant annet tekst, bilder, filmer og ulike fonter. Det er mye som skjer på en avisnettside og mye informasjon som gis, for eksempel i annonser, linker videre til andre artikler eller nettsider, og ulik fargebruk for å understreke ulike poeng. For å avgrense analysematerialet vil det kun være verbaltekstene som artiklene omhandler jeg vil se på. I all hovedsak kommer jeg til å analysere overskrifter, underoverskrifter og brødtekst. Om jeg også velger å ta med billedtekster i analysen vil jeg informere om dette når det skjer.

Som en del av vurderingen av materiale og utvelgelsesprosessen av hvilke tekster jeg opplever som relevante å analysere i denne oppgava, har jeg delt dem inn i kategorier jeg har valgt å klassifisere og navngi selv. Denne inndelingen kunne vært gjort på flere måter, blant annet ved å dele inn etter sjangertyper eller velge andre tematiske inndelinger enn det jeg har gjort. Men jeg har valgt å kategorisere dem etter hva jeg forstår at formålet med teksten er. De ulike kategoriene varierer i omfang, og det er ulik lengde på tekstene. Kategoriene jeg har delt inn i er: Gladsaker; Investeringer, utvikling og nyoppstartinger; Kritiske tekster; Ulykker; Fakling og alarmer; Feature – opplysningsartikkel.

Den første kategorien jeg tar for meg er *Fakling og alarmer*. Dette er en relativt stor kategori med mange tekster, da de publiseres fortløpende, gjerne i begge aviser, når en slik hendelse skjer. Tekstene er somregel relativt korte, og noen av dem publiseres uten bilde. Den andre kategorien som presenteres er *Ulykker*. Denne kategorien består også av en del tekster. Disse varierer i lengde, gjerne ut ifra omfanget på ulykken og hvor mye informasjon som er tilgjengelig. Hendelsene er gjerne omtalt i både TA og Varden. Oppgavens tredje kategori er *Investeringer, utvikling og nyoppstartinger*. Dette er den mest omfattende kategorien, og mange av tekstene er basert på pressemeldinger, mens viser tydelig at en journalist har pratet med de involverte i teksten. Disse er ofte knyttet opp mot økonomi eller arbeidsplasser i overskriften, og gir en beskrivelse av hvem som etablerer, hva som etableres og hvorfor dette er positivt. Kategori 4, *Gladsaker* er en relativt liten kategori som består av typiske gladsaker knyttet til ulike sider ved industrien. Det kan være at noen ansatte har gjort noe spesielt, eller de kan handle om et positivt bidrag fra en fabrikk. De *kritiske tekstene*, som danner kategori 5, er også en relativt liten kategori. Her får kritiske stemmer komme til orde om ulike dagsaktuelle temaer. Disse har gjerne en direkte forbindelse med tekster knyttet til en av de andre kategoriene. *Feature* er den kategorien som skiller seg mest ut, her er det bare en tekst. Det er en lengre, opplysende tekst som gir grundig informasjon om faklinger ved Herøya Industripark, farene og risikoene knyttet til industrien og sannsynligheten for at noe skal skje.

Dette kommer jeg til å utdype og beskrive nærmere i analysen. Jeg kommer til å analysere tekstene parallelt i analysekapittelet etter kategoriene jeg har delt inn i. Tekstene vil presenteres med tittel, en kort beskrivelse, samt at jeg navngir de som tekst 1, tekst 2 også videre. Tekstene ligger ved oppgaven som vedlegg. I alle kategoriene, utenom kategori en og seks, har jeg valgt to tekster, henholdsvis en fra hver avis. Dette slik at begge skal være representert. Jeg velger å ikke navngi eller omtale journalistene som har skrevet tekstene, det

er fordi jeg mener at i denne sammenhengen er ikke tekstskribenten interessant. Selv om journalisten helt sikkert har tatt personlige valg, representerer de avisene de skriver for og da velger jeg heller å trekke frem avisene i analysen. Flere av tekstene jeg analyserer inneholder både skrivefeil og grammatiske feil. Dette velger jeg ikke å kommentere, og jeg tar meg friheten til å rette skrivefeilene når jeg siterer eller trekker frem eksempler. Dette gjør jeg kun der det er åpenbart at det er en typisk slurvfeil, og jeg gjør ikke noe nummer ut av det i analysen.

3.2 Hvordan analysen bygges opp

3.2.1 Kontekst

En tekst oppstår ikke alene eller i vakuum, men i en større sammenheng. Så for å forstå den på en relevant måte er det viktig å se på konteksten den opptrer i, altså «hela den språklige och sociala miljö som texten kommer ur och verkar i.» (Hellspong og Ledin 1997, 49).

Konteksten er med på å skape muligheter og begrensninger for teksten og dermed også hvilke diskurser som vil kunne opptre i den. Videre kan kontekst «også forstås som et sett rammer som omslutter den sosiale hendelsen som blir studert.» (Hitching og Veum 2011, 27). På denne måten gjennom å se på tekstens rammeverk kan diskursive praksisen mer gjennomskiktig. Vi kan dele kontekstbegrepet i tre:

Tekstuell kontekst er tekstens «umiddelbare tekstlige sammenheng» (Grue 2015, 71). Her er Intertekstualitet et relevant begrep, som omhandler tekstens dialog med andre tekster – både implisitt og eksplisitt (Hellspong og Ledin 1997, 56). Det er både snakk om henvisninger til andre tekster, som for eksempel sitater, og tekstnormer som kan hjelpe oss å forstå hva slags tekst vi møter. (Hågvar 2007, 31) Avisartikler er et eksempel på en slik tekstnorm, det er med på å gi oss lesere et sett med forventinger til hva som møter oss når vi leser en slik tekst, og det skaper et visst rammeverk for tekstforfatter når det skal skrives.

Videre er det *situasjonskonteksten*. Den handler, som navnet tilsier, om situasjonen som teksten oppstår og opptrer i, og inkluderer tekstens avsender og mottaker. Man ser også på hvordan teksten produserer mening og blir forstått (Grue 2015, 71). Her kan vi se på virksomheten teksten opptrer i, hva slags formål den har, og når og hvor den publiseres. Vi kan også se på deltakerne i teksten, både de som er omtalt, potensielt ikke omtalt, samt

avsender og mottaker. En tekst kan inneholde flere situasjonskontekster som gir ulike muligheter for hvordan leseren oppfatter teksten og hvordan man vinkler en tekstanalyse. Maktrelasjonene i teksten kan også være interessante å se på. (Hellspong og Ledin 1997, 50-56)

Kulturkonteksten omhandler «det kulturelle og sosiale miljøet som ein tekst eller ei ytring blir skapt i.» (Skovholdt og Veum 2014, 22). Som Hellspong og Ledin sier: «Kulturen kan vi se som människors sätt att leva och verka inom ett visst område under en viss period. Den ger de övergripande förutsättningarna för en text.» (1997, 58) De deler videre kulturkonteksten inn i tre. Det første er den *materielle kulturen* som omfatter teknikker og redskaper som er tilgjengelige og i bruk i samfunnet. Dette er med på å skape muligheter og begrensinger for hva som kan ytres og hvordan. (Hellspong og Ledin 1997, 59) For eksempel er nettaviser mulig fordi vi har internett og pc'er og mobiler til å lese de på, samtidig bygger de på en mye eldre tradisjon som er trykte aviser som igjen var mulige gjennom trykkerkysten. Nummer to er den *sosiale organiasjonen* som er «de historisk framvuxna handlingsmönster som präglar människornas liv i ett visst samhälle.» (Hellspong og Ledin 1997, 59) Dette gir muligheter og begrensinger til hva slags tekster som kan skapes i en viss kultur og er med på å skape føringer for hvilke situasjonkontekster som kan opptre i en tekst. (Hellspong og Ledin 1997, 59). Til slutt har vi den *åndlige kulturen* som omfatter holdninger, tankesett og verdier som er gjeldene i et sosialt miljø. Disse sosiale miljøene kan være både store og små, og kan omtales som kollektive ideverdener. Det handler om hvordan vi ser og forstår verden på og hva vi ser på som sannheter (Hellspong og Ledin 1997, 59).

Som Hitching og Veum skriver, er det viktig å huske at «[e]n grunnleggende utfordring ved kontekstanalysen er at kontekst ikke er noen objektiv eller avgrenset størrelse.» (2011, 28) Det er ikke mulig å utforske og analysere alle sider og spekter ved konteksten. Derfor er det viktig at man som forsker både er klar over og bevisst dette, og ha et bevisst forhold til de valgene man tar i analysen.

3.2.2 Ordvalg og referentkjeder

Når vi skal ordlegge oss har vi enormt mange muligheter når det kommer til ordvalg og grammatisk oppbygging, og disse valgene som tas vil påvirke hvordan teksten oppfattes. I *Språket som mening* skriver Eva Maagerø: «Halliday (...) kaller grammatikken for *leksikogrammatikk*. Med dette begrepet markerer han at grammatikken ikke bare omfatter

strukturer i setningen og deler av setningen og måten vi lager og bøyer ord på, men også ordene selv (de leksikalske enhetene). Både de grammatiske enhetene og ordene er meningsskapende ressurser.» (2005 S. 87-88, forfatters kursivering). Vi kan bruke ordene våre på utallige ulike grammatiske måter som gir ulike meninger og innhold. (Maagerø 2005, 89)

Valg av ord har mye å si på hvordan vi oppfatter teksten. Mange lange ord kan være med på å gjøre teksten tung og spesialisert, det samme kan en tekst som inneholder mye fagbegreper. Mens det motsatte er tilfellet med tekster som har overvekt av korte ord og som bruker mest allmenne ord som er «de vanliga orden som alla känner till och använder oberoende av specialitet.» (Hellspong og Ledin, 1997, 71). Tekstens innholdsord er de ordene som gir teksten sitt innhold og de «står för saker i världen, personer, händelser, platser och ting etc.», mens formord er ord som har en allmenn funksjon ved «att uttrycka språkets logiska principer.» Dette er ofte for eksempel konjunksjoner, preposisjoner og pronomen (Helspong og Ledin 1991, 72). Tekstens nøkkelord er de innholdsordene som er de vanligste og viktigste i teksten. (Hellspong og Ledin 1997, 72).

Referentkjeder består av ord som refererer til det samme fenomenet i teksten (Hellspong & Ledin, 1997, 81) Det å bruke referentkjeder i tekst er med på å skape sammenheng, flyt og struktur i teksten (Svennevig 2012, 221). Ifølge Hellspong og Ledin kan man dele referentkjeder inn i tre hovedkategorier. Den første kategorien er *identitet*, når samme referent dukker opp igjen i teksten, enten ved å bruke det samme navnet eller ordet eller å erstatte det med et pronomen eller andre ord som er nært knyttet til referenten. Det viktige her er at det er den samme referenten som det refereres til hver gang. For eksempel om vi omtaler en person med navn, pronomen, og så tittel i samme tekst (1997, 83). Neste kategori er *delidentitet*, det er når den eller det vi refererer til bare delvis kommer tilbake. For eksempel om man går fra å omtale noe generelt for så å senere i teksten knytte dette mot noe eller noe spesifikt. Et mer konkret eksempel er å snakke om politikere generelt og så omtale en navngitt politiker spesielt (Hellspong og Ledin 1997, 83). Den siste kategorien er *assosiasjon*, og her er det snakk om referenter som er knyttet sammen på et mer generelt grunnlag. Her er det i stor grad tekstens sammenheng som avgjør hvordan vi assosierer ordene opp mot hverandre og hvordan vi forstår dem i relasjon til hverandre, og dermed hvordan de er knyttet sammen i ulike referentkjeder (Hellspong og Ledin 1997, 84). En tekst kan inneholde mange referentkjeder, så når jeg presenterer analysen, tar jeg med de jeg vurderer som vesentlige og relevante for oppgaven.

3.2.3 Verb og prosesser

«[G]rammatiske konstruksjoner er med på å skape våre virkelighetbilder» (Svennevig 2012, s 190). Gjennom grammatiske og leksikalske valg, velger vi hvordan vi fremstiller virkelighetsbildet vårt. Dette gjøres på flere måter, for eksempel gjennom hvilke og hvordan deltakerne i prosessen som beskrives omtales og hvem som er den handlende deltakeren. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom hvem som det beskrives at utfører en handling og hvem som handlingen blir utført ovenfor. Dette igjen kan beskrives med positive, negative og nøytrale ord (Svennevig 2012, 190-191). I *Språklig samhandling* presenterer Svennevig tre typer prosesser, nemlig *tilstand*, som er relativt statiske og som blant annet innebærer å tilskrive noe eksistens, å identifisere noen med noe, eller å gi noe en egenskap; *hendelse* er noe som skjer uten å ha en årsak eller en utøver; og *handling* som er noe som skjer som har en årsak eller utøver. (2012, 191). Det er opp til forfatteren eller tekstskaperen å velge hvilke av disse fremstillingsformene vedkomne ønsker å bruke, og de vil kunne gi ulike inntrykk og forståelser hos leseren. Dette er ofte knyttet til verb, om de er aktive eller passive og hvem som er den handlende. (Svennevig 2012 191). Helspong og Ledin trekker frem forskjellen på statiske og dynamiske verb i *Vägar genom texten*. På side 69 skriver de: «Statiska är sådana som uttrycker tillstånd (*är, har, bor etc.*) och dynamiska sådana som ager en förändring (*resa, undervisa, medela etc.*) Ett enkelt sätt att skilja grupperna åt är att sätta in dem i någon av de s.k. progressiva konstruksjonerna *holde på att* eller *holde på och*. Där passar bara dynamiska verb. (1997, forfatters kursivering). Om man bruker statiske eller dynamiske verb vil påvirke hvordan leseren oppfatter teksten, for eksempel kan en tekst med overvekt av dynamiske verb oppleves som levende eller fartsfylt (Helspong og Ledin 1997, 69-70)

4 Kultur- og tekstuell kontekst

4.1 Tekstenes kulturelle rammeverk

Hvis vi starter med å se på tekstenes kulturkontekst, altså det kulturelle og sosiale miljøet tekstene er skapt i, vil jeg starte med at alle sammen er avisartikler som er publisert på nett. Om de også har vært på trykk i papiravisen har jeg valgt å ikke ta stilling til i denne oppgaven. Den *materielle kulturen* tekstene opptrer i er som nettaviser. Nettaviser er et teknologisk format som har kommet til i relativt nyere tid. Det bygger på de tidligere trykte papiravisene. Nettaviser har blitt gjort mulig gjennom teknologi, som internett, pc'er og mobiltelefoner. Denne teknologien, samt nettavisformatet, gjør nyheter og avisartikler tilgjengelig for så å si alle, til mer eller mindre enhver tid. Til kontrast fra papiravisen som måtte i trykken på bestemte tider for å bli ferdig til distribusjon til dagen etterpå, og dermed hadde daglige deadliner, blir nettaviser kontinuerlig oppdatert gjennom døgnet. Det innebærer at nyheter i enda større grad enn tidligere er ferskvare, og gjennom teknologisk utvikling har man mulighet til å praktisk talt publisere på stedet nyheten har oppstått. Dette gjør at man kan være raskere ute med å oppdatere leserne på hva som skjer. Nettsakene er også mulig å oppdatere forløpende om det kommer ny relevant informasjon. Det aller fleste nettaviser består av en kombinasjon av artikler man kan lese gratis og artikler som man kan lese gjennom å tegne abonnement, abonnementsakene kalles ofte pluss-saker.

Ser vi på den *sosiale organiseringen*, kan vi trekke inn flere elementer. Det ene er hvordan vi som samfunn forholder oss til aviser. Norge er regna som en nasjon som leser mye aviser, og vi har både riksaviser og mange lokalaviser. Det siste er både TA og Varden eksempler på, det dette er to fylkesaviser som begge har hovedkontorer i Skien, i tillegg til disse finner vi blant annet lokalavisene Porsgrunn Dagblad, Kragerø Blad Vestmar, og Telen, lokaliser andre steder i Telemark. Vi har også som samfunn en ganske stor tiltro til det avisene skriver. Et annet element vi kan trekke inn her er industrien som del av lokalsamfunnet til Telemark og Grenlandsområdet. Industrien er i større eller mindre grad en del av Grenlandsbefolkningens hverdag. Det er viktig å understreke her at det er ikke alle som har et aktivt forhold til industrien i sin hverdag, selv har jeg aldri tenkt veldig mye på den før jeg begynte arbeidet med denne masteroppgave. Men det en del av lokalsamfunnet vårt, tankesettet vårt, og historien vår. Skoler og barnehager i Porsgrunn har gassøvelser på samme måte som andre har

brannøvelser. Siden industrien ligger så tett på byene, ser man fabrikkene, pipene og røyken og mange gamle industriområder er gjort om til boliger eller kontorlokaler. Mange jobber i industrien eller tilknyttet til denne, jeg tror nesten alle som er fra Grenland kjenner noen som har jobba eller jobber i industrien. Og det er mye penger knyttet til industrien. Alt dette er med på å skape et rom for å skrive om industrien i en avissammenheng. Dette kulturelle rammeverket er med på å skape en forventning om at avisene skal skrive om industri, og det er med på å skape rammene avisene kan skrive om den på. Situasjonstekstene vi vil komme til senere i analysen er knyttet opp mot denne kulturelle dimensjonen.

Til sist ser vi på den *åndelige kulturen*. Denne er på mange måter knyttet opp mot diskursbegrepet, ved at den henspiller til verdier, holdninger og tankesett. Ser vi grovt sett på hva artiklene denne oppgavens analyse bygger på, ser vi at de handler om fakling, alarmer, ulykker, miljø og klima, verdiskapning, arbeidsplasser, mennesker, og nyskapning. Måtene tekstene uttrykker disse tingene både bygger på og er med på å skape holdninger knyttet til dette. Leserne av TA og Varden er ikke en homogen gruppe hvor alle er deltakere i det samme sosiale miljøet, så det vil være mulig å anta at disse temaene ikke har samme interesse eller verdigrunnlag i alle de sosiale miljøene her. Men måten alle tekstene som tar opp fakling og alarmer understreker at det ikke er fare for omgivelsene rundt, kan tyde på at en viss frykt knyttet til dette er et eksempel på en slik holdning eller tankesett i kulturen. Vi ser det samme med tekster som omtaler klima og miljø, hvor miljøfordeler og forbedringer fremmes som en positiv ting, eksempelvis slik miljøspørsmålet fremstilles som en fordel i begge tekstene i kategori tre.

4.2 Tekstenes tekstuelle kontekst

Avistekstene i utvalget består i hovedsak av nyhetsartikler. En nyhetsartikkel er «en informativ og objektiv artikkel som forteller om noe som har hendt» (Norsksidene). Den skal fortelle om en aktuell hendelse og være sannferdig og balansert (Mediebedriftenes Landsforening). Den siste kategorien er en feature artikkel. Dette er en artikkel som «ikke tar for seg nyheter, men som i stedet går i dybden på noe som allerede har vært en nyhet» (Aarønæs 2007, 55). Avissjangerne bygger på en sjangernorm som både skaper et rammeverk for hvordan de kan produseres og hva vi som lesere forventer av dem. Klikker du deg inn på saken med tittelen «Derfor fakler de i industriparken» er tittelen til tekst 1, så forventer du en relativt kort tekst som gir det svaret på det som tas opp i tittelen. Ser vi på tekstenes

intertekstualitet, har dette flere sider. Nettaviser fungerer på en annen måte enn en papiravis. I en papiravis kommer sakene etter hverandre i en rekkefølge som noen i avisen har bestemt. Den er gjerne relativt fast, med nyheter, sport og kulturstoff. I nettaviser fungerer dette oppsettet på en annen måte, det påvirkes av når saken har blitt publisert og hvor mange klikk den får. Selv om også her er det redaksjonelle valg som ligger bak ulike plasseringer. Videre er det ofte linker til andre relevante saker innebygd i nettekstene, det kan være saker som handler om samme generelle tema eller tekster skrevet om samme sak. For eksempel så lenker teksten i kategori 5 med overskriften «Mener satsingen er klimasvindel – slik svarer de på kritikken» tilbake på teksten «De skal gjøre flyreisene grønne: -Norge kan bli verdensledende» i kategori 3 som omhandler samme sak. I tillegg til denne typen intertekstualitet, finner vi i både TA og Vardens artikler en linje med temaer som «Nyheter», «Herøya Industripark», «Porsgrunn», «Arbeidsliv» og «Industri», hvor du kan klikke deg inn og komme til en samleside med tekster knyttet til det teamet du har valgt. På denne måten plasserer avisene tekstene inn i tekstuelle felleskap de selv produserer.

5 Kategori en: Fakling og alarmer

Flere av avistekstene som skrives om industrien tar for seg alarmer som går ved fabrikkene og kommer med informasjon om fakling. Fakling er et begrep som sjeldent blir forklart eller definert, men det er et begrep som de alle fleste i Grenlandsområde kjenner til. Kort fortalt er fakling når fabrikkene brenner opp overskuddsgass ved nedkjøling eller oppvarming av fabrikkene. Det kan se litt voldsomt ut, for det kommer, tidvis ganske store, flammer opp av fabrikkpiper. Det kan også bråke litt, særlig når faklingen starter og slutter. Men som det blir gjentatt gang på gang i avisene, fakling er helt ufarlig. Jeg har samlet tekster som tar for seg disse tingene i denne kategorien. Selv om avistekstene varierer i omfang og vinkling, har de overordna samme tema. Selv om flesteparten av tekstene er illustrert med bilde, er dette den eneste kategorien hvor det opptrer tekster uten bilde. Disse tekstene har tilsynelatende som formål å informere befolkningen om hendelser i industriparken, og er relativt korte. Flesteparten skriver om hendelser som har skjedd. Dette gjelder alle tekstene som skriver om alarmer. Noen av tekstene om fakling gir informasjon om fremtidig planlagt arbeid ved fabrikkene som vil resultere i den nevnte faklingen.

I denne kategorien har jeg plukket ut tre tekster jeg ser nærmere på i analysen, to av de omfatter samme hendelse, men er skrevet på ganske ulike måter, og siste er en litt lenger tekst. Jeg har valgt disse da jeg mener at de representerer kategorien på en relevant måte, og de får frem spennet i tekstene. De fleste tekstene i denne kategorien er relativt korte.

5.1 Oppsummering av tekstene

Tekst 1, publisert av TA 22.09.2021, med tittelen «Derfor fakler de i industriparken», handler om at det fakles ved fabrikkene i industriparken. Teksten gir informasjon om at det er pågående fakling ved industriparken, det fortelles at «det er ikke fare for omgivelsene, men synlig og hørbar fakkell vil pågå inntil videre». Videre informeres det om at dette er en planlagt stans ved en ammoniakkfabrikk fordi det skal utføres planlagt vedlikehold. Faklingen som teksten beskriver, skal foregå i fem dager og skyldes at fabrikk skal kjøles ned. Vedlikeholdet innebærer «reparasjoner, katalysatorer skal byttes, forbedringsprosjekter og inspeksjoner», og vil foregå i 50 dager. Det er 500 mann som skal bidra i vedlikeholdsarbeidet. Teksten opplyser om at det vil foregå fakling igjen når produksjonen starter opp igjen.

Tekst 2 ble publisert to dager før tekst 1, nemlig 20.09.2021, av Varden. Den handler om den samme hendelsen som tekst 1. En av måtene tekst 2 skiller seg fra tekst 1 på, er at denne publiseres før faklingen foregår, så den varsler fremtidig fakling – nærmere bestemt at den vil starte 22. september klokken 08.00. Også denne teksten forteller at faklingen skjer på grunn av vedlikeholdsarbeid ved ammoniakfabrikken, og mer presist «når sikkerhets- og trykkavlastningssystemene aktiveres». Denne teksten inneholder ikke informasjon knyttet til vedlikeholdsarbeidet, men opplyser om at det vil oppstå fakling igjen 4. november når fabrikken skal starte opp igjen, og at dette vil foregå frem til det er normal produksjon ved fabrikken omtrent 11. november. Og at det vil fakles fra 27-28 september i forbindelse med tømming av et gassrør.

Tekst 3, med tittelen «-Stor forståelse for at folk reagerte. Alarmen varte altfor lenge og lyden ble høy i natt» ble publisert av TA 24.06.2020. Teksten handler om at en lokal alarm ved Herøya Industripark ble utløst om natten. Denne alarmen var det mange som hørte, inkludert Sverre Gotaas, lederen av Industriparken. Han forstår at folk ble bekymret og lurte på hva som skjedde, for alarmen hørtes godt siden den ble utløst på nattetid og den varte lengre enn normalt. I tillegg til at alarmen varte unormalt lenge, var det flere som ble varslet ved oppringing og SMS. TA informerer om at det er flere som har uttrykt på sosiale medier at de mener at alle innbyggere i en viss radius burde fått informasjon om hva som foregikk, dette er Gotaas uenig i. Han mener at det var for mange som ble varslet om hendelsen, og understreker at hendelsen var liten og at det aldri var fare for omgivelsene.

5.2 Situasjonkonteks

Tekst 1 og tekst 2 har utgangspunkt i samme situasjon, nemlig en planlagt fakling knyttet til vedlikeholdsarbeid ved ammoniakfabrikken på Herøya industripark. De er skrevet for å informere tekstens lesere om denne situasjonen. Det er henholdsvis TA og Varden som er avsendere av tekstene, men siden det henvises til informasjon fra Herøya Industripark, kan de også regnes som en avsender. Deltakerne i tekst 1 er Yaras ammoniakfabrikk, Herøya Industripark og arbeiderne som skal utføre vedlikeholdsarbeidet. Tekst 2 sine deltakere er Herøya, Yaras ammoniakfabrikk, Herøya Industipark, og Rafnes. Siden tekstene er publisert på forskjellige tidspunkt åpner dette opp for litt ulike mottakere. Siden tekst 1 publiseres når faklingen er i gang, kan det tenkes at en mottakergruppe til denne teksten er folk som har sett faklingen og søker informasjon om hva som skjer. Tekst 2 har ikke denne mottakergruppen.

Men begge tekstene vil oppleves relevante for folk som ønsker informasjon knyttet til fakling. Videre vil mulige mottakere være folk som er opptatt av hva som foregår i industriparken og som er interessert i nyheter knyttet til industri.

Tekst 3 er en nyhetssak knyttet til en hendelse som har foregått natten i forveien og som mange har fått med seg. Teksten forteller at det har vært reaksjoner i sosiale medier fra folk som har hørt alarmen. Siden Herøya Industripark, representert ved lederen Sverre Gotaas, uttaler seg i saken, kan det tenkes at industriparken ønsker å gå ut å vise forståelse for folks reaksjon og samtidig informere om at det ikke var noen fare knyttet til alarmen. Det er TA som er avsender av teksten, men Herøya Industripark får også en avsenderrolle gjennom måten de imøtegår folk som har blitt bekymret og informerer om hendelsen og varsling generelt. Deltakere i teksten er Herøya Industripark, representert av Sverre Gotaas, folk som har reagert og TA. Mottakere av teksten er folk som har hørt alarmen og potensielt reagert på den. Videre er det også folk som søker og er interessert i å lese om slike hendelser ved Industriparken. Mottakere kan også her være folk som generelt er interessert i å lese om nyheter knyttet til industrien i området.

5.3 Ordvalg og referentkjeder

Tekst 1 består av 163 ord, hvor 105 av dem er unike. Teksten er kort og effektiv og uten noe særlige gjentakelser, noe som innebærer at en stor andel av ordene som brukes er innholdsord. Ser vi på referentkjeder har vi *Herøya Industripark* som er en delidentitetskjede, for den referer både til industriområdet og til ammoniakkfabrikken. Grunnen til at jeg ikke har delt dette opp i to referentkjeder, er at det noen steder er litt uklart hvem av disse det refereres til, da spesielt når «vi» brukes. Kjeden har relativt stor variasjon og består av åtte referenter og refereres til ti ganger gjennom teksten. «Industriparken» og «Fabrikken» brukes begge to ganger i teksten. «Yaras ammoniakkfabrikk», og «ammoniakkfabrikkens område», «Herøya Industripark», «de», «vi» og «Revisjonsstansleder Anders Oterholt» brukes alle en gang hver. Det er de to siste referentene det ikke er helt klar om refererer til Herøya Industripark eller ammoniakkfabrikken, men siden fabrikk ligger inne på industriparkens område er det relevant å plassere dem i samme referentkjede. Videre har vi assosiasjonskjeden *planlagt stopp*. Denne består av fem referenter, og vi finner den seks ganger i teksten. «Stansen» brukes to ganger, og «vedlikehold», «planlagt stopp», «vedlikeholdsarbeidene» og «situasjonen» brukes en gang hver. Her er det sammenhengen i teksten som knytter ordene

sammen. Videre har vi identitetskjeden *fakling* som brukes fem ganger, på tre måter. Det er «fakling» som brukes tre ganger, og «synlig og hørbar fakkel» og «fakler» som begge brukes to ganger hver. Disse tre referentkjedene fungerer som nøkkelord i teksten. Nøkkelbegrepene kan brukes som en slags overfladisk oppsummering av teksten: Hva skjer, *fakling*, hvor skjer det: *Herøya industripark*, hvorfor skjer det: *planlagt stopp*.

Tekst 2 er kortere enn tekst 1, og består av 117 ord hvor 72 av dem er unike. Også her består teksten i hovedsak av innholdsord, noe som er naturlig siden den er såpass kort som den er. Denne teksten inneholder to referentkjeder, og selv om de er relativt like de i tekst 1 er det relevante forskjeller her. Også her finner vi referentkjeden *Herøya Industripark*. Denne er også i tekst 2 en delidentitetskjede, for også her glir Ammoniakkfabrikken og Herøya Industripark litt inn i hverandre. Det refereres åtte ganger til industriparken, og på fem ulike måter. «Herøya Industripark» brukes kun en gang, mens «Herøya» brukes fire ganger. Videre har vi «Yaras ammoniakkfabrikk på Herøya i Porsgrunn» som brukes en gang, det gjør «ammoniakkfabrikken», og bare «fabrikken» også. Også *fakling* er en identitetsreferentkjede i tekst 2, og den går igjen seks ganger på to ulike måter. Det er «fakling» som brukes fire ganger og «synlig og hørbar fakkel» som brukes to ganger. I motsetning til tekst 1, har ikke tekst 2 en referentkjede knyttet til den planlagte stansen, men det informeres om at det skal foregå «vedlikeholdsarbeid». Nøkkelordene i teksten er *Herøya industripark*, *fakling* og *vedlikeholdsarbeid*.

Tekst 3 består av 307 ord og hvor 164 av dem er unike, dette er litt lavere andel unike ord sammenliknet med en del av de andre tekstene med omtrent samme lengde. Teksten bærer litt mer preg av gjentakelse enn det mange av de andre tekstene gjør. Ser vi på innholdsordene i teksten, ser vi at mange av disse kan knyttes til referentkjeden. Dette gjelder også i stor grad tekstens nøkkelord. Starter vi med å se på referentkjeden *Herøya Industripark*, er denne, i motsetning til referentkjedene i tekst 1 og 2 med samme navn, en identitetskjede i tekst 3. Den går igjen 18 ganger på seks forskjellige måter. Vi har «industriparken» som brukes en gang, videre representeres den i teksten av «Leder i industriparken, Sverre Gotaas» som brukes en gang. Kun etternavnet hans «Gotaas» brukes to ganger, mens «han» brukes hele syv ganger, mens «jeg» brukes en gang. Til slutt brukes «vi» seks ganger. Jeg kaller referentkjeden *Herøya Industripark*, selv om ordet Herøya aldri nevnes. Det ligger implisitt i teksten, og er en bakgrunnskunnskap tekstens lesere er forventet å ha. For en leser som er kjent med industrien i Grenland, vet at dette er den eneste industriparken i området, mange vet at Sverre

Gotaas er leder av Herøya Industripark, og man vet at Flåtten som nevnes i teksten er et boligområde som ligger nær denne industriparken. Videre har vi delidentitetskjeden *Alarmen* som går igjen 15 ganger i teksten på syv ulike måter. Dette er en delidentitetskjede siden den omhandler både alarmen og hendelsen som helhet. Siden alarmen er en del av hendelsen, så velger jeg å holde dem i samme referentkjede. Ordet «alarm/en» er brukt fire ganger, og «den» er brukt fem ganger. Videre har vi «lyden fra alarmen», «lyden» og «den lokale alarmen» som brukes en gang hver. Og til slutt har vi «hendelsen som helhet» som brukes en gang, og bare «hendelsen» som går igjen to ganger. Til slutt vil jeg trekke frem en liten assosiasjonskjede knyttet til tekstens beskrivelse av folks *reaksjon*. Denne kjeden går igjen kun tre ganger og på tre ulike måter, men siden den er viktig for tekstens innhold og forståelsesramme og innhold tar jeg den med. Kjeden består av «reagerte», «bekymret» og «lurte på hva som skjedde». I tillegg til nøkkelordene knyttet til referentkjedene, vil jeg også heise frem «varslet» og «informasjon». Disse ordene brukes ikke mye, men er med på å danne bakgrunner for at teksten er skrevet, sammen med de andre nøkkelordene. Folk mener de ikke fikk nok informasjon, og de ønsker at flere varsles.

5.4 Verb og prosesser

Av tekst 1 sine 13 setninger, inkludert overskrift, er fire av dem skrevet i passiv form, teksten inneholder også setninger som er skrevet både i aktiv og passiv form. Det er da gjerne setninger som inneholder flere elementer. I all hovedsak er det den delen av teksten som kommer med informasjon om den planlagte stansen av fabrikken som inneholder disse passive setningene. «Det er ikke fare for omgivelsene, men synlig og hørbar fakkell vil pågå inntil videre, opplyser Industriparken i en pressemelding onsdag morgen. Stansen skyldes vedlikehold. Fabrikken skal kjøres ned fra i dag. Det tar fem dager, og mandag 27. september starter vedlikeholdsarbeidene. I løpet av 50 dager skal det foregå reparasjoner, katalysatorer skal byttes, forbedringsprosjekter og inspeksjoner. Det opplyser Herøya Industripark på sine nettsider.» Den første setningen er eksempel på en av dem som inneholder både aktive og passive elementer, det gjelder da den delen mellom de to kommaene. Ser vi på tekstens prosesser, er de som presenteres i passiv form hendelser. Altså presenteres informasjonen om hva som faktisk skal foregå inne på industriområdet i disse dagene som noe som bare skjer, uten at det er knyttet til noen aktør. Teksten inneholder to

tilstander. Den første er starten av teksten som siteres over, frem til komma. Den andre er mot slutten av teksten hvor det snakkes om at det fakles når fabrikken både kjører ned og når den skal kjøres opp: «Det er helt vanlig i slike situasjoner». Begge tilstandene i teksten informerer leseren om at faklingen er normalt og at det ikke er knyttet fare til denne aktiviteten. Resten av tekstens prosesser er handlinger. Hovedvekten av disse er i tekstens andre halvdel der det snakkes om at det er 500 mann som skal inn på område, og faklingen knyttet til opp og nedkjøring av fabrikken. Dette at det er denne variasjonen i bruken av prosesser i teksten er med på å gjøre den dynamisk og interessant for leseren. Selv om det er en tekst som informerer om en konkret situasjon, så oppleves den ikke statisk og oppramsende, men heller som relativt levende. Bruken av dynamiske verb er også med på å skape dette bildet. Eksempelvis brukes verb som «fakler», «opplyser», «skyldes» og «nedkjøringen».

Tekst 2 består av kun 9 setninger. Inkludert overskriften er 4 av dem aktive, mens fem er passive. Det er ingressen og de setningene som omfatter tidspunkt den planlagte faklingen vil foregå, samt at det er Herøya Industripark som kommer med informasjonen som står i aktiv form. Alle setningene knyttet til handlingen «fakling» er i passiv form, dette er med på å kunne skape et inntrykk av at industriprosesser og handlinger er noe som bare skjer og som er styrt uten handling og vilje av mennesker. Denne teksten inneholder ikke noen tilstander, kun handlinger og hendelser. Overskriften: «Varsler flere dager med fakling på Herøya». Er både en passiv setning og en hendelse. Her gis ikke leseren noe informasjon om hvem som står bak denne faklingen eller hvem som kommer med dette varselet. Ut ifra kontekst kan man anta at det ikke er Varden som varsler. Da ville det stått *vi varsler om* eller noe i den duren. Litt lenger ned får vi svar på hvem som faktisk kommer med varselet, i den aktive, handlende setningen: «Det melder Herøya Industripark i en pressemelding». Her får du vite hvem som kommer med informasjonen og hvordan informasjonen faktisk kommer. Teksten 2 er en relativt kort tekst, den korteste i analyse materialet i til denne oppgaven. Det er også den eneste teksten med overvekt av passive setninger, selv om det kun er en setning mer som er passiv enn det er aktive. Dette i kombinasjon med overvekten av hendelser er med på å gjøre teksten litt mer distansert og statisk enn en del av de andre tekstene. Det er i mindre grad deltakere til stede i teksten som driver handlingene frem. Samtidig blir dette til en viss grad balansert ut gjennom de aktive settingene og bruken av dynamiske verb. Teksten drives fremover av verb som «varsler», «melder» og «fakling» og «startes». Disse er et viktig bidrag inn for å gjøre teksten mer levende og tilgjengelig for leseren.

Tekst 3 består av 20 setninger, hvor alle er aktive om vi ser bort i fra første del av overskriften «-Stor forståelse for at folk reagerte» som ikke er en fullstendig setning. Prosessene i teksten er i stor grad handlinger, og teksten er tydelige på hvem som gjør hva i sin beskrivelse av både handlingsforløp og folks reaksjoner og meninger. Teksten har noen innslag av tilstander også. Et eksempel på det er resten av overskriften «Alarmen varte alt for lenge og lyden ble høy i natt». Denne består av to ulike tilstander. Vi ser også et eksempel på tilstand mot slutten av teksten, denne setningen er også uthevet så vi kan tolke at avsender mener at den er viktig å få med seg: «Som tidligere meldt understreker han at selve hendelsen var liten og at det aldri var fare for omgivelsene». Det er industriparken gjennom Gotaas som er avsender av begge disse tilstandene. I den første viser de velvilje mot dem som har hørt alarmen og reagert gjennom å definere hendelsen på den måten de gjør, og i det andre eksempelet fremstår det som de ønsker å avdramatisere hendelsen ved å informere at hendelsen faktisk var ufarlig. Selv det er lite variasjon i verbformene og posesene, så fremstår fremdeles teksten som relativt dynamisk. Den har driv og framdrift, noe både de aktive setningene og handlingsprosessene er med på å skape. Mens det er de dynamiske verbene som er med på å skape dynamikken i teksten og de er viktige for variasjonen. Eksempler på slike verb er: «reagerte», «våknet», «glemte», «jobber», og «understreker».

6 Kategori to: Ulykker

Ulykker er også en kategori med en del tekster. Disse hendelsene som omtales i tekstene i denne kategorien omtales ofte i både TA og Varden, og noen av hendelsene omtales i flere artikler i hver avis ettersom avisene får mer informasjon. Ulykkene det er snakk om er ofte ulykker med mennesker involvert, de kan være mer eller mindre omfattende og alvorlige, og tekstene oppdateres gjerne om det blir mer informasjon tilgjengelig. Begge tekstene jeg har valgt ut for å analysere i denne kategorien omhandler samme ulykke. Grunnen til at jeg har valgt ut disse to tekstene, er at de representerer kategorien godt i stil, lengde og språkbruk. Jeg ønsker også å vise de to avisenes ulike valg når de omtaler samme sak.

6.1 Oppsummering av tekstene

Tekst 4, publisert av TA 01.12.2021, med tittelen «En person sendt til sykehus etter gasslekkasje på Herøya», handler om at det har vært gasslekkasje i en salpetersyrefabrikk inne på området til Herøya Industripark. To personer er skadet og en av dem er sendt til sykehus. Nødetatene er på stedet og etterforsker hendelsen, og det opplyses om at det ikke er fare for omgivelsene. Videre informeres det også om at det har vært en lokal alarm som er opphevet, og det kan oppstå støy mens de jobber med å stenge ned fabrikk.

Tekst 5 med tittelen «Gasslekkasje på Herøya – mann i 50-åra til sykehus» fra Varden, også publisert 01.12.2021, handler om samme hendelse som tekst 4 beskriver, men denne artikkelen er litt mer utfyllende. I tillegg til det tekst 4 informerer om, skrives det her om at det er en mann i 50-åra som er sendt til sykehus etter å ha blitt utsatt for nitrøse gasser og fått etsende væske på seg. Det informeres også om at en kvinne i 20-årene også har blitt utsatt for gass, men hun behandles på stedet. Ulykken har oppstått på salpeterområdet til Yara og det kan oppstå støy mens fabrikk stenger ned. Industrivernet på Herøya jobber med nødetatene på stedet, og det er opprettet sikkerhetssone på stedet. Politiet definerer hendelsen som en arbeidsulykke og regner med å finne årsak gjennom etterforskning. Tekst 5 understøtter også at det ikke er fare for omgivelser rundt.

6.2 Situasjonstekst

Tekst 4 og 5 er nyhetsartikler som er skrevet som en respons på en hendelse på Herøya Industripark, nemlig at det har vært en gasslekkasje og en person er sendt til sykehus og en annen har lettere skader. Det er naturlig å legge til grunn at det er av interesse for lokalbefolkningen i Grenland å bli opplyst når det skjer ulykker i forbindelse med industrien. Dette av flere grunner. Herøya Industripark er, gjennom alle fabrikkene og industrien på stedet, en stor arbeidsgiver i området, så hendelser og arbeidsulykker der har nyhetsinteresse. Samtidig ligger industriparken veldig nært Porsgrunn sentrum, så mange både ser og hører når ting skjer der. Derfor er det naturlig å tenke at det er lurt av industriparken å opplyse når hendelser oppstår, noe de også gjør i stor grad. Samt at ulykker generelt har nyhetsinteresse, så det er sannsynlig at ulykkesaker genererer klikk.

Deltakerne i tekst 4 er Herøya Industripark, Politiet ved Trond Egil Groth, nødetatene, de skadede personene, salpetersyrefabrikken og TA. TA er både implisitt deltaker gjennom at det er de som skriver og vinkler saken, og eksplisitt gjennom at de nevnes i teksten. Tekst 5 har litt flere deltakere enn tekst 4. I tillegg til Herøya Industripark, Politiet representert av Trond Egil Groth, nødetatene, mannen og kvinnen som er skadet, salpetersyrefabrikken, og Varden selv, så nevnes også Yara, industrivernet og redningsstaben. Varden er i tekst 5, på samme måte som TA i tekst 4, både implisitt og eksplisitt deltaker. De nevnes i teksten, samt at journalister og redaktør tar valg når det kommer til tekstens fremstilling. Dette med fremstilling og valg tatt rundt det ser vi tydelig i disse to tekstene, da de handler om det samme, de gir grovt sett samme informasjon og mest sannsynlig sitter de på mer eller mindre samme informasjonskilder, men avisene har tatt ulike valg når det kommer til detaljnivå og lengde på tekstene.

Mottakere av disse tekstene er folk som er interessert i å lese om industrihendelser og hendelser knyttet til Herøya Industripark, folk som har interesse av å vite om ulykker som skjer, og med tanke på at setningen «Det er ikke fare for omgivelsene utenfor området» er uthevet i tekst 4, og at det understrekes at de har kontroll på situasjonen kan det være at nyheten har interesse for folk som ønsker å lese om slike hendelser for å bli betrygget om at det ikke er fare utenfor industriområdet. Begge sakene er såkalte «pluss-saker», så man må være abonnent for å lese dem.

6.3 Ordvalg og referentkjeder

Tekst 4 består av 210 ord hvor 119 av dem er unike. Ser vi på ordene som gjentas oftest, finner vi flere av tekstens nøkkelbegreper. Her har vi for eksempel «Herøya», «politiet», og «person/personer» som alle brukes fem ganger, og «sykehus» som brukes to ganger. Disse nøkkelbegrepene kan også utvides til referentkjeder, og alle er da identitetskjeder. *Herøya* refereres til fem ganger i teksten, som «Herøya» i overskriften, og «Herøya Industripark» fire ganger i teksten. *Politiet* har litt flere ulike måter å refereres til. Bare «politiet» brukes to ganger, «organisasjonsleder i politiet» og «operasjonsleder i politiet, Trond Egil Groth» brukes en gang hver, mens bare «Groth» brukes to ganger, her representerer «Groth» politiet, og derfor har jeg definert dem i samme identitetskjede. Og i kjeden som kan kalles *person* brukes «person» eller «personer» fem ganger, mens «vedkommende» brukes to ganger. Tekst 4 inneholder en interessant assosiasjonskjede, nemlig *gasslekkasje*. Ordet «gasslekkasje» brukes to ganger, det samme gjør «hendelsen». «Uønsket hendelse», «eksponert for gassen», «arbeidshelset» og «lekkasjen» er alle brukt en gang hver. Det innebærer at kjeden refereres til åtte ganger på seks ulike måter, og er da den referentkjeden i teksten med størst variasjon av ordbruk, og ordene bindes sammen i en referentkjede gjennom kontekst. Et annet interessant nøkkelord i teksten som gjentas seks ganger er ordet «melder», det brukes i kontekst der en av aktørene har gitt ut informasjon. For eksempel: «..., melder Herøya Industripark». Det er naturlig å tro at mye av informasjonen TA bygger denne artikkelen på fra informasjon som gis generelt ut, teksten referer til pressemeldinger og Twittermeldinger. «Melder» brukes konsekvent i sitater i teksten, så det kan tenkes at det er avissjargong når de ikke prater med de det er snakk om, men heller siterer fra en form for melding.

Tekst 5 er som nevnt litt lenger enn tekst 4, og inneholder 393 ord, hvorav 173 av de er unike. Ser vi på ordene som gjentas mest, er flesteparten av disse som forventet formord. «Er» er på førsteplass, fulgt av «en», «på» og «i». Men også i tekst 5 finner vi flere av tekstens innholdsord gjentatt flere ganger, selv om det også her er mye språklig variasjon generelt i tekstens innholdsord. «Herøya» brukes flest ganger og gjentas åtte ganger, somregel i kombinasjon med Industripark. «Klokken» brukes seks ganger, «sykehus» og «skades» brukes fem ganger hver, det samme gjør ordet «opplyser». Flere av disse kan knyttes til relevante referentkjeder i teksten. Selv om «klokken» gjentas flere ganger, trekker jeg ikke

dette frem som egen referentkjede. Det er fordi det er knyttet opp mot tidspunktene som avisen har mottatt informasjon og det er ikke en definerende del av innholdet. De vesentlige referentkjedene i tekst 5 refererer til det samme som i tekst 4, de er bare litt mer omfattende. Vi kan starte med identitetskjedene. *Herøya* som det refereres til 11 ganger på seks ulike måter. «Herøya» og «redningsstaben» brukes to ganger, «Herøya industripark» fire ganger, og «industriparken», «industrivernet» og «redningsstaben på Herøya» brukes en gang hver. Det refereres til *politiet* ni ganger i tekst 5, på fem ulike måter. «Politiet» brukes tre ganger, «Sør-Øst politidistrikt» brukes en gang, det gjør også «operasjonsleder Trond Egil Groth», mens kun navnet hans «Groth» brukes to ganger, og en gang brukes «operasjonslederen». Den referentkjeden som jeg kalte *person* i analysen av tekst 4, velger jeg å kalle *skadede* i referentanalysen av tekst 5. Grunnen til dette er at de er litt mer menneskeliggjort ved å identifiseres med kjønn og alder. De *skadede* refereres til 14 ganger, på syv måter. Det kan argumenteres for at denne referentkjeden er en delidentitetskjede fremfor identitetskjede, siden det refereres til to personer. Men siden de begge har samme rolle i teksten vurderer jeg dette også som en identitetskjede. «Mann i 50-åra» brukes tre ganger i tekst 5, «kvinne i 20-åra» brukes to ganger, mens «mann og kvinne» brukes en gang hver. «Person» eller «personer» brukes fem ganger, mens «en av dem», «den andre» og «pasienten» brukes en gang hver. *Gasslekkasje* er også i tekst 5 en assosiativ referentkjede, hvor fem ulike ord brukes 17 ganger i teksten. «Gasslekkasje» brukes to ganger, mens «lekkasje/n» brukes fem ganger. Videre brukes ordet «hendelse/n» fire ganger, «arbeidsulykke» to, mens «nitrose gasser», «etsende væske», «arbeidsskillet» og «situasjonen» brukes en gang hver. Her er det også konteksten som gjør at disse ordene refererer til samme hendelse. Selv om tekst 5 har litt flere konkrete ord på ulykken som har skjedd, som for eksempel «arbeidsulykke», brukes begge tekstene litt svevende og udefinerbare ord for å snakke om ulykken. «Hendelse/n» og «situasjonen» er eksempler på dette. Disse ordene brukes gjerne når noen siteres i teksten eller når det henvises til informasjon fått fra Herøya Industripark og til dels fra Politiet. Det kan være at Herøya Industripark ønsker å avdramatisere ulykken ved å omtale det i de litt vage termene «hendelse» i stedet for å snakke om «ulykke»

I tekst 4 og 5 ser vi også at referentkjedene til en viss grad kan oppsummere teksten, Hva har skjedd – *gasslekkasje*, hvor har det skjedd – *Herøya*, hvem har det skjedd med – *personene/de skadene*. *Politiet* er ikke helt vesentlige for denne oppsummeringen, men referentkjeden er med på å understreke alvorlig i situasjonen.

6.4 Verb og prosesser

Tekst 4 består av 19 setninger, medregnet overskrift og underoverskrifter, hvor fire av de er passive. De setningene som er i passiv form, er de som beskriver ulykken. Eksempler på det er «Onsdag formiddag, klokken 09.55, meldes det in gasslekkasje inne på Herøya Industripark.» I denne setningen kommer det ikke frem hverken hvem som melder eller spesifikt hvor gasslekkasjen har skjedd eller hva slags type gass det er. Herøya Industripark er en stor industriaktør med mange ulike fabrikker på området. Neste setning: «-Det har oppstått en uønsket hendelse ved Herøya Industripark i salpetersyre fabrikk 3, melder Herøya Industripark.» Her kommer det frem hvem som leverer meldingen og mer detaljer om hvor hendelsen har oppstått inne på området. Men det sies fremdeles ingen ting om hva som er årsaken til hendelsen. Det kommer heller ikke frem i teksten. Ser vi på prosesser i teksten finner vi flest hendelser, altså at ikke årsak eller utøver vises. Et eksempel på det er «Vedkommende blir behandlet på stedet», her kommer det ikke frem hvem som behandler. Teksten har også eksempler på handlingsprosesser, de er gjerne knyttet til politiet i teksten, og tilstand som er prosessene rundt personene som er skadet.

Tekst 5 består av 30 setninger, da renger jeg ikke overskrift eller underoverskrifter da disse er ufullstendige setninger eller kun stikkord. Av disse 30 setningene er 14 av de passive og en er ufullstendig. Det at teksten har en så stor andel av passivsetninger er med på å skape et inntrykk av at hendelsene som beskrives skjer mer eller mindre av seg selv, at ingen egentlig har ansvar eller står bak det som gjøres. En god del av disse setningene er knyttet til handlinger det vil være naturlig å anta at Industriparken eller Yara står bak. For eksempel, i ingressen er setningen «Den lokale alarmen er nå opphevet», videre i teksten står det «Alarmen ble opphevet klokken 11.25», og mot slutten «Hendelsen i Salpetersyreområdet er nå avklart og lokal alarm er opphevet». Dette er setningene i teksten som omfatter alarmen, og siden den omtales allerede i ingressen viser det at dette er noe avisa prioriterer å skrive om. Men det eneste som skrives om alarmen er at den er opphevet. Det sies ikke noe om hvem som har gjort det, om det er Herøya Industripark, Yara eller om det skjer av seg selv når det skjer uønskede hendelser ved en av fabrikkene. Andre eksempler på dette er «Politiet ble varslet», «Lekkasjen er funnet (...) det er kontroll på situasjonen», «I forbindelse med lekkasjen ble en del av fabrikk stengt og det ble varslet støy.», «Det har oppstått en

lekkasje». På samme måte som det å skrive aktive setninger er et valg den som skriver teksten tar, er det å skrive passivt et valg noen har tatt. Det å skjule hvem som står bak disse hendelsene, kan være med på å bygge opp et inntrykk av at industriprosesser er noe som bare skjer av seg selv. Alle eksemplene over kunne fint vært skrevet aktive, for eksempel *fabrikken har opphevet alarmen, og vi har funnet lekkasjen og har kontroll på situasjonen*.

På samme måte som i tekst 4, er en stor del av prosessene i tekst 5, hendelser. Det at det er så mange av prosessene i tekstene som er hendelser, er med på å skape et inntrykk av at det som foregår i Industriparken og som tekstene refererer til er ting som bare skjer og som ingen aktivt gjør eller handler opp mot. Ulykken har bare oppstått, og de skadede blir bare tatt hånd om.

7 Kategori tre: Investeringer, utvikling og nyoppstartinger

Dette er den mest omfattende kategorien, og inneholder tekster som har et visst fremtidsperspektiv gjennom at de snakker om investeringer, nye fabrikker som skal komme, utvikling av allerede etablert industri og skapning av nye arbeidsplasser. Tekstene har gjerne en positiv vinkling og økonomi er gjerne noe som trekkes frem i positiv forstand. Noen av tekstene i denne kategorien er basert på pressemeldinger, og flere av dem har et relativt fagtungt språk. Samtidig gjelder ikke dette alle, og flere av dem er klassiske nyhetsartikler hvor en journalist har pratet med dem som omtales. Tekstene omtaler ofte økonomi eller arbeidsplasser i overskriften, og gir en beskrivelse av hvem som etablerer, hva som etableres og hvorfor dette er positivt.

De to tekstene jeg har valgt ut for å analysere i denne kategorien er ikke erkeeksemplere som beskrevet ovenfor, selv om de inneholder flere av elementene beskrevet. Jeg har valgt ut disse nettopp fordi de står ut som individuelle tekster, samtidig som de allikevel trekker på elementene som skaper denne kategorien.

7.1 Oppsummering av tekstene

Tekst 6, publisert av TA 31.08.2021, med overskriften «De skal gjøre flyreisene grønne: - Norge kan bli verdensledende», handler om at selskapet Nordic Electrofuel AS skal etablere en fabrikk som skal produsere «grønt klimanøytralt drivstoff til flyindustrien», og den produksjonen skal skje på Herøya Industripark. Dette fremstilles som «løsningen for et grønt skifte i luften», samt at de vil fjerne «flyskammen». Nordic Electrofuel mangler fremdeles noe finansiering, men etter planen skal fabrikkene begynne å bygges jula 2021 og produksjonen av flydrivstoffet skal starte i 2023. Lene Westgaard-Halle, stortingsrepresentant for Høyre og medlem i energi- og miljøkomiteen, har besøkt selskapet og uttaler seg positivt. Kritiske stemmer som trekkes inn i artikkelen er Klimastiftelsen Zero som mener at bruk av e-fuel ikke er helt uproblematisk, og Bellona som det vises til at har gått hardt ut mot denne typen drivstoff. Ingen av disse siteres.

Tekst 7 med overskrift «Enorme steinmasser fra E-18 tunellene. Disse tre kjemper om å få dem», publisert av Varden 19.06.2020, handler om at bygging av E-18 tunellene i

Skjelsvikdalen vil genere store steinmasser, og disse steinmassene er det tre aktører som «kjemper» om å få bruke til sine respektive prosjekter. Aktørene det er snakk om er Herøya Industripark som ønsker å fylle ut Gunneklevfjorden, Bamble kommune som ønsker å bygge et nytt industriområde, og Eidanger Boutvikling og Bane Nor som ønsker å bygge ut boliger på sandtaket på Eidanger. Artikkelen presenterer prosjektene og hvor mye stein de trenger, samt at de problematiserer hvor langt de ulike prosjektene er i planlegging og godkjenninger, og miljøproblematikk knyttet til frakting av steinmassene. Det er «entreprenøren» som til slutt bestemmer hvilket prosjekt som til slutt vinner steinmassene, uten at det i artikkelen utdypes noe mer rundt dette.

7.2 Situasjonsteksten

Hvis vi begynner med tekstens situasjonstekst. Tekst 6 er en nyhetsartikkel om en nyetablering av en fabrikk som aktualiseres gjennom at en relevant stortingspolitiker har vært på besøk hos bedriften. For selve fabrikk som skal bygges er noen måneder unna byggestart og siden det ikke skrives noe om at kontrakt eller at avtale er signert, er nok dette gjort på et tidligere tidspunkt. Artikkelen trekker med seg flere elementer av nyhetsverdi. Det er jo, som allerede nevnt, en ny fabrikk på trappene på Herøya Industripark og et besøk av en stortingsrepresentant. Dette er de lokale forholdene. Men nyheten som trekkes frem allerede i overskrift og ingress, og dermed kan tolkes som det viktigste, er at flyreiser kan bli grønnere. Det presenteres en løsning på grønt skifte i lufta, og en mulighet for å få fjernet flyskammen.

Det er mange deltakere i teksten. Nordic Electrofuel AS ved gründer og partner Rolf Bruknapp og CEO Gunnar Holen er de som får presentere nyheten artikkelen handler om og som presenterer f-fuel (det klimanøytrale flydrivstoffet). Disse, sammen med TA fremstår som avsendere av teksten. TA eller journalisten nevnes ikke annet enn med byline, men er tydelige avsendere gjennom avisformatet og er de som holder regien på teksten og presenterer den for leserne. Videre er Herøya Industripark en viktig deltaker gjennom at det er der den nye fabrikk skal komme, de er også representert gjennom at Skjalg Aasland, leder for utvikling og Byggforvaltning i Industriparken blir sitert: «-Folk snakker om at det grønne skifte kommer. Det gjør det ikke. Det er her.» Gjennom Herøya Industripark blir også andre fabrikker nevnt og Porsgrunn trukket frem som en aktør. Aker Solutions og ingeniørene som jobber der blir nevnt som de som skal bygge fabrikk. Den internasjonale organisasjonen for bærekraftig luftfart (IASA) trekkes frem for å underbygge fordelene ved E-fuel. Lene

Westgaard-Halle, stortingsrepresentant for Høyre og medlem i energi- og miljøkomiteen har vært på besøk hos Nordic Electofuel kort tid før artikkelen skrives. Videre nevnes Klimastiftelsen Zero og Bellona. Noen det kunne tenkes at kunne vært med i teksten som deltaker er arbeiderne som skal produsere det klimanøytrale drivstoffet eller som skulle bygge fabrikkene, men disse nevnes ikke. I det siste sitatet i artikkelen nevner Westgaard-Halle at dette vil skape arbeidsplasser, men utover dette nevnes ikke arbeidere.

Mottaker av teksten er flerdelt. Det er en «pluss sak» man bare har tilgang til gjennom abonnement, så det må være en som er villig til å betale for journalistikk eller som har tilgang på en bruker på en annen måte. Overskriften i seg selv spiller mye på klima, miljø og fly, noe mange er opptatt av, og ingressen nevner flyskam. Dette er med på å åpne for en mottaker som er opptatt av miljøspørsmålet og som er interessert i å lese om løsninger på dette. Videre handler artikkelen om lokalindustri som skal etableres i Grenlandsområdet, nærmere bestemt Porsgrunn, noe man kan anta at skaper et relevant mottakerperspektiv. Det fremstår som at teksten legger frem at denne mottakeren er relativt kompetent på temaet som tas opp, ved blant annet at Aker Solutions bare nevnes som en aktør uten å beskrives eller kontekstualiseres videre. Samtidig vil en velvillig leser ikke ha noe problem med å forstå innhold og kontekst i artikkelen uten å kjenne til alle som omtales eller alle begrep som brukes. Gjennom ord som verdensledende og nytt eksporteventyr, møtes også en mottaker som er fremtidsrettet og har disse verdiene. Selv om teksten har tatt inn kritiske stemmer, får ikke disse stor plass. E-fuel presenteres som den reelle løsningen på problemet. Dette åpner opp for en mottaker som mener at klimaproblematikken er reel og må løses, og dette løses av industrien. Selv om Bellona og Zero fungerer som deltakere i testen, åpner artikkelen ikke særlig opp for mottakere som er kritiske til e-fuel eller som mener at det finnes andre og potensielt bedre løsninger på problemet.

Hvis vi ser på maktrelasjoner i teksten, presenteres disse relativt subtilt. TA som avsender er de som har definisjonsmakt på hvordan teksten presenteres og hvordan den vinkles. Videre er det Nordic Electrofuel som har mest plass og som siteres mest. Bellona og Zero siteres ikke, og deres syn presenteres kun med en setning hver, mens Nordic Electrofuel får komme med motsvar til disse påstandene som legges frem. Siden dette er en avisartikkel som presenterer en nyhet har mottaker lite makt, annet enn å velge om teksten leses eller ikke, og å komme med motsvar gjennom for eksempel kronikker.

Hvis vi går videre til situasjonskonteksten til tekst 7, ser vi at dette er en nyhetssak som informerer vardens lesere om en pågående «kamp», som avisen beskriver det som, om hvilke aktører som skal ende opp med steinmassene som blir til overs når de nye E 18-tunnelene skal bygges. Det foregår en forhandling om steinmassene som Varden ønsker å informere leserne sine om. Når teksten finleses, kan formålet med den fremstå som litt uklart. Ved første øyekast fremstår det som en nyhetsreportasje. Teksten inneholder elementene til dette, og dette er nok en nyhet siden man kan regne med at forhandlingene som fremstilles i teksten foregår når teksten ble publisert. Samtidig så er det ikke en objektiv gjengivelse av hva som skjer, men teksten kan oppfattes mer som en argumentasjonsrekke om hvorfor Herøya Industripark bør ende opp med prosjektet i stedet for de andre aktørene som nevnes. Som leser får man heller ikke noe tidsramme på når avgjørelsene skal tas, eller konkret hvem som skal ta den annet enn en litt diffus «entreprenør».

Avsenderen av teksten er Varden. Men man kan også si at Herøya Industripark også til en viss grad fremstår som en avsender, siden de får så mye mer plass i teksten enn de andre deltakerne, både gjennom ingressen, omtale og til å fremme sine meninger. Det er mange deltakere i tekst 7. Eksplisitt har vi E18-tunnelene, Herøya Industripark representert ved Tone Rabe og Sverre Gotaas, Nye Veier, Frier Vest og Bamble kommune, Eidanger Boligutvikling og Bane Nor, Politikere, Porsgrunns kirkelige fellelsråd, Nel, og Entreprenøren. De ulike deltakerne har ulike roller og plass i teksten. Herøya Industripark og Nye Veier har størst plass og nevnes allerede i ingressen. Varden er som avsender en implisitt deltaker i teksten. Varden nevnes ikke i selve teksten, eller fremstår som en deltaker. Det er særlig når man ser på maktaspektet i teksten, at Varden som implisitt deltaker er interessant. Det er jo avisen og journalisten som har definisjonsmakt når det kommer til hva som skal skrives om og hvordan teksten vinkles. Det kommer ikke tydelig frem om at grunnen til at Herøya Industripark får mest plass i teksten er fordi det er de som mest sannsynlig vil ville kampen om steinmassene, eller om det er fordi Varden ønsker at de skal vinne. Men om du leser teksten ukritisk så er det lett å trekke konklusjonen at det er mest fornuftig at det er de som vinner.

Dette er en tekst det er lett å argumentere for at er skrevet for lokalbefolkningen i Grenland, som også har en viss industrikompetanse eller interesse. Det brukes mange lokale navn som ikke forklarer eller kontekstualiseres i teksten. Eksempler på dette er Gunneklevfjorden og Gunneklevprosjektet, boligprosjektet i sandtaket på Eidanger og «naturperlen Versvika». Samtidig så må man ikke ha kunnskap om disse stedene for å kunne lese teksten og få noe ut

av den. Den inneholder også elementer av lokalpolitikk, ved å snakke om reguleringsplaner og politikere, og teksten snakker også til folk med en interesse for industriutvikling.

7.3 Ordvalg og referenter

Når vi ser på overordnet på tekstenes antall ord er de ganske like. Tekst 6 består av 653 ord, og av disse så er 331 av de unike – altså de brukes bare én gang. Det tilsvarende for tekst 7 består den av 662 hvor 303 av dem er unike. Ser vi på ordene som gjentas oftest i teksten, ser vi at det i begge to nesten bare er formord, eksempelvis «og», «det», «er» og «i», som de mest brukte. Unntakene er «Holen» i tekst 6, som er navnet til en av representantene for Nordic Electrofuel, det brukes seks ganger og i tekst 7 brukes «industriparken» hele seks ganger. Det at nesten halvparten av tekstenes ord er unike, viser at de begge har stor språklig variasjon. Vi ser også at det er ordene som skaper tekstens innhold som er de som skaper denne variasjonen. Derfor kan det være interessant å se til tekstenes referentkjeder for å finne nøkkelordene.

Ser vi på tekst 6 sine referentkjeder, ser vi at mange av tekstens unike ord er knyttet til disse. Flesteparten av referentkjedene er identitetskjeder. *Nordic Electrofuel* er en av de største referentkjedene som har mest variasjon, selskapet refereres til 17 ganger i teksten. «Nordic Electrofuel» brukes to ganger, «de» brukes fem ganger, «vi» én gang, «han» brukes to ganger, og navnene «Rolf Bruknapp» og «Gunnar Holen» brukes seks ganger, da samlet med både fornavn og etternavn, enkeltvis og kun etternavn. Disse referentene brukes på litt forskjellige måter. For eksempel så brukes «de» når avisen omtaler selskapet og kommer med informasjon om dem, mens «han» brukes i sitater, mens navnene brukes både i omtale av selskapet og i sitatsammenheng. *Herøya Industripark* refereres til kun fem ganger i teksten, men ingen av gangene er like. Her brukes «Herøya Industripark», «Porsgrunn», «Herøya», «Skjalg Aasland» og «Industriparken». Herøya Industripark omtales stort sett i teksten, men er sitert en gang ved «Skjalg Aasland» som da også tituleres.

Den siste identitesreferentkjeden jeg skal trekke frem knyttet til tekst 4 har jeg valgt å kalle *flybensin*. Den refereres til åtte ganger, på fem forskjellige måter. Det er «grønt klimanøytralt drivstoff til flyindustrien», «det alternative drivstoffet», «Electro-fuel», «E-drivstoff» som brukes en gang hver, og «E-fuel» som gjentas fire ganger. Det som er interessant med denne referentkjeden er at all variasjonen skjer tidlig i teksten, mens de fire siste gangene bensinen

refereres til brukes «E-fuel». De to første benevnelsene jeg lister opp fremstår som tekstforfatterens intensjon om å skape språklig variasjon i teksten. Videre kan man som leser anta at «Electro-fuel» er det fulle navnet som senere forkortes til «E-fuel», men denne sammenhengen sies aldri eksplisitt. Flybensinen defineres eller forklares aldri for leseren, den, med alle sine benevnelser, bare presenteres for leseren. Så må leseren selv trekke slutning om at «grønt klimanøytralt drivstoff til flyindustrien», «E-drivstoff» og «E-fuel» er det samme ut ifra konteksten som teksten presenter.

Tekst 6 sin største assosiative referentkjede har jeg valgt å kalle *Grønt klima*, for den omfatter ordene som brukes til å referere til klima og miljøforhold. Den er ganske omfattende og variert, og refereres til 12 ganger på ti ulike måter. Det er «gjøre flyreisene/flyindustrien grønnere» som nevnes to ganger, «grønt skifte» og «klimanøytral» som også brukes to ganger hver, videre har vi «flyskam», «klimakamp», «klimaeffekt», «satse grønt», «redusere utslipp», «fornybare energikilder», «grønt» som brukes en gang hver. En annen assosiativ referentkjede i tekst 6 har jeg kalt *økonomi*. Den er ikke så stor, men fremstår som viktig i teksten da den er knyttet til en av underoverskriftene. Ordene som brukes her er «1,2 milliarder» som brukes to ganger, både som en underoverskrift og i løpende tekst i avsnittet som følger overskriften. Videre brukes «finansiering», «store investeringer» og «noen hundre millioner» en gang hver. Hvis vi nå går tilbake til tekstens nøkkelbegreper, kan vi knytte de til referentkjedene jeg har presentert her, referentkjedene kan også brukes til å grovt sett oppsummere teksten. Hvem – *Electro Fuel*, hvor – *Herøya Industripark*, hva – *flybensinen*, hvorfor – *grønt klima*, hvordan – *økonomi*.

Tekst 7 har flere aktører i teksten enn det tekst 6 har, og alle disse har større eller mindre referentkjeder knyttet til seg. De som fremstår som viktigst er de som presenteres i overskriften og ingressen. Den første kaller jeg *Steinmasser* som presenteres allerede i overskriften. Siden denne referer både til disse spesifikke steinmassene fra denne omtale utbyggingen av E 18-tunnelene og til steinmasser generelt, er dette en delidentitet-referentkjede. Den refereres til 17 ganger i teksten, på fem forskjellige måter. Det er «Steinmassene/steinmasser» som nevnes seks ganger, «massene/masser» som brukes fem ganger, «stein» brukes fire ganger og «enorme steinmasser» og «to millioner kubikk stein» som brukes en gang hver. Jeg har valgt å skille ut de to siste som egne referenter i kjeden, fordi det er disse to eksemplene i teksten hvor stein eller steinmasser benevnes med mengde på denne måten.

E 18-tunnelene nevnes også i overskriften, men selv om det er disse som steinmassene kommer fra refereres ikke disse til veldig mye. Referentkjeden består av tre forskjellige ord, referert til fire ganger. Det er «E 18-tunnelene» som nevnes to ganger, og «tunneldrivingen» og «E18-Langangen» som begge brukes kun en gang. Men selv om dette ikke er en omfattende referentkjede, er den vesentlig for innholdet i teksten. Den nevnes innledningsvis, og *Steinmassene* referer i stor grad tilbake til denne referentkjeden, da de omtalte massene kommer fra prosjektet. Jeg har likevel valgt å dele dette i to kjeder, da jeg vurderer *Steinmassene* til å referere til produktet av prosjektet *E 18-tunnelene*.

En annen referentkjede som er lite omfattende i benevning, mens om er med på å sette en viss ramme for teksten er *Kamp*. Denne er assosiativ, og benevnes kun fire ganger med tre ulike benevninger. Det er «kjemper» som brukes i innledningen, «kamp» som brukes i ingressen og mot slutten av teksten i spørsmålet «Men hvem vinner kampen om steinmassene?», og «flere om beinet» som brukes senere i løpende tekst. Måten denne referentkjeden er med på å sette en ramme for teksten er at den er med på å legge premisset helt i starten av teksten, og den gir leseren en fortolkningsramme når resten av teksten skal leses. Teksten er bygget opp med at de ulike prosjektene presenteres, og med denne fortolkningsrammen kan man lese disse presentasjonene som argumenter for at de ulike aktørene bør seire eller tape denne kampen.

Herøya Industripark er den av tekstens deltakere som det refereres mest til. De nevnes 12 ganger på åtte ulike måter. Det er «Industriparken på Herøya» og «Herøya Industripark» som begge nevnes én gang hver, «Industriparken» som brukes to ganger, «Sverre Gotaas, administrerende direktør i industriparken» som benevnes en gang med tittel og to ganger med bare navn, tre ganger som «han» og en gang som «industriparksjefen», og «Tone Rabe, driftsleder i industriparken» som nevnes en gang med navn og en gang som «hun». Jeg anser dette som en identitetskjede, for de navngitte personene er direkte knyttet til industriparken og representerer den. De andre deltakerne som nevnes som aktører som er med på å kjempe om steinmassene benevnes i mye mindre grad. *Frier Vest* presenteres med eiere og nevnes med navn tre ganger og som «industriområde» en gang, og *Sandtaket på Eidanger* presenterer også med eiere og nevnes ved navn to ganger. *Nye Veier* er også en av deltakerne i teksten som også nevnes i ingressen, og refereres til seks ganger i teksten på to måter. Det er «Nye Veier» som brukes fire ganger, og «Prosjektsjef for E18 Langangen – Rugtvedt i Nye Veier, Morten Lossius» og kun «Lossius» som brukes henholdsvis en gang hver.

En assosiativ referentkjede som får stor plass i teksten er *Miljø*, og benevnes 14 ganger på ti måter. Det er «Gunneklevprosjektet», «økt CO2-utslipp», «miljøgevinst», «grønne teknologibedrifter», «økt CO2», «samfunnsnyttig» og «den forurensede bunnen av Gunneklevfjorden» som benevnes en gang hver, «NEL» og «CO2-avtrykk» som brukes to ganger hver, og «CO2» som brukes tre ganger. Disse er assosiative da ordene i seg selv ikke nødvendigvis knyttes til miljø, eller hverandre, i seg selv, men gjøres det i denne teksten gjennom presentasjon og sammenheng. Noe som kan være interessant å nevne om denne referentkjeden er at den ikke brukes før mot slutten av teksten, etter at alle aktørene og prosjektene er presentert. Det går også an å trekke ut *Gunneklevprosjektet* ut i en egen identitetsreferentkjede, både fordi den benevnes flere ganger i teksten og fordi alle gangene den nevnes passer den ikke inn i *miljøkjeden* nevnt ovenfor. *Gunneklevprosjektet* refereres til seks ganger i teksten, på fem ulike måter. Det er «Gunneklevfjorden» som brukes to ganger, og «Gunneklevprosjektet», «Gunneklev», «den forurensede bunnen av Gunneklevfjorden» og «fjorden», som brukes en gang hver. Denne referentkjeden er også interessant fordi den baserer seg i stor grad på lokal kunnskap. Det informeres om at «Gunneklevprosjektet har vært gjennom en rekke godkjenninger hos Miljødirektoratet» og at «steinmassene vil dekke til den forurensede bunnen av Gunneklevfjorden», men det settes ikke i noen større kontekst enn dette. En med lokalkunnskap vet at Gunneklevfjorden har vært ekstremt forurenset, og at det er industrien, særlig på Herøya, som står bak denne forurensingen. Det å dekke til bunnen av fjorden for å fange mye av det som har blitt sluppet ut over mange år er et større prosjekt. Har man denne bakgrunnskunnskapen, så kan det å trekke frem Gunneklevprosjektet virke som et viktig argument for hvorfor Herøya Industripark skal vinne denne kampen om steinmassene.

Hvis vi da bruker referentkjedene til å se på tekst 7 sine nøkkelbegreper, kan vi særlig trekke fram referentkjedene *enorme steinmasser*, *Herøya Industripark*, *Nye Veier*, *miljø*, og *kamp* som de mest relevante, og de som er med på å skape hovedinnholdet i teksten. Noe av det som er interessant med referentkjedene til tekst 7 kontra tekst 6 er at her brukes det i større grad ord og benevnelser som man må ha en viss lokalkunnskap for å forstå da de ikke forklares eksplisitt for leseren. Eksempler på dette er, som nevnt, *Gunneklevprosjektet* og ulike navn og benevnelser som sandtaket på Eidanger og E18-Langangen.

7.4 Verb og prosesser

Tekst 6 består av 41 setninger. 27 av disse er aktive, mens 14 er passive. Det at det er en klar overvekt av aktive setninger er med å gi teksten et driv og er med på å fremstille dem det skrives om som handlekraftige gjennom at de aktivt utfører handlinger i teksten. Ser vi på de passive setningene, er de i all hovedsak knyttet til de delene av teksten som handler om fremtidige ting og om økonomi. Eksempler på dette er «Samtidig er planene om ytterlige ekspansjoner enorme» og «Byggestart av fabrikk for det som omtales som grønt klimanøytralt drivstoff til flyindustrien skal skje allerede om få måneder», ut ifra konteksten trekker man slutningen om at det er Nordic Electrofuel som har disse planene, men det fremstilles som en prosess som bare skjer. Setningene i seg selv sier ingen ting om hvem som skal sette i gang disse prosessene. Eksempler på passiv økonomisetning er «1,2 milliarder er beløpet som skal hentes inn før bygging av den første fabrikk», videre «Fortsatt gjenstår «noen hundre millioner», og det jobbes nå aktivt ute i markedet og mot flere aktører». Igjen er det, ut ifra kontekst, naturlig for leseren å trekke slutningene om at det er Nordic Electrofuel som står bak handlingene her. Det er helt naturlig at teksten inneholder noen passive setninger. Det er med på å skape variasjon i språket og flyt i teksten. Det som er interessant er at de passive setningene i så stor grad er knyttet til disse temaene, nemlig fremtid og økonomi. Det kan selvfølgelig være helt tilfeldig, men det kan også være knyttet til at fremtiden er noe usikker og at det kan være vanskelig å være konkret og standhaftig når den skal omtales, og at økonomi kan være et tema man kan ønske å være litt lite konkret rundt.

Ser vi på prosessene i tekst 6, så er de aktive setningene knyttet til handling, mens de passive er knyttet til hendelser og tilstander. Teksten består av flest hendelser. Setningene fra Tekst 6 over er eksempler også på hendelser, de omtaler hendelser som skjer uten å ha noen aktør. Teksten har også noen setninger som er tilstander, for eksempel «Electro-fuel er et syntetisk drivstoff som lages av CO₂ og hydrogen». En stor andel av verbene i teksten er dynamiske, noen eksempler her er «føyer», «satser», «forteller», «jobbes», «lages» og «krever». Denne bruken av dynamiske verb er med å skape en levende tekst med fremdrift, og skaper inntrykk av at disse prosessene skal skje.

Tekst 7 består av 52 setninger om man regner med overskrift og underoverskrifter. Da disse er fullstendige setninger, har jeg valgt å inkludere dem. Av disse 52 setningene, er kun ni av dem passive. De passive setningene er i hovedsak knyttet til beskrivelsen av Herøya Industripark sitt prosjekt helt i starten av artikkelen hvor også «kamp» nevnes første gang i

løpende tekst: «Det forgår en kamp om steinmasser i Grenland. Herøya Industriparks prosjekt for å fylle ut deler av Gunneklevfjorden startet opp i 2006.» Det brukes også passive setninger noen av gangene teksten snakker om mengder, for eksempel i ingressen når det snakkes om penger: «Det skal stå om noen titalls millioner kroner.» Når det kommer til prosessene i teksten, er det i all hovedsak *handlinger*, det er tydelig hvem som gjør hva. Dette står i stil med hovedvekten av aktive setninger. På samme måte som i tekst 6 er det også dynamiske verb mye brukt, eksempelvis «kjemper», «handler», «vurdere» og «utslippet». Samtidig er «er» brukt 21 ganger og «har» 12 ganger, så teksten bærer også preg av disse statiske verbene. Men kombinasjonen av aktive verb, handlinger og dynamiske verb, gjør at teksten fremstår som drivene og levende tekst.

8 Kategori 4: Gladsaker

Denne kategorien består av ganske få, men varierte tekster. De forteller ulike historier, om folk, hendelser og handlinger fabrikkene utfører. Denne kategorien er litt en slags oppsamlingskategori for tekster som egentlig ikke hører hjemme noe annet sted heller. For det som holder kategorien samler er den røde tråden med at saken rett og slett er en gladsak.

8.1 Oppsummering av tekstene

Tekst 8, publisert på TA.no 03.10.21, med tittelen «Etter 50 år i samme jobb er det slutt» handler om Thor Helge Olsen som har jobbet som elektriker på Herøya i 50 år, og at han har gått av med pensjon. To av kollegene hans, som har jobbet nesten like lenge, omtales også i teksten. Teksten beskriver arbeidslivet til Olsen, fra han begynte i Norsk Hydro i 1971. Disse karene som teksten handler om, har som teksten beskriver det «kort og presist sørget for strøm til fabrikkene på Herøya». De trekke frem at det er godt arbeidsmiljø som har vært motivasjonsfaktoren i alle årene. Olsen beskriver blandede følelser knyttet til den nye pensjonisttilværelsen, og trekker frem utfordringene industrien vil møte i fremtiden som en av grunnene til det. Han forteller også om hvordan Hydro en gang var en arbeidsplass som støttet arbeiderne om det skulle være noe. Utviklingen på Herøya gjennom Olsens arbeidskarriere beskrives som enorm, særlig knyttet til «det digitale og måten det styrer produksjonen som pågår hele døgnet». Han forteller også at tidligere var de oppimot 180 elektrikere og automatikere som var en samlet gruppe på Herøya, nå er de færre og mer oppsplittet. På spørsmål om skiftjobb har vært slitsomt, svarer han at ikke om du har et godt sovehjerte. Ellers har han mange gjøremål nå som han har blitt pensjonist, han skal dyrke interesserer som golf og fiske, og være sammen med familie. Avslutningsvis trekker han frem at han «kommer til å savne det som for meg var Hydro på Herøya». Teksten sier lite konkret om hva jobben til Olsen har vært eller innebåret, annet enn at han var elektriker og har sørget for strømmen. Derimot sier den litt mer om planene for pensjonisttilværelsen.

Tekst 9, publisert av Varden 13.05.2021, med tittelen «Har fjernet utslipp tilsvarende 90.000 dieselmotorer. Nå har de vunnet pris» er også en gladsak om industrien. Denne teksten forteller om nyheten om at Yara har vunnet en pris for arbeidet de har gjort med å kutte utslipp. Yara har i de siste 15 årene jobbet for å få ned utslippene til fabrikkene. De har redusert utslippet med 160.000 tonn CO₂, i tillegg til et «omfattende NO_x-kutt

(nitrogenoksid)» Dette har de vunnet en pris for, og den har de fått fra Yara-konsernet. For 15 år siden investerte Yara i utviklingen av katalysatorteknologi, og «kontinuerlig forbedring av bruken av katalysatorteknologien» har vært avgjørende for å oppnå disse miljøgevinstene. Disse utslippskuttene har kostet Yara mye penger. Nå er Yara, ifølge dem selv, verdensledende på dette feltet.

8.2 Situasjonstekst

Tekst 8 er en typisk gladsak, hvor nyheten er at en arbeider har gått av med pensjon etter en 50 års lang arbeidskarriere. Den trekker også frem to av kollegene hans som har jobbet 47 år hver, så til sammen har de jobbet i 144 år. Det at noen går av med pensjon er jo strengt tatt ingen nyhet, siden folk gjør det hver eneste dag. Samtidig er det kanskje ikke så mange som jobber 50 år på samme plass. Så formålet med teksten kan framstå som det å heise frem lokale folk som har stått lenge i arbeidslivet, samt å lage en gladsak om industrien. Det er også mulig å tenke seg at denne type saker genererer klikk for nettavisen, og derfor publiseres den.

Avsender av teksten er TA. Selv om Thor Helge Olsen får mye plass i teksten, fremstår verken han eller Yara, som var arbeidsplassen hans som avsendere av teksten. Deltakerne er, allerede nevnte, Thor Helge Olsen, Herøya, Hydro, Yara, og kollegene Thor Morten Olsen og Hallgeir Kaalstad.

Mottakere av teksten kan tenkes å være folk som liker å lese gladsaker om mennesker i lokalområdet. Det kan også hende at han har mange kolleger og tidligere kolleger som setter pris på å lese en slik sak. Mottakere kan være folk som er opptatt av lokalt arbeidsliv, og folk som like å lese saker knyttet til industrien, og også folk som har en interesse for lokal industrihistorie.

Hvis vi nå ser på situasjonsteksten til Tekst 9, har Yara vunnet en pris for sitt arbeid med utslippskutt, og teksten er publisert uken etter at de mottok prisen. Grunnen til at den publiseres uken etter at prisen er gitt sies det ingen ting om, men den publiseres tett nok opptil hendelsen at det fremgår som en nyhetssak. Det at en av de største fabrikkene i Grenlandsområdet har vunnet en pris for utslippskutt er en positiv nyhet for distriktet, og det vil være av manges interesse at dette har skjedd.

Det er Varden som er avsender av teksten. Selv om Yara-representanter siteres på vegne av Yara, fremgår de som deltakere og ikke avsender. Teksten skrives om dem. Deltakere i teksten er Yara Porsgrunn, representert av Produksjonssjef Morten Høvset. Det er flere ulike grupper som kan sees på som mottakere av denne teksten. Det kan være folk som er opptatt av klima og miljø, siden teksten handler om klimautslipp. Videre kan det være folk som er interessert i å lese om hva som foregår i industrien, og mer spesifikt om industriutvikling. Det kan også være folk som er interessert i generell utvikling i området, og folk som liker å lese nyhetssaker med en positiv vinkling.

8.3 Ord og referentkjeder

Tekst 8 inneholder 612 ord, hvor 309 av dem er unike. Også her er ordvariasjonen knyttet til tekstens innholdsord, det ser vi ved at formordene som «det», «og» og «i» brukes henholdsvis 26, 26 og 25 ganger. I denne teksten så fanger ikke referentkjedene opp alle nøkkelordene. Hvis vi starter med referentkjedene og identitetskjeden *Thor Helge Olsen*, så der vi at denne refereres til 21 ganger i teksten, på seks ulike måter, dette er en relativt omfattende referentkjede i teksten, og den har lite variasjon i forhold til de andre. Vi har navnet hans «Thor Helge Olsen» som brukes tre ganger, bare «Olsen» brukes en gang, «han» gjentas syv ganger og «jeg» brukes åtte ganger. Med de to siste eksemplene varierer språkbruken ut ifra når teksten snakker om han og når han selv får prate i teksten. Videre finner vi «ham selv» og «meg» brukt en gang hver.

Videre har vi *Herøya*. Dette er en referentkjede som det er litt vanskelig å definere, men jeg velger å omtale det som en identitetskjede. Det er fordi at selv om det refereres til ulike bedrifter og fabrikker, så refererer alt tilbake på samme plass, nemlig industriområdet på Herøya. Denne kjeden finner vi igjen 18 ganger på 13 ulike måter. Vi har «Herøya» som brukes tre ganger, og «Herøya nett AS», «Herøya arbeiderforening» og «fabrikkene på Herøya» som brukes en gang hver. Videre har vi «Hydro» som brukes tre ganger og «Norsk Hydro» og «Hydros feriestiftelse» som også brukes en gang hver. Også har vi «Yara» «REC» og «RHI» som brukes en gang hver. Og «fabrikk/ene» som brukes to ganger, og «arbeidsplass» og «Industriparken» som vi finner en gang hver i teksten.

Kolleger er en delidentitetskjede. Den referer både til de to konkrete kollegene som presenteres ved navn, og til kolleger mer generelt. Referentkjeden består av 13 ord brukt 12 forskjellige ganger. Bortsett fra «vi» som brukes tre ganger. En av gangene vises det tilbake på de tre konkrete kollegene, og to ganger til kolleger mer generelt. Flere av måtene det refereres til kolleger i teksten fremstår som veldig like, så de kunne vært slått sammen til en variant. Men siden det er nyanseforskjeller her som er med på å bidra til variasjonen i teksten, velger jeg å dele de opp og la de stå selvstendig slik jeg har gjort. «To av kollegene» «to kolleger» «kollegene» viser alle til «Thor Morten Stolpestad» og «Hallgeir Kaalstad». «De tre», «alle tre» og «dem» viser til de tre navngitte personene som har jobbet sammen. Også har vi «vi elektrikere/automatikere» og «oss alle hydranter» som er en mer generell benevnelse av kolleger, og til slutt har vi «dere» som det ikke er helt klart om er rettet mot de tre eller arbeidere generelt. Det brukes i setningen: «Dere har jobbet skift i alle år - er ikke det slitsomt?»

Dette er de referentkjedene jeg finner i teksten av et hvis omfang. Andre nøkkelord som er relevante i denne teksten, mens som det ikke er knyttet noen referentkjede til, er *godt arbeidsmiljø*, som beskrives gjennom beskrivelser, som «vi har trivdes» og «arbeidslyst»; *elektrikerjobben* som nevnes og som det pekes til i referentkjeden *kolleger*; *år*, teksten har stort fokus på både alder, hvor lenge de har jobbet der, og datoen Olsen begynte nevnes; *utviklingen* som har vært i industriparken og arbeidsplassen hans gjennom årene han har jobbet der; og til slutt har vi *pensjonisttilværelsen* Olsen har foran seg. Jeg tror at en av grunnene til at det er såpass mange nøkkelord uten en referentkjede, er at den relativt korte teksten tar for seg en god del forskjellige temaer. Og hvert tema behandles ganske kort. Men vi har med oss referentkjedene som røde tråder gjennom teksten som gjør den sammenhengende.

Tekst 9 er omtrent halvparten så lang som tekst 8, med 323 ord og 173 unike ord. Tekstens referentkjeder er varierte, og mange av tekstens innholdsord er knyttet til disse.

Referentkjedene representerer også tekstens nøkkelord. Hvis vi begynner med *Yara*, er dette en delidentitetskjede i denne teksten. Det er fordi to av gangene det refereres til Yara, er det mest sannsynlig til Yara internasjonalt og ikke kun til fabrikkanlegget på Herøya. Dette sies ikke eksplisitt, men er logisk ut ifra kontekst. Jeg kunne valgt og tatt disse to referentene ut av kjeden og da fått en identitetskjede, men siden det kommer såpass lite tydelig frem når det vises til Yara Porsgrunn og ikke, velger jeg å samle henvisningene i en kjede. Kjeden består

av 20 referenter, brukt på 12 ulike måter. «Yara» brukes tre ganger, «Yara-konsernet» brukes en gang, «produksjonssjef Morten Høvset i Yara» brukes også en gang, mens «Høvset» går igjen tre ganger, og «produksjonssjefen», «han» og «jeg» brukes en gang hver. Videre brukes «vi» tre ganger, og «oss» to. «Ansatte» finner vi en gang, og «de fire salpetersyrefabrikkenne på Herøya» brukes en gang. Neste referentkjede er en assosiasjonskjede som omfatter tekstens omtale av *kutt*. Vi finner referentkjedens deltakere 18 ganger i teksten, representert på 14 ulike måter. Vi har «90.000 dieserbiler» og «116.000 tonn (CO₂)» som begge brukes to ganger hver. Så har vi «CO₂ utslipp/et» og «NO_x-utslipp» som vi også finner i teksten to ganger hver. Videre har vi «NO_x», «CO₂», «omfattende NO_x-kutt» og «CO₂-reduksjon» en gang hver i teksten. Og «fjerne utslipp», «resultatene», «omfattende reduksjon», «utslippene», «forbedringsarbeidet» og «redusere utslippene» som opptrer i teksten en gang hver. Selv om mange av ordene er knyttet til gasser, inneholder også referentkjeden ord som kun er knyttet til gasser og utslippskutt gjennom konteksten de opptrer i, noe som gjør dette til en assosiasjonskjede. Videre har teksten fire relativt små referentkjeder som jeg velger å ta med fordi de representerer nøkkelord i teksten og er med på å skape innholdet. Den første er *teknologi*, som består av tre ord og går igjen fem ganger i teksten. «Katalysatorteknologi/en» brukes to ganger, mens «teknologi» og «verdensledende» brukes en gang hver. Den andre av disse referentkjedene er *miljø*, som vi finner fire ganger i teksten, uttrykt på tre ulike måter. Det er «miljøgevinst/ene» som brukes to ganger, og «miljøresultat» som brukes en gang, og «verdens mest miljøvennlige salpetersyreprodusent» som også brukes en gang. Den siste kunne også vært plassert i *Yara*-kjeden, men siden det er miljø som trekkes frem så valgte jeg å plassere den her. Den tredje av disse tre kjedene er *økonomi* som vi finner tre steder i teksten, også uttrykket på tre ulike måter. Det er «10 millioner», «peanøtter i den store sammenheng» og «105 millioner». Den siste kjeden er *prisen* de har vunnet, den refereres til seks ganger og på fire ulike måter. Det er «vunnet pris» og «prisen» som begge brukes to ganger, også er det «10.000 dollar» og «pengene» som begge brukes en gang hver og som peker til premien de har fått. Samler vi referentkjedene får vi også her en form for oppsummering av teksten gjennom nøkkelord. Hvem – *Yara*, hva – vunnet *pris*, hvordan – gjennom *kutt*, gjort mulig av *teknologi*, dette gir gevinst for *miljøet*, og *økonomi* beskriver hva det har kostet.

8.4 Verb og prosesser

Tekst 8 består i all hovedsak av aktive setninger og handlinger. Overskriften, setningen «Onsdag denne uka var siste dag på jobben i industriparken.», og beskrivelsen av utviklingen på arbeidsplassen er de setningene i teksten som er skrevet i passiv form. Denne beskrivelsen av utviklingen: «- Utviklingen har vært enorm, særlig innenfor det digitale og måten det styrer produksjonen som pågår hele døgnet. All prosess er automatisert. Når det en sjelden gang blir stopp, er det feilsøking for å få fabrikken i gang igjen som det blir den første oppgaven.», er også tekstens innslag av hendelser. Her kommer det ikke frem hvem som står bak hendelsene og utviklingen som har skjedd, det bare konstateres og beskrives at det har skjedd. Utenom dette innslaget av hendelser, har teksten noen tilstander som er med på å skape en språklig variasjon. Det er beskrivelser som: «-Jobben har vært grei», «Det blir 144 år til sammen» og «... og det er viktig». Teksten inneholder også en del dynamiske verb som er med på å skape liv, eksempler på dette er «jobbet», «ordnet», «automatisert», «feilsøking», «splittet», «blundet» og «dyrke». Som helhet oppfattes tekst 8 som variert og relativt drivende. Den er relativt kort, så selv om det ikke er veldig stor variasjon av aktive og passive verb eller prosesser, så bidrar innslagene til flyt driv i teksten. De dynamiske verbene er også med på å skape dette.

Tekst 9 har på samme måte som tekst 8, hovedvekt av aktive setninger. Unntakene er blant annet begge gangene det fortelles om at arbeidet med utslippskuttene startet for 15 år siden. Det er også noen andre tilfeller av passive setninger, men disse fremstår som mer tilfeldig plassert. Eksempelvis: «Prisen ble gitt på grunn av den omfattende reduksjonen av NOx og CO2 de siste fire årene» og «Det er usikkert hva pengene skal benyttes til». Ser vi på tekstens prosesser er det mere variasjon å finne. Også denne teksten har flest innslag av handlinger, men også de andre prosessene brukes. Hendelse brukes bare ved noen av de passive setningene, mens tilstander er representert både med aktive og passive setninger. Flere av setningene inneholder både tilstand og handling. Et eksempel på det er «Han peker på en kontinuerlig forbedring av bruken av katalysatorteknologien som helt avgjørende for å oppnå disse miljøgevinstene.» Der er første delen av setningen en handling, hvor «han» gjør noe, mens siste del av setningen er en tilstand – nemlig «avgjørende». Denne variasjonen i bruk av de ulike prosessene er med på å skape fremdrift og handling i teksten. Ved at den varierer mellom ulike prosesser, særlig handling og tilstand, er med på å skape dynamikk. Denne

driven og dynamikken skapes også gjennom tekstens bruk av dynamiske verb. Eksempler på disse er «fjernet», «startet», «finnes», «fange» og «reduisert»

9 Kategori 5: Kritiske tekster

Denne kategorien med tekster som stiller seg kritiske til industri eller spørsmål knyttet til industri er heller ikke en veldig stor kategori. Det som er typisk for denne, er at tekstene gjerne er svar på eller knyttet til andre tekster, slik som tekst 10 som fungerer i en tekstuell kontekst med tekst 6. Tekstene varierer både i lengde og innhold, det som er felles for dem er at de kommenterer en dagsaktuell hendelse eller tema, og kritiske stemmer får komme til orde.

9.1 Oppsummering av tekstene

I tekst 10, publisert av TA, med tittelen «Mener satsingen er klimasvindel – slik svarer de på kritikken», kritiserer Bellona flydrivstoffet som Nordic Electrofuel skal produsere. Denne artikkelen er ikke et svar på tekst 6 som var en nyhetsartikkel som handlet om temaet, men det er en av flere tekster som omtaler selskapet og flybensinen. Tekst 10 forklarer at det har blitt signert en kontrakt mellom Eramet Norway Porsgrunn og Nordic Electrofuel, dette reagerer Bellona på og hevder at prosjektet med elektrofuel er klimasvindel. I artikkelen legges Bellonas synspunkt frem, samtidig som Nordic Electrofuel også får gi motsvar til kritikken. Det gis også en kort forklaring på hva Electrofuel er, samt at teksten avslutningsvis viser til at andre miljøorganisasjoner mener at det er fornuftig å bruke electrofuel i fly.

Tekst 11, publisert av Varden 26. juli 2021, med tittelen «Her slippes det ut like mye CO₂ som fra 114.000 biler – til ingen nytte», handler om at et tretti år langt samarbeid der Yara har kjøpt ovngass fra nabobedriften Eramet ble avsluttet i 2019. Dette er samme Eramet som omtales i tekst 10, ellers har ikke tekstene i denne kategorien noen sammenheng. Dette samarbeidsprosjektet har tidligere, ifølge teksten, vært trukket frem som et «skoleeksempel på samarbeid som fremmer bærekraftig produksjon». Det at dette samarbeidet nå er avsluttet har resultert i at det slippes CO₂ tilsvarende 114.000 biler ut i luften. Grunnen til at dette samarbeidet nå er avsluttet kommer ikke helt tydelig frem i teksten, men ifølge Eramet skal handle om mer enn bare pris. Yara sier at de er villige til å kjøpe gassen fra Eramet, men at Eramet ikke aksepterer prisen de tilbyr. Begge aktørene ser etter andre parter de kan samarbeide med i stedet. Mot slutten av teksten forteller Yara at de er i en prosess om å kunne

store mengder utslipp. Og helt avslutningsvis foreller teksten at både Yara og Eramet går med store overskudd.

9.2 Situasjonsteksten

Tekst 10 er en tekst der Bellona har en reaksjon på denne avtaleinngåelsen som akkurat har skjedd, så det er en reaksjon på en nyhet. Flybensinen blir trukket frem som «klimapositivt». Bellona er en kjent aktør i klimakampen, og det er naturlig at de er på ballen i saker hvor klima blir trukket frem som en fordel eller argument. Teksten legger frem ulike syn på hvor fordelaktig denne flybensinen er, så det kan tenkes at dette er del av en definisjonskamp rundt electrofuel og dets potensielle fordeler. Miljøproblematikken rundt flyreiser er noe som mange er engasjert i, og det kan være viktig for Bellona å få markert seg i denne sammenhengen. Selv om Bellona får mye plass i teksten, legger den frem både motsvar fra Nordic Electrofuel, og avslutningsvis så trekker Nordic Electrofuel frem andre miljøorganisasjoner som støtter bruken av electrofuel i fly. Om det er andre miljøorganisasjoner som støtter Bellona får vi ikke vite.

Deltakerne i teksten er Bellona, representert ved Eivind Berstad; Nordic Electrofuels ved Gunnar Holen; Eramet Norway Porsgrunn; TA, både eksplisitt gjennom at de nevnes i teksten, og implisitt ved at det er de som står som avsender og at det er TAs journalist og redaktør som gjennom sine valg har skapt teksten slik den har blitt; og andre miljøorganisasjoner, Zero, Cicero, og i denne sammenhengen nevnes også Word Economic Forum. Avsendere av teksten er TA, gjennom å være avisen som publiserer teksten; Bellona som er kritikeren som presenteres; og Nordic Electrofuels som får svare på kritikken rettet mot seg.

Mottakere av teksten kan være en sammensatt gruppe. På den ene siden kan det tenkes at folk som er opptatt av miljøet og engasjert i saken klikker seg inn på den. Det kan være miljøengasjerte folk som er opptatt av industri, og ønsker å få med seg debatten, og det kan være folk som ikke har dette industriengasjementet, men som ønsker å være oppdatert på klimadebatten. Samtidig kan det tenkes at teksten også engasjerer folk som er skeptiske til klimadebatten, disse møtes kanskje spesielt i motsvaret fra Nordic Electrofuel. Det kan også

tenkes at mulige mottakere av teksten også kan være folk som har en interesse for lokal industri og utvikling.

Maktrelasjonen i teksten er interessant, for nevnt tidligere i dette avsnittet om situasjonskontekst, så kan teksten tyde på at det er en definisjonskamp knyttet til flybensinen og miljø. Den ene siden definerer dette som et positivt bidrag inn i miljøkampen og definerer bensinen som «klimapositiv» og et «klimatiltak», mens den andre siden mener at denne omtalen av flybensinen er «grønnvasking» og at det er andre ting man heller må gjøre med den CO₂en som nå skal gå inn i produksjonen av electrofuel. I denne teksten står begge sider sterkt og den gir ingen løsning eller vinner av definisjonskampen, men kan heller ses på som et bidrag inn i en større diskusjon som vi kanskje vil se resultatet av på et senere tidspunkt.

Ser vi på situasjonskonteksten til tekst 11 er det litt uklart hvorfor den har blitt produsert på det tidspunktet den har, over to år etter at avtalen mellom de to fabrikkene har opphørt. Det sies ikke noe i teksten om hvorfor den er skrevet på dette tidspunktet, og det med kommenteres ikke noe annet enn at det informeres om at siden mai 2019 blir gassen brent i stedet for å gjenbrukes. Bærekraftsrapportene for 2019 og 2020 kommenteres også. Men det er mulig å tenke seg at avisa eller journalisten ikke var klar over situasjonen tidligere, eller at de har valgt å spare den til en gylden anledning.

Formålet med teksten er å informere leserne om denne situasjonen med at Eramet nå brenner opp gassen og med det slipper ut enorme mengder med CO₂. Teksten forøker også å belyse de ulike sidene ved saken, og informerer leserne om hvor mye energi disse to bedriftene bruker og hvor mye CO₂ de slipper ut.

Deltakere i teksten er Yara, Eramet, Herøya og Varden. Sistnevnte er implisitt da de ikke nevnes i teksten, med det er deres nettsider den har blitt publisert på og det er Varden som har kontroll på utformingen av teksten og de redaksjonelle avgjørelsene bak den. Teksten fremstår også uten en tydelig avsender, bortsett fra Varden som tekstprodusent, da Yara og Eramet kun kommenterer og forklarer situasjonen og ikke fremstår som at de har et budskap de vil frem med til leseren.

Mottakere av teksten vil være lesere som er opptatt av hvor mye CO₂ industrien slipper ut, og da mest sannsynlig også, i alle fall til en viss grad, opptatt av miljø. Teksten kan også appellere til lesere som er engasjert i industrien, og folk som ønsker å lese om fabrikkene lokalt.

Skal vi se på teksten maktreasjon, fremstår det som at Varden i all hovedsak er de som sitter på makt, samtidig så får både Eramet og Yara mulighet til å forklare å definere sitt ståsted. Bortsett fra at de står i forhold til hverandre, så får begge fabrikkens svar stå uimotsagt og uten å få kritiske spørsmål.

9.3 Ordvalg og referentkjeder

Tekst 10 består av 585 ord, hvor 297 av dem er unike. Ser vi på ordene som gjentas ofte, så ser vi at innholdsordene «Bellona», «Eramet» og «electrofuel» brukes ganske ofte, hele åtte, syv og syv ganger. Dette er i denne tekstens sammenheng ganske mye, da de mest brukte formordene «til», «er» og «i» brukes henholdsvis 17, 16 og 16 ganger. Disse dukker også opp i noen av tekstens viktigste referentkjeder. Starter vi med reine identitetskjeder, har vi *Bellona*. Bellona refereres til ti ganger i teksten, på fire forskjellige måter. Vi har bare «Bellona» som brukes flest ganger, dette skjer seks ganger i løpet av teksten. Så har vi «Eivind Berstad, seniorrådgiver i miljøstiftelsen Bellona» som er den personen som snakker på vegne av organisasjonen i teksten. Navn og tittel brukes sammen på denne måten en gang, men han refereres til med «Berstad» to ganger og «Seniorrådgiveren i Bellona» en gang. Vi har også referentkjeden *Nordic Electrofuel*, som nevnes 12 ganger på seks ulike måter. «Nordic Electrofuel» brukes tre ganger, «CEO, Gunnar Holen, i Nordic Electrofuel» som snakker på vegne av selskapet brukes med navn og tittel en gang. Kun navnet hans «Holen» brukes to ganger, mens «han» brukes en gang. Teksten omtaler selskapet som «de» to ganger, og Holen omtaler selskapet som «vi» tre ganger. Den siste identitetskjeden jeg vil trekke frem i forbindelse med tekst 10 er *electrofuel*, kjeden består av fire ulike referentord som brukes til sammen 12 ganger. I denne kjeden har jeg tatt med «electrofuel» når det brukes som selskapsnavnet, så jeg har bare tatt med de gangene det snakkes om flybensinen. «Electrofuel» brukes fire ganger, mens den alternative skrivemåten «electro-fuel» brukes en gang. «Drivstoff/et» brukes fire ganger, mens «syntetisk drivstoff» brukes tre ganger.

Tekst 10 inneholder en delidentitets-referentkjede jeg har valgt å kalle *Herøya*. Denne kjeden kan det argumenteres for at burde vært delt opp i mindre identitetskjeder, men fordi referentene innholdsmessig i stor grad er knyttet sammen valgte jeg å samle de i en kjede. Her har jeg samla alt som refererer til Herøya og fabrikkene der, inkludert «Eramet». Det refereres

til *Herøya* ti ganger i teksten, og på fem ulike måter. Vi finner «Eramet Norway Porsgrunn» to ganger, bare «Eramet» fire ganger, og «Eramet Norway på Herøya» en gang. «Nabofabriker» brukes en gang, og «Herøya» brukes to ganger.

Klima og miljø er den referentkjeden det refereres til flest ganger, og dette er en assosiativ referentkjede. Ordene som brukes som referent her, brukes både med positive og negative fortegn avhengig av kontekst de presenteres i. Det refereres til *klima og miljø* 33 ganger og på 24 ulike måter. Bare «klima» brukes en gang, «klimasvindel» brukes tre ganger, og «klimapositivt», «klimautfordringene», «klimavennlig», «klimatiltak», og «klimautslipp» brukes alle en gang hver. «CO2» brukes fire ganger, «fossil CO2» og «CO2 reduksjon» brukes en gang hver, «kull/et» brukes to ganger, «karbondioksid i atmosfæren» og «karbondioksidgass» brukes en gang hver. «Utslipp» brukes tre ganger, «eksos» en gang, «lavutslipps-bidrag», «renere forbrenning», «renere» og «partikkelutslipp» brukes en gang hver. Vi finner «sirkulært» en gang, og «kraftkrevende» også. Og til slutt har vi «grønnvasking» to ganger.

Også her ser vi eksempel på at referentkjedene er knyttet til tekstens nøkkelbegreper, selv om de ikke omfatter alle. «Kritikk» kan også sies å være et nøkkelbegrep, selv om det kun brukes to ganger, fordi det er med på å legge premiss for teksten. Oppsummerer vi teksten med nøkkelbegreper har vi *Bellona kritiserer Nordic Electrofuel, som samarbeider med andre fabrikker på Herøya, for klimapåstandene knyttet til electrofuel.*

Tekst 11 består av 770 ord, hvor 360 av dem er unike. Ser vi på ordene som gjentas mest, er formordene «i», «det» og «og», brukt henholdsvis 31, 20 og 17 ganger, på topp. Videre ser vi at innholdsordene «Eramet» og «Yara» ikke så overraskedene går igjen 14 og ni ganger hver. Hvis vi ser på referentkjedene til teksten, er disse ordene knyttet til hver sin identitetskjede. *Yara* refereres det til 18 ganger i teksten, på syv ulike måter. Vi har *Yara* som brukes syv ganger, og det utvidede «Yara (i) Porsgrunn», som brukes to ganger – den ene gangen med «i» som er satt i parentes, og «Yara Norge» som brukes en gang. «Vi» brukes to ganger når de omtaler seg selv, og «deres» brukes en gang. «Fabrikksjef Jon Sletten» brukes en gang, bare «Sletten» brukes to ganger og «han» en gang. Går vi videre til *Eramet* brukes det ordet hele 13 ganger og «Eramet Norway» brukes en gang alene. «Konsernsjef Bjørn Kolbjønsen i Eramet Norway» brukes en gang, og det refereres tilbake til «han» tre ganger. «Verksdirektør

Roger Westgård hos Eramet i Porsgrunn» brukes en gang, og også «han» refereres tilbake til to ganger. Så «han» brukes til sammen fem ganger i teksten knyttet til denne referentkjeden. «Vi» brukes en gang, og «deres» to. Det innebærer at det refereres til *Eramet* til sammen 24 ganger på åtte ulike måter. De to aktørene omtales også samlet ved noen anledninger så *begge* har en referentkjede som brukes fire ganger på fire måter, ordene som brukes som samlebetegnelser er «konsernene», «industrigigantene», «industrikonsernene» og «vi». *Avtalen* som teksten handler om refereres til 14 ganger, på seks ulike måter. «Avtale/n» og «samarbeid/et» brukes begge fem ganger, mens «leveransen», «Yara-avtalen», «kommersiell enighet» og kun «enighet» brukes en gang hver. Dette er også en identitetskjede, da hvert ord refererer tilbake til samme konkrete avtale. Vi har referentkjeden *gass og utslipp* som er en delassosiasjonskjede. Her snakkes det både om den konkrete gassen som slippes ut og som Yara tidligere kjøpte av Eramet, men også gass og utslipp mer generelt. Siden disse glir litt inn i hverandre i teksten, har jeg valgt å samle de i en kjede. *Gass og utslipp* refereres til 33 ganger, på 16 ulike måter, så dette er den mest omfattende kjeden i tekstene. De ordene som brukes mest er «ovngass/en» og «gass/en» som begge brukes seks ganger hver. «CO₂» brukes tre ganger, «CO₂-utslipp/et» brukes fire ganger, og «CO₂ fangst» og «karbonutslipp» brukes en gang. «CO» brukes en gang, mens «CO-gass/en» brukes to ganger. «Energimengden» brukes to ganger og «energikilden» en gang. «Råstoffer», «etangass», «gassleveransen» og «gasskranene» brukes en gang hver. Og de språklige illustrasjonene «114 000 biler/bensinbiler» brukes to ganger og «22 nye leiligheter» brukes en gang. Den siste kjeden er assosiativ og omhandler *økonomi*. Måten teksten snakker om økonomi er todelt. Det er spørsmål knyttet til avtalen på den ene siden, og på den andre er det tekstens siste avsnitt som omtaler fabrikkens omsetning. Siden det siste avsnittet fremstår som litt på siden av det resten av teksten handler om, velger jeg å ikke ta med det i denne referentkjeden. Da består den av fire forskjellige ord som brukes seks ganger. Det er «pris/en» som brukes tre ganger, og «salg», «sirkulærøkonomi» og «incitament» som brukes en gang hver.

Etter å ha sett på referentene i teksten kan vi definere nøkkelordene etter referentkjedene, og kjedene kan brukes som en slags oppsummering: Hvem – *Yara* og *Eramet*, hva – *avtale og samarbeid*, om – *gass og utslipp*, hvorfor (ikke) – *økonomi*.

9.4 Verb og prosesser

Tekst 10 består av 38 setninger, hvor kun en av dem er passiv. Det er første setning i ingressen: «Nylig ble storkontrakten mellom Eramet Norway Porsgrunn og Nordic Electrofuels signert». Dette at teksten består nesten utelukkende av aktive setninger er med på å gjøre den til en drivende og levende tekst hvor det er tydelig hvem som gjør og mener hva. Det er ingen ting som presenteres som noe som bare skjer ut av løse lufta, det aktører bak handlingene. Ser vi på prosessene i teksten er den passive setningen en hendelse. Resten av teksten er en blanding av tilstander og handlinger, med overvekt av det siste. Tilstandene er i stor grad knyttet til Bellonas beskrivelser av eletrofuel og Nordic Electrofuels arbeid. For eksempel har vi «Electrofuels er klimasvindler», «Det er ikke mye sirkulært med dette drivstoffet» og «Syntetisk drivstoff er grønnvasking». Noen av setningene inneholder både tilstand og handling, et eksempel på det er «Electrofuel er ekstremt kraftkrevende og dyrt, og prosjekter i flere land har bedt om offentlig støtte». Før komma finner vi tilstand og etter komma er det handling. Selv om vi finner de fleste prosessene knyttet til Bellonas utsagn, er det også mange eksempler på handlinger her, selv om disse handlingene stor grad er knyttet til hva andre gjør. Et eksempel på det er «Drivstoffet som skal produseres av Nordic Electrofuel kommer opprinnelig fra kull, og slipper ut akkurat like mye CO₂ som vanlig bensin.»

Tekst 10 inneholder mange statiske verb, hvor «er» er det som brukes flest ganger, etterfulgt av «har» og «skal». Men siden teksten er balansert med en rekke dynamiske verb, så oppleves ikke teksten som statisk eller kjedelig. Eksempler på dynamiske verb som brukes er «jobbet», «lages», «kontrer», «belyst og besvart», og «holder».

Tekst 11 er litt lenger enn tekst 10, og består av 44 setninger, inkludert overskrift og underoverskrifter. 11 av disse er passive, og to av setningene er to helsetninger som er knyttet sammen, og hvor en av dem er passiv. Dette er altså en tekst med relativt få passive setninger, de fleste handlingene er knyttet opp mot en aktør. Flesteparten av disse passive setningene brukes i starten av teksten hvor journalisten beskriver situasjonen med bruddet på denne avtalen og utslippet som nå skapes. Senere i teksten hvor Yara og Eramet får slippe mer til å kommentere situasjonen er i all hovedsak skrevet i aktiv form. Det at Yara og Eramet kommer inn i teksten på den måten de gjør er med på å skape dynamikk og aktivitet i teksten, og det gjør at den ikke bærer preg av for eksempel distanse fra den passive starten.

Ser vi på prosessene i tekst 11, ser vi at de setningene som er i passiv form i all hovedsak er hendelser og tilstander. Overskriften er eksempel på en hendelse «Her slippes det ut like mye CO2 som fra 114.000 biler». Her kommer det ikke frem hvem som slipper ut denne gassen, det bare skjer. Siste del av overskriften er et eksempel på en tilstand «- til ingen nytte». Denne overskriften er i stor grad med på å sette en forståelsesramme for teksten, gassutslippet er en nytteløs prosess som bare skjer. På samme måte som med de aktive verbprosessene, så er prosessene som er knyttet til Yara og Eramets deltakelse i teksten i all hovedsak handlinger. Disse setningene beskriver hva som gjøres og hvem som gjør dem.

10 Kategori 6: Feature

Denne kategorien inneholder bare en tekst, og det er denne featureartikkelen som handler om alarmer og risikoer knyttet til Yara og Herøya Industripark. Teksten er en klassisk featureartikkel, ved at den er grundig, lærerik og underholdene, samt at den ikke tar for en dagsaktuell nyhet, men går grundig inn i en sak som er i nyhetsbildet med jevne mellomrom.

10.1 Oppsummering av teksten

Tekst 12, med tittelen «Elleve alarmer på Yara i 2020. Bør du bekymre deg?» ble publisert på TA.no i september 2020.

Dette er en lang artikkel som går i dybden på hva som er risikoene og farene ved industrien knyttet til Herøya Industripark, og da Yara spesielt. Artikkelen starter med sitater fra lokalbefolkningen om hva de tror er det verste som kan skje på Herøya Industripark, hvor svarene er ulike versjoner av at hvis det sprenger så jevnes Porsgrunn og Grenland med jorda. Dette drøfter journalisten litt rundt, og tar med seg spørsmålene videre i artikkelen. Tekst 12 er del i fire deler. Del én heter «Risikovurdering» og starter med å ta for seg hva ammoniakk er og hvorfor Yara produserer dette. Ammoniakk tanken presenteres, og andre fabrikkene på Yara nevnes også. Videre tar artikkelen for seg risikobildet knyttet til Yara, og nevner at mange frykter alvorlige hendelser knyttet til denne ammoniakk tanken. Hvordan Yara jobber med å vurdere risikobildet knyttet til dem blir forklart, tilknyttet dette nevnes også politiet og hvordan de samarbeider med industrien og kommunen. Teksten legger frem ulike worst case scenarier, hvordan disse vil utspille seg og hva risikoen er for at dette skjer.. Del to heter «Hvis tanken sprekker». Tittelen henviser ammoniakk tanken, og det nevnes at det å bli utsatt for store mengder ammoniakk gass i verstefall kan ende med død, selv om det også nevnes at man ikke vil klare å oppholde seg et sted med en veldig mye lavere konsentrasjon av gassen enn det som er dødelig. Det forklares hva som faktisk vil skje om alle sikkerhetsmekanismene ryker og ammoniakk gass siver ut i luften. Forløpet med varsling av lokalbefolkning forklares og hvordan lokalbefolkningen skal opptre om dette skjer. Del tre heter «Informasjon», og starter med å informere om at lokalalarmen ved fabrikken har gått elleve ganger så langt dette året, og at «Bekymrede innbyggere har rast mot Herøya Industripark, Porsgrunn kommune og politiet for dårlig informasjon når alarmen går». Både alarmen og flammer er synlig fra utsiden av industriområdet. Tekst 10 fortsetter med å forklare de ulike alarmene og informerer

om at om det er fare for omgivelsene på utsiden av industriparken, er kommunen ansvarlig for alarm og varsling og lokalbefolkningen vil få beskjed. Del fire heter «Vedlikehold». Denne delen begynner med å forklare hva fakling er, og at dette ikke er farlig. En inspeksjon av ammoniakktanken som foregikk i 2008/2009 presenteres, og det informeres om oppgraderingene av denne. Videre fortelles det om alle de offentlige organene som årlig har tilsyn med fabrikkene og hvordan disse samarbeider. Det trekkes også fram hvordan Grenlandskommunene samarbeider med industrien for å ha et oppdatert risikobilde av industrien og å ha en oppdatert beredskap om noe skulle skje.

Teksten starter med spørsmålet «Bør du bekymre deg?», og selv om det implisitt svares på gjennom forklaringer og beskrivelser, så svares ikke dette spørsmålet eksplisitt på. Dette kunne for eksempel bli gjort gjennom en oppsummering på slutten av teksten. Og selv om teksten vikles på en slik måte at det forklares gjennomgående at det er liten risiko knyttet til industrien, så er det opp til leseren å konkludere til slutt.

Selv om teksten overordna handler om alarmer på Yara og det å trygge befolkningen, og at innholdselementene glir litt inn over i hverandre, er den ganske tydelig inndelt i temaer. Dette er grovinndelt i delene, men det er også flere undertemaer i hver del. Teksten starter med befolkningens frykt og spørsmål om hva som potensielt kan skje om det oppstår en hendelse ved Yara. Så forklares det hva ammoniakk er og hvorfor Yara produserer dette. Videre til sannsynligheten for at noe skal skje og sikkerhetstiltak. Så tar teksten for seg «Worst case scenario» og hva som vil skje om ammoniakken faktisk slippes ut. Dette temaet begynner i del en og er også hele del to. Del tre begynner med informasjon om alarmer og hvordan Herøya Industripark jobber når det går en alarm, samt forklaring på hvorfor det kan ta litt tid før de får gitt ut informasjon. Del fire starter med fakling, og så beskriver de prosessen rundt når ammoniakktanken ble tømt, inspisert og oppgradert. Også slutter den med tekstbokser om hvordan Yara og Industriparken samarbeider med sentrale myndigheter og lokale myndigheter om farer, hendelser og risikoberedskap.

Jeg tar med billedtekstene i analysen av denne teksten, da disse har vesentlig innhold som ikke presenteres i løpende tekst.

10.2 Situasjonstekst

Denne artikkelen er bygd opp slik at den prøver å gi svar på spørsmålet i overskriften, nemlig «Bør du bekymre deg?». Den viser gjennom sitatene fra lokalbefolkningen helt i starten av teksten at finnes en frykt og uro knyttet til industrien. Denne teksten kan sees på som en slags imøtegåelse av dette, og et ønske å forklare og informere lokalbefolkningen i Grenland om hva alarmene faktisk innebærer og farer knyttet til industrien. Tekstens formål fremstår som at den skal berolige bekymrede innbyggere i Grenland. Den skal forklare hva som ligger bak alarmene, og å forklare leserne at det egentlig ikke er noen grunn til å være redd om man hører en alarm eller ser fakling eller å være bekymret for industrien generelt. Den fremstiller industrien som noen som har god kontroll på hva de holder på med.

Avsender av tekst 12 er TA og journalisten som har skrevet den. Journalisten har en tydelig stemme og snakker noen ganger direkte til leseren, eksempelvis: «Du har sikkert hørt de samme påstandene», og «Henger du fortsatt med?». Yara fungerer også som en avsender, særlig gjennom at folk som jobber der siteres gjennom teksten og får mye plass. Ser vi på tekstens mottakere er jo dette «du'et» som brukes et interessant virkemiddel, for på den måten vil alle som leser teksten bli snakket til og da bli mottakere. Samtidig er dette en pluss-sak, så man må ha abonnement for å få tilgang til den. Man må også aktivt klikke seg inn på både TA.no generelt og artikkelen spesielt for å få lest den. Overskriften åpner opp for at lesere som er opptatt av alarmene som går på Herøya Industripark, og at folk som enten lurte på om de burde være bekymret eller er bekymret klikker seg inn og leser teksten. Siden teksten i stor grad svarer på overskriften, vil den treffe disse leserne. Sitatene i starten av teksten er også med å gjøre den relevant for lokalbefolkning, som ofte har en tanke eller mening rundt industrien og alarmene som går. Det at tekst 12 er såpass lang som den er, kan være med på å gjøre den utilgjengelig for lesere som ikke er vant eller trent til å lese langt. Samtidig er den bygget opp på en oversiktlig måte, samt oppdelt med bilder, noe som gjør den relativt lesbar. Men lengden er med på å gjøre at det er en viss sannsynlighet for at lesere som potensielt ikke er så interesserte i temaet ikke nødvendigvis leser hele.

Teksten har mange deltakere, det er Yara og Herøya Industripark, begge også representert ved navngitte personer. Porsgrunn og Grenland, ved lokalbefolkning og kommuner.

Ammoniakkanken og alarmer, samt styringsmakter representert ved Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Miljødirektoratet, NSO, Arbeidstilsynet og politiet.

Ser vi på maktrelasjoner i tekst 12, er ikke det noe som kommer tydelig frem på overflaten. Men vi kan se på hvem som får ordet og definisjonsmakt. De bekymrede innbyggerne får plass i teksten helt i starten, at det nevnes at de er aktive og reagerer når det går alarmer, samt at de fikk gjennom at ammoniakktanken skulle tømmes og undersøkes. Utenom dette så har de ingen stemme gjennom teksten, de oppleves mer som bakgrunn for hvorfor den er skrevet. Frykten deres blir ikke møtt og forstått i teksten, men de blir forklart hvorfor de ikke trenger å være redde. Det er representantene som får definisjonsmakten, gjennom at det er de som i stor grad får ha ordet og blir referert. De får spørsmål, men i liten grad kritiske spørsmål. På denne måten er det industrien og journalisten som sitter på definisjonsmakten i denne teksten, og som definerer hva som snakkes om og hvordan dette skal forstås.

10.3 Ordvalg og referentkjeder

Tekst 12 er en ganske lang tekst, og består av 3225 ord hvor 989 av dem er unike. Sammenliknet med tekstene analysert i de andre kategoriene har tekst 12 en lavere andel unike ord enn de andre tekstene. Dette kan nok i stor grad forklares med tekstens lengde og at den tar for seg spesifikke temaer. Ser vi på ordene som gjentas oftest, finner vi formord. For eksempel så brukes «er» hele 103 ganger, «og» 99 ganger og «det» 89. Et interessant funn her er at «du» brukes hele 34 ganger. Denne aktive bruken av dette ordet er med på å knytte leseren til teksten, ved at man som leser blir tiltalt flere ganger.

Ser vi på tekstens referentkjeder er de viktigste, og dem jeg velger å presentere i analysen, ganske lange og omfattende. Det er naturlig med tanke på tekstens lengde og omfang.

Hvis vi begynner med identitetskjedene og *Yara* som er den mest omfattende referentkjeden. De refereres til 77 ganger på 18 ulike måter. «Yara» brukes ti ganger, og «Yaras anlegg» brukes en gang. «Yara Porsgrunn» brukes fire ganger, «fabrikken» brukes tre, og «virksomheten» brukes også fire ganger. Det er tre personer som snakker på vegne av Yara, det er «Kjetil Bakli, sjefingeniør og leder for teknisk tilsyn ved Yara» som brukes i sitt fulle tre ganger, «Bakli» brukes ti ganger og «jeg» brukes en gang. «Roger Hansen, leder for hovedvernombudet ved Yara og leder ved Herøya arbeiderforening» brukes tre ganger, men han omtales som «Roger Hansen, leder for verneombudet» og bare «Hansen» en gang hver. Den siste personen som representerer Yara er «Vidar Ersnes, HMSK-ingeniør (helse, miljø,

sikkerhet og kvalitet) ved Yara», som brukes to ganger i teksten, «Ersnes HMSK-lederen» brukes to ganger «Ersnes» brukes åtte ganger, mens «han» brukes om Ersnes to ganger. Videre bruker teksten «vi» knyttet til Yara hele 18 ganger. Det er gjerne i sammenhenger der representanter for Yara snakker om fabrikk og tingene de gjør der, mens «de» brukes seks ganger. Dette er når teksten omtaler og snakker om Yara. «Sin/e» brukes to ganger.

Herøya Industripark er også en identitetskjede som det refereres til 28 ganger og på 11 ulike måter «Herøya Industripark» brukes fem ganger, mens «Industriparken» brukes åtte og «Herøya», «vaksentralen på Herøya», «redningsstab» og «industriområdet» brukes en gang hver. «Tone Brekke, kommunikasjonsrådgiver ved Herøya Industripark» brukes to ganger, mens bare «Brekke» brukes en gang. «Vi» brukes hele ni ganger, «oss» brukes to og «de» brukes en gang om Herøya industripark.

Alarmer klassifiserer jeg som en delidentitetskjede, da det snakkes både om konkrete og hypotetiske alarmer. Selv om alle gangene alarmer snakkes om i teksten, så er det knyttet til alarmer fra Yara og/eller Herøya Industripark. Alarmene refereres til 31 ganger i teksten på 11 ulike måter. Det er «Alarm/en» som brukes flest ganger, ni i antall. Rett bak kommer «lokal alarm/en» som brukes åtte ganger. Så har vi «ulike alarmer», «tre ulike alarmer», «fabrikkalarm», «alarmnivåer», og «befolkningsvarsling» som brukes en gang hver. «Varsling/varsler» brukes tre ganger, mens «gassalarm Grenland», «varslingssignalet» og «melding» brukes to ganger hver.

En annen referentkjede jeg ønsker å trekke frem er *Ammoniakk*. Dette er en delidentitetskjede fordi den omhandler både den spesifikke ammoniakken de produserer på Yara og ammoniaktanken de har der, og den omfatter ammoniakk mer generelt. Det er heller ikke noe naturlig skille i teksten som hadde gjort det naturlig å dele denne kjeden opp i to eller flere. Kjeden refereres til 71 ganger i teksten, og på 13 ulike måter «Ammoniakk» brukes 17 ganger, «gass/en» brukes åtte ganger, og «gassky» brukes en gang. «Den» brukes fem ganger til sammen, to ganger peker det tilbake til «gassky» og tre ganger tilbake til «gassen». «Ammoniakksky» brukes en gang, det gjør også «gasslekkasje». «Ammoniaktanken» brukes en gang, mens «tank/en» brukes 22 ganger. Både «innertanken» og «yttertanken» brukes fem ganger hver, og «Fangdamm/en» brukes fire ganger. «Ammoniakk spenningskorrosjon» brukes en gang. «Det» brukes to ganger, en gang knyttet til sistnevnte og en gang knyttet til «ammoniakk». «Ammoniakkfabrikken» brukes også en gang.

Hendelse er en assosiasjonskjede som også er ganske omfattende i tekst 12. Den refereres til 50 ganger gjennom teksten, på 18 ulike måter. Det kan argumenteres for at dette er en delidentitetskjede, da den i stor grad refererer til samme ting, en ide eller tanke om noe som potensielt kan skje. Men siden ordene ikke nødvendigvis henger sammen på en naturlig måte, og konseptet som omtales presenteres som såpas litte håndfast i teksten, har jeg valgt å klassifisere denne som assosiativ. Det at referentkjeden både beskriver en generell hendelse, årsak til hendelse, og en potensiell hendelse litt om hverandre er også med å underbygge dette som en assosiativ kjede. Ordet «hendelse» brukes 16 ganger, mens de litt mer utvidede benevnelsene «tilsiktete hendelser» brukes to, og «alvorlige hendelser» brukes tre ganger. Begrepet «tilsiktete hendelser» sliter jeg litt med å forstå hva de mener med, da det ikke defineres eller forklares eller det kommer helt tydelig ut av kontekst. Men jeg tror det de legger i det er hendelser eller situasjoner hvor noen bevist gjør noe mot industrien, for eksempel sabotasje eller terror. «Hendelsesbasert tilsyn» brukes en gang. Videre har vi «om noe kan/skal/skulle skje» som brukes tre ganger, vi har «ulykke» og «alvorlige ulykker» som brukes en gang hver, og «uhell» som brukes to ganger. «Situasjonen» brukes fire ganger, og «tilfellene» brukes en gang, mens «ting/ene» brukes to ganger. «Worst case scenario» brukes to ganger, det samme gjør «scenarioer». «Leak before break» brukes fire ganger, mens «break before leak» brukes to ganger. «Teknisk svikt», «trusler» og «eksplosjon» brukes en gang hver.

I tillegg til disse omfattende referentkjedene, ønsker jeg å påpeke noe av ordbruken som jeg opplever som definerende for teksten uten at de brukes mye. Først er det «bekymre» som brukes i overskriften, og er med på å sette en forståelsesramme og premiss for teksten. Ved at det ordet brukes på denne måten, åpner det opp for både at det er folk som er bekymret, og at det kanskje kan være en grunn til det. Men selv om ordet har en såpass viktig rolle så brukes det bare denne ene gangen, sammen med «bekymrede» som også brukes en gang. Videre har vi en liten referentkjede knyttet til risiko. «Risiko/en» brukes fire ganger, og «risikovurdering» brukes en gang. Vi har også ordet «fare» som brukes to ganger, begge gangene ved å fortelle at det er «ingen fare for omgivelsene», da utenfor fabrikken. Vi har også ordet «frykter» som brukes en gang. Siden teksten på mange måter skal fortelle leseren om at industrien på Herøya Industripark generelt, og Yara spesielt, må den naturlig nok ha med noen ord som beskriver og representerer den potensielle frykten som leserne føler på. Og siden artikkelen velger å vektlegge det motsatte, at industrien er relativt trygg, er det kanskje

naturlig at ordene knyttet til frykt og fare ikke brukes i så stor grad. Men samtidig så brukes veldig få tryggende ord, som trygt eller ufarlig.

Ser vi på nøkkelord i teksten, er disse også her i stor grad knyttet til referentkjedene, Herøya Industripark, Yara, Alarmer, Hendelse, men jeg vil også trekke inn bekymre og risiko, da disse er viktige for bakgrunnen og forståelsen av teksten.

10.4 Verb og prosesser

Starter vi med å se på verb i teksten, ser vi at disse nesten utelukkende er i aktiv form. Helt i starten av del en av teksten, forklares det hva ammoniakk er, dette foregår i passiv form. Resten av teksten består mer eller mindre kun av aktive verb. Dette er med på å skape en oversiktlig tekst, gjennom at det hele veien er tydelig hvem som gjør hva, hvem som står bak de ulike utsagnene, og hvem som er knyttet til de ulike hendelsene. Siden teksten er så lang som den er, samt at den tar for seg tidvis ganske komplekse temaer, er dette med på å skape nærhet og sammenheng i teksten.

Ser vi på prosessene derimot, er det mye variasjon her. Teksten inneholder en liten overvekt av handling, men teksten bærer også preg av tilstander og hendelser. De aller fleste avsnittene i teksten inneholder minst to av prosessene, og mange inneholder alle tre. Et eksempel på det er dette avsnittet fra den en av teksten: «Ammoniakkfabrikken har produsert ammoniakk siden 1968. I løpet av den tiden har det ikke vært noen alvorlige hendelser i forbindelse med tanken. Likevel er det mange som frykter dette.». Første setning er en handling, den andre er en tilstand, mens den tredje er en hendelse. Og dette avsnittet fra tidlig av del tre: «Neste er fabrikkalarm. Denne alarmeren går når det er en situasjon ved en fabrikk som kan berøre mer enn én fabrikk. Det er ingen fare for omgivelsene utenfor industriområdet. Ersnes har jobbet ved industriparken i over 30 år. Han har hørt denne alarmeren gå én gang». Her er første setning en tilstand, den andre er en hendelse, den tredje er en tilstand, og fjerde og femte setning er handlinger. I del en, under underoverskriften «Worst case scenario» kommer det en tekst som beskriver hva som potensielt kan skje med ammoniakken og ammoniakktanken. I denne passasjen er det veldig lite handling, men mest hendelser og noen tilstander. Det samme fortsetter under underoverskriften «Hva skjer?». Dette er den delen av teksten som er mest hendelsestung. Det kan være fordi dette er hypotetiske situasjoner som mest sannsynlig aldri vil skje, og dermed velger tekstforfatter å ikke knytte noen handlende part til prosessene.

Samtidig kan det hende at det ikke vil være noen som utfører en handling som får ammoniakktanken til å gå i stykker, det kan være at det er noe som bare skjer. Det at det er såpass stor variasjon i prosessene er med på å skape en levende og dynamisk tekst. Det skaper variasjon og flyt, og kan virke engasjerende på leseren.

Teksten består av en del statiske verb. «Er» brukes 103 ganger, «har» 61 ganger og «kan» brukes 37 ganger. Samtidig så inneholder teksten også mange dynamiske verb, og disse varierer i større grad. Vi har eksempler som «bekymre», «produserer», «stikkende», «ekskludere», «samarbeid», «respondere», «fakle» og «eksistere». Så selv om tekstforfatter bruker en del statiske verb, så gjør bruken av de dynamiske verbene at den ikke bærer preg av det. Man vil aldri komme bort i fra det å bruke en del statiske verb, særlig ikke i en såpass lang tekst som dette. Men når man, som her, supplementerer med tilstrekkelig bruk av dynamiske verb så vil de gi liv og driv til teksten.

11 Drøftingen av funenne

Tar vi utgangspunkt i Faircloughs modell, har vi nå vært gjennom den innerste boksen, nemlig analyse av tekstene, da er det på tide å bevege seg ut på neste nivå og se på diskursive praksisen.

11.1 Diskurser i teksten

Tar vi utgangspunkt i teksten nøkkelbegreper, kan vi se på hva slags verdier og ideologier tekstene bærer med seg. Når vi definert diskurser som virkelighetsframstillinger og måter å forstå verden på gjennom språkbruk, må vi se på ordene som brukes i teksten for å se hva slags virkelighetsbilde de representerer. Vi har etablert i analysekapitlene tidligere, at tekstenes nøkkelord i stor grad er knyttet til tekstenes referentkjeder. La oss gå grundig til verks for å se på ordene knyttet til de ulike referentkjedene.

Hvis vi samler alle referentkjedene i tekstene:

Tekst 1: *Herøya Industripark, planlagt stopp, fakling,*

Tekst 2: *Herøya Industripark, fakling*

Tekst 3: *Herøya Industripark, Alarmen, Reaksjon,*

Tekst 4: *Herøya, politiet, person, Gasslekkasje,*

Tekst 5: *Herøya, politiet, skadede, Gasslekkasje,*

Tekst 6: *Nordic Elecrofuel, Herøya industripark, flybensin, grønt klima, økonomi,*

Tekst 7: *steinmasser, E 18-tunnelene, kamp, Herøya Industripark, frier vest, Nye veier, sandtaket på Eidanger, miljø, Gunneklevprosjektet,*

Tekst 8: *Thor Helge Olsen, Herøya, kolleger,*

Tekst 9: *Yara, kutt, teknologi, miljø, økonomi, prisen*

Tekst 10: *Bellona, Nordic elektrofuel, Electrofuel, Herøya, Klima og miljø,*

Tekst 11: *Yara, Eramet, begge, gass og utslipp, økonomi,*

Tekst 12: *Yara, Herøya Industripark, alarmer, Ammoniakk, hendelse,*

Grovt sett kan alle disse nøkkelbegrepene samles i noen overordnede kategorier. Først kan vi samle aktørene, Det er *representanter for Industrien*, her finner vi Herøya Industripark, Herøya, Yara og Eramet; og *Andre aktører*, som er politiet, Bellona, E 18-tunellene, Nye veier, Sandtaket på Eidanger Thor Helge Olsen og kolleger. Disse representeres i tekstene med navn, enten på fabrikker eller representanter for fabrikkene er virksomhetene, eller pronomen. Vi har også kjedene flybensin, electrofuel og steinmassene som referer til konkrete ting som er knyttet til eller resultat av industrien, disse refererer til på samme måte.

Resten av referentkjedene henviser til ulike sider, handlinger eller konsekvenser av industrien. Ser vi på de ulike referentkjedene knyttet til klima og miljø, kan vi starte med *grønt klima* i tekst 6. Eksempler på noen av ordene som brukes her er «grønt skifte», «klimanøytral», «klimakamp» og «satse grønt». Tekst 7 har også en referentkjede som hetet *miljø*, denne inneholder både positivt og negativt ladene ord knyttet til klima og miljø, men hvis vi i denne sammenhengen trekker ut de positivt ladede ordene har vi: «miljøgevinst», «grønne teknologibedrifter» og «samfunnsnyttig». Tekst 9 har også en liten referentkjede knyttet til dette teamet, nemlig *miljø* som består av ordene «miljøgevinst» og «miljøresultat». Også tekst 10 har en slik referentkjede. Att det er så mange av tekstene som trekker på positivt ladede ord knyttet til *miljø* peker på at det er en *miljødiskurs* knyttet til industrien i Grenland. I tillegg til dette ser vi referenter knyttet til gass og utslipp som på et vis er parallell til miljø, men som gir et litt annet uttrykk og forståelsesramme. Vi ser deler av dette i tekst 7 sin referentkjede *miljø* som blant annet inneholder referentene «CO₂», «økt CO₂ utslipp» og «CO₂-avtrykk». Tekst 9 sin referentkjede *kutt* inneholder eksempelvis begreper som «CO₂», «NO_x», «fjerne utslipp», «omfattende reduksjon», og «utslippene». Vi har også referentkjeden *gass og utslipp* i tekst 11 med blant annet: «ovnsgass», «gass», «CO₂-fangst», «karbonutslipp» og «CO₂-utslipp». Disse referentene brukes i en positiv eller negativ sammenheng, avhengig om tekstene snakker om kutt eller utslipp, men de er med på å gi tekstene en forståelsesramme og virkelighetsframstilling ved at de knytter industrien opp mot utslipp som et resultat av industri som det bør gjøres noe med. Dette blir da også en av diskursene som disse tekstene om industri benytter seg av som vi kan kalle *gass og utslipp*.

Videre ser vi at *økonomi* fremstår også som et gjennomgående tema og referentkjede i flere av tekstene jeg har analysert. I tekst 6 finner vi ordene «finansiering», «store investeringer» og «noen hundre millioner». I tekst 9 finner vi også en liten referentkjede knyttet til økonomi, men her er det summer som trekkes frem: «10 millioner». «det er peanøtter i den store sammenhengen» og «105 millioner». Også har vi tekst 11 hvor vi finner ordene «pris/en», «salg», «sirkulærøkonomi», og «incitament» knyttet til referentkjeden *økonomi*. Selv om det er færre ord knyttet til økonomi, og referentkjedene får mindre plass i tekstene, ser vi at økonomi er et gjennomgående tema og premiss i flere av tekstene. Noe som er med på å peke på en *økonomidiskurs* som er med på å representere det verdensbilde tekstene skaper.

Referentkjedene *gasslekkasje* i tekst 4 og tekst 5, inneholder noen interessante ord. Vi har «gasslekkasje» og «lekkasjen» som begge er ganske beskrivende for hva som skjedde. Men vi finner også ordene «hendelsen», «uønsket hendelse», «situasjonen» og «arbeidshelset». Dette er ganske vage ord for å beskrive noe som overskriftene av disse tekstene beskrev som en ulykke som sendte en person på sykehus. «Hendelse» ble også brukt i forbindelse med alarmer, og vi har referentkjeden *hendelse* i tekst 12. Den består blant annet av ord som «hendelse», «tilsiktete hendelser», «uhell», «tilfellene» og «situasjon». Det er gjennomgående at de tekstene som beskriver alvorlige og potensielt alvorlige ting knyttet til industrien brukes disse vage termene. Dette kan være en del av en strategi for å ikke hause opp slike hendelser, og å ufarliggjøre industrien. Jeg vil kalle dette en *hendelsesdiskurs* som disse tekstene bruker.

Tekst 1 og tekst 2 har begge en referentkjede som jeg har kalt *fakling*. Disse kjedene består av benevnelsene «fakling» «synlig og hørbar fakkel» og «fakler». Også tekst 12 beskriver fakling, selv om det ikke er representert gjennom en referentkjede. I tekst 12 finner vi underoverskriften «fakkelen» og ordene «fakles» og «faklene» brukes. Jeg vil ikke definere begrepet *fakling* som en egen diskurs, men jeg vil trekke det frem som en del av en lokal industridiskurs. Det er fordi at når fakling brukes i forbindelse med industri, vil alle som kjenner til den lokale bruken av ordet umiddelbart forstå at det innebærer synlige flammer ut ifra pipene i industriområdet. I forbindelse med fakling, kan vi trekke fram referentkjedene *alarm* som vi finner i tekst 3 og tekst 12. Disse referentkjedene er det knyttet større språklig variasjon til. Vi har blant annet «alarm/en» «lyden fra alarmer» «lokal alarm» «ulike alarmer», «varsling» og «hendelse/n». Også disse ulike variantene av *alarm* vil jeg knytte til en lokal industridiskurs. Selv om ordet alarm er noe som brukes i mange sammenhenger og

kontekster i ulike former for språkbruk, vil man når det brukes i en industrisammenheng automatisk forstå det inn i en slik lokal industridiskurs. Referentkjeden *Gunneklevprosjektet*, som er en referentkjede i tekst 7, vil jeg også trekke inn i denne sammenhengen. Denne er ikke like kjent som de to foregående eksemplene. Men dette er også et slik begrep som tilhører en lokal industridiskurs. Det er fordi det er en lokal kunnskap knyttet til forurensingen av fjorden, og at denne forurensingen er forårsaket av industrien. Man skal ikke veldig mange år tilbake i tid da man ble opplyst om hvor mye man kunne spise av ulike fiskearter fisket i eller i nærheten av denne fjorden, og jeg husker at da jeg var barn gikk det rykter om at man kunne risikere å gro ut en ekstra arm om man badet der.

Jeg vil også trekke frem den lille referentkjeden *reaksjon* fra tekst 3. Den består av «reagerte», «bekymret», og «lurte på hva som skjedde». Dette kan også knyttes til nøkkelordene «bekymre», «risiko», «frykter» og «fare» som ikke hadde noen referentkjede i tekst 12. Også andre tekster bruker beskrivelsen «ikke fare for omgivelsene», blant annet tekst 4 og tekst 5. Grunnen til at jeg vil trekke dette frem, er at dette med *bekymring* er en diskurs jeg kjenner fra måten industrien snakkes om lokalt som jeg hadde forventet å finne i større grad i tekstene. Den er der og flere av dem nevner den, og særlig tekst 12 har denne bekymringen som et slags utgangspunkt for teksten, selv om den ikke får nevneverdig stor plass. Jeg tenker at det kan være fordi industrien får ganske stor definisjonsmakt inn i tekstene, som vi skal se nærmere på snart, og at de kanskje ønsker å distansere seg fra dette med *bekymring*. Dette kan også være et eksempel der tekstene det er snakk om ønsker å gjennom diskursiv praksis å endre forståelsesrammen rundt *bekymring* og *frykt*.

11.2 Verb og prosesser

Hvis vi ser videre på hvordan tekstene presenterer innholdet sitt og diskursene, kan vi ta utgangspunkt i tekstenes bruk av verb og prosesser. Alle tekstene, utenom tekst 2, har en hovedvekt av aktive setninger. Dette gir tekstene fremdrift, driv og engasjement. Det å bruke passive setninger innimellom kan være med på å skape variasjon og dynamikk i tekstene, og det er i utgangspunktet ikke noe galt i å bruke verb i passiv form. Det som er interessant å se på er når de passive setningene i tekstene er knyttet til spesifikke temaer. I tekst 1 ser vi at informasjonen knyttet til den planlagte stansen i fabrikkens presenteres i passiv form. Her

bruker tekstene blant annet *fare/bekymringsdiskrusen* gjennom eksempelvis «Det er ikke fare for omgivelsene, men synlig og hørbar fakkell vil pågå inntil videre». I tekst 2 presenteres informasjonen om faking passivt, «Det vil da bli synlig og hørbar fakkell i Ammoniakkfabrikken når sikkerhets- og trykkavlastningssystemene aktiveres». I tekst 4 ser vi at de setningene som er skrevet i passiv form, er de som beskriver ulykken. I tekst 5, hvor nesten halvparten av tekstene er skrevet i passiv form, finner vi mange av disse knyttet opp mot handlinger som det ut ifra kontekst vil være naturlig å anta at Herøya Industripark eller Yara står bak. For eksempel «Den lokale alarmen er nå opphevet» og «Hendelsen i Salpetersyreområdet er nå avklart og lokal alarm er opphevet». Teksten forklarer aldri hvem som utfører disse handlingene. Og vi ser at disse setningene blant annet bruker den litt vage *hendelsesdiskursen*.

I tekst 6 er de passive setningene i all hovedsak knyttet til fremtiden og til *økonomi*. Eksempler på dette er: «Byggestart av fabrikk for det som omtales som grønt klimanøytralt drivstoff til flyindustrien skal skje allerede om få måneder» og «1,2 milliarder er beløpet som skal hentes inn før bygging av den første fabrikk». Ut ifra kontekst er det naturlig å tenke seg at det er Nordic Electrofuel som er aktør bak disse handlingene, men det sier teksten ingen ting om.

I tekst 7 er det hovedsakelig beskrivelsen av Herøya Industripark sitt prosjekt i starten av teksten som er skrevet i passiv form, i tillegg til noen beskrivelser av mengder. Et eksempel på førstnevnte er: «Det handler om å gi plass til kontorer og lettere industri på fyllinger i fjorden. Industriparken begynner å fylles opp.» I tekst 8 er det beskrivelsene av utviklingen på Herøya som skrives i passiv form: «- Utviklingen har vært enorm, særlig innenfor det digitale og måten det styrer produksjonen som pågår hele døgnet. All prosess er automatisert. Når det en sjelden gang blir stopp, er det feilsøking for å få fabrikk i gang igjen som det blir den første oppgaven.»

I tekst 9 presenteres begge gangene det fortelles om at arbeidet med utslippskuttene startet for 15 år siden i passiv form. Det er noen andre setninger i teksten som er skrevet i passiv form, men de virker litt mer tilfeldig valgt. Tekst 10 har en passiv setning: «Nylig ble storkontrakten mellom Eramet Norway Porsgrunn og Nordic Electrofuels signert»

I tekst 11 er flesteparten av tekstens passive setninger plassert i starten av teksten hvor journalisten beskriver situasjonen med bruddet på denne avtalen og utslippet som nå skapes. Et

eksempel er; «Energimengden som årlig går til spille er lik årsforbruket for 22.000 nye leiligheter.». Her benytter de seg av *utslippsdiskursen*. Tekst 12 og også nesten utelukkende skrevet i aktiv form. Unntaket er helt i starten av del en av teksten, forklares det hva ammoniakk er, dette foregår i passiv form.

Ser vi samlet på dette, ser vi at det de passive setningene i all hovedsak er knyttet til litt vage og ubestemmelige industriprosesser. Det er alarmer som oppheves, fakling som starter og slutter, fabrikker som stenges, fabrikker som skal bygges, prosesser som er automatisert, og ammoniakk brukes til å produsere kunstgjødsel. Og vi finner blant annet bruk av *fare/bekymringsdiskursen*, *hendelsesdiskursen* og *utslippsdiskursen*. Når setninger skrives i passiv form slik at hendelser fremstilles uten en aktør er med på å gjøre dem litt vagere, ting fremstår som om de bare skjer. Det er viktig å understreke at flesteparten av alle setningene jeg har analysert til denne oppgaven har vært aktive, og det å blande inn passive verb innimellom er med på å skape dynamikk og variasjon i språket. Men når vi ser at en stor andel av de få setningene i passiv form brukes på såpass lik måte som det kommer frem her, kan det indikere en mer eller mindre bevisst måte man fremstiller industri på. Dette er med på å skape et inntrykk av at mange av hendelsene og aktivitetene knyttet til industrien bare skjer av seg selv. Dette kan være med på å skape en distanse til industrien.

Ser vi på tekstens prosesser, ser vi at disse varieres en hel del. Mange av de passive setningene er knyttet til hendelser, dette er med på å skape det inntrykket beskrevet ovenfor, at industrien og aktivitetene der er noe som bare skjer. Særlig tekst 4 og tekst 5 er preget av mange prosesser. Men gjennomgående brukes det aller mest handlinger, som er med på å balansere ut dette inntrykket og gjøre tekstene drivende og dynamiske. Gjennomgående brytes de fleste tekstene opp med noen tilstander også. Noen av disse tilstandene har funksjon å gi det det praten om en egenskap eller verdi, og gjennom det en fortolkningsramme eller virkelighetsbilde. Et eksempel på det er fra tekst 3: «Som tidligere meldt understreker han at selve hendelsen var liten og at det aldri var fare for omgivelsene». I situasjonen knyttet til denne teksten er beskrives det at det er flere som har reagert med uro på alarmer som gikk. Da kan utsagnet ovenfor potensielt møte disse folkene som har reagert og potensielt overbevise dem om at det ikke er farlig når de hører alarmer.

En tekst som skiller seg ut med variasjon i bruk av prosesser er tekst 12, her brukes alle prosessene mye gjennom hele teksten. De fleste avsnittene inneholder minst to prosesser, mens noen inneholder tre. Dette gjør teksten svært dynamisk, drivende og interessant.

11.3 Maktrelasjoner i tekstene

Kritisk diskursanalyse er opptatt av å se på makt i forbindelse med tekster og analyse. Makt i tekst er gjerne implisitt, og det handler om hvem som har makt til å definere diskurser og gjennom det hvordan vi skal forstå verden. Her kan vi se på hvem som fungerer som avsendere for å se på hvem som definerer virkelighetsbildet som presenteres i tekstene.

I analysepresentasjonene av situasjonskonteksten presenterer jeg avsenderne i tekstene. Avisene, TA og Varden, fungerer som avsendere av alle tekstene, dette gjennom at de publiserer dem, og man må aktivt gå inn på nettsidene deres for å lese tekstene. Men i noen av tekstene fungerer også en eller flere av deltakerne i tekstene som avsendere. Dette skjer på litt ulike måter i de ulike tekstene. I tekst 1 og tekst 2, begge i kategori en, refereres det til innhold fra nettsidene til Herøya Industripark i tekst 1, og i tekst 2 til pressemelding fra dem i løpende tekst, de oppgis rett og slett som kilde for informasjonen. Eksempel fra tekst 1: «Det opplyser Herøya Industripark på sine nettsider» og fra tekst 2: «Det melder Herøya Industripark i en pressemelding» Ved å referere til Herøya Industripark på denne måten, er det med på å gi dem en definerende rolle i teksten og på den måten inkludere dem som en avsender. I tekst 3 fungerer også Herøya Industripark som en avsender, men på en annen måte enn i de to foregående tekstene. Her får de en aktiv og definerende rolle ved å få en stemme i teksten gjennom sitering. Sverre Gotaas har en aktiv og stor rolle i teksten, hvor han viser forståelse og imøtegår lesere som potensielt har reagert på alarmer som har vekket mange folk. Et eksempel er: «- Men som sagt, lyden fra alarmer var både høy og tydelig og jeg kan forstå at det virket mer alvorlig enn det var, sier han.» Videre får han også rolle og plass til å definere situasjonen, gjennom for eksempel: «Som tidligere meldt understreker han at selve hendelsen var liten og at det aldri var fare for omgivelsene.» Litt på samme måte som i tekst 3, får Nordic Electrofuel AS ved gründer og partner Rolf Bruknapp og CEO Gunnar Holen, også en avsenderrolle i tekst 6. De presenterer nyheten om at de skal opprette en e-fuel fabrikk, og får definere hvordan teksten fremstiller dette flydrivstoffet. Blant annet gjennom dette sitatet: «- Et viktig bidrag i klimakampen og som vil kunne gi svært store synergier. Ved å bruke CO₂ som ellers slippes ut, har electrofuels ingen negative klimaeffekter.» I tekst 12 har journalisten en tydelig stemme som avsender av teksten, tydeligere enn i de andre,

gjennom blant annet at journalisten stiller spørsmål til leseren. Videre får også Yara en rolle som avsender, også her gjennom plass og gjennom en definerende rolle.

I tekst 7 har vi et eksempel på dette som ikke er like tydelig. Herøya Industripark får en stor og definerende rolle i teksten, markant mye større enn de andre deltakerne. De har ikke en like tydelig avsenderrolle her som deltakere har i de tidligere nevnte eksemplene, for de fremstilles ikke med en definerende rolle inn i tekstens forståelsesramme, men de heises tydelig frem. Så i denne teksten er de litt gråoneavsendere, gjennom at de får mye plass, både i omtale og sitater. Mens det er avisen som i hovedsak er tekstens avsender.

Tekst 10 er et mer komplekst eksempel. Her fremstår teksten med tre avsendere. Bellona har hovedrollen i teksten, og har en definerende rolle inn. Dette ser vi blant annet gjennom dette sitatet fra Bellona: «– Electrofuel er klimasvindel. Når det markedsføres som «klimapositivt» høres det ut som om jo mer du flyr desto bedre er det for klima. Det er selvsagt feil.». Her får de definere tekstens virkelighetsframstilling. Men Nordic Electrofuel får også en definerende rolle inn i teksten gjennom sitt motsvar. Et eksempel er dette sitatet: «– Derfor må flybransjen begynne å bevege seg mot mindre utslipp. Syntetisk drivstoff vil være et viktig lavutslipp-bidrag. Andre løsninger som elfly på langdistanse eller hydrogen-fly vil ikke ha teknologien eller kapasiteten på plass på flere tiår. Det har vi ikke tid til.». Varden har avsenderrollen med å være distributør av teksten, mens både Bellona og Nordic Electrofuel får begge rom, mulighet og plass til å definere hver sin virkelighetsforståelse og hvert sitt standpunkt.

Vi ser at i seks av tolv tekster som er analysert, får industrien plass som en av tekstens avsendere. Med forbehold om at det kan hende utvalget ikke er helt representativt, indikerer det at industrien selv har stor definisjonsmakt når det kommer til hvordan de snakkes om og hvilke virkelighetsbilder som skapes knyttet til dem. Om leserne godtar denne fremstillingen, vil dette bety at industrien har en stor rolle inn i hvordan industrien oppfattes og sees på i lokalsamfunnet.

Videre ser vi at i de tekstene som kun har avisene som avsendere, også siterer representanter for industrien. Da vil de, selv om de ikke fungerer som avsendere av tekstene, også få en definisjonsmakt gjennom hvordan de ordlegger seg.

Avisene har også en stor makt når det kommer til virkelighetsframstilling, det er de som til slutt bestemmer hva som kommer på trykk og da også hvilke aktører som skal få uttrykke seg i tekstene og hvilke saker vinklinger de ønsker å bygge saken sin på.

11.4 Tekstenes mottakere

I en slik avissituasjon er makten fordelt relativt skjevt. Det er avsender som sitter på mesteparten av makten. Mottakeren har kun makt gjennom å velge å lese saken eller ikke. Siden nettaviser registrerer antall lesere gjennom klikk, og det å ha saker som generer en høy klikkfrekvens er bra, gir dette formatet leserne større makt enn den tradisjonelle papiravisa.

Ser vi på tekstenes mottakere er, finner vi noen grupper som går igjen i mer eller mindre alle tekster, mens noen av dem er mer spesifikt knyttet til de bestemte tekstene. En generell gruppe som opptrer i alle tekstene, er folk som er interessert i å lese om industrinyheter generelt, eller som generelt er opptatt av å få med seg det som skjer i forbindelse med industriparken.

I tekst 1,2 og 3, finner vi en mottakergruppe som søker informasjon knyttet til nyheter om fakling og alarmer. Siden disse tekstene understreker at det ikke er noe fare knyttet til hendelsene, kan det være at denne gruppe også gjerne har en frykt knyttet til denne type aktivitet. Samtidig kan også dette sees på som to ulike mottakergrupper, for det kan tenkes at det mange som er nysgjerrige på hva som foregår i industriparken uten å være redde, engstelige eller bekymra. Denne potensielt bekymrede gruppen finner vi også i tekst 4, da det også her blir understreket at det ikke er «fare for omgivelsene utenfor området». Tekst 12 vil også ha denne gruppen som mottakere, siden den i stor grad retter seg om potensielle farer knyttet til Yara. Selv om denne teksten også vil tenkes å ha en mottakergruppe som er nysgjerrig på industrien og hva som foregår der.

I tekst 4 og tekst 5 finner vi en mottakergruppe som er interessert i å lese om ulykker, enten generelt eller ulykker knyttet til industriparken. I tekst 6 ser vi at det legges opp til en relativt kompetent mottakergruppe også, med en viss kunnskap om aktører i Industriparken. Dette ser vi blant annet ved at Aker Solutions bare nevnes som en aktør uten å beskrives eller kontekstualiseres videre. Teksten bruker også ord som verdensledende og eksporteventyr, så den åpner for en mottakergruppe som er interessert i å lese om slike aktører. Denne teksten, med sitt klimafokus, retter seg også mot lesere som er opptatt av miljøet. Denne mottakergruppen som er opptatt av miljø, vil også kunne være mottakere for tekst 9, tekst 10 og tekst 11. Tekst 7 er i enda større grad enn tekst 6, skrevet for en kompetent lesergruppe,

men denne retter seg i stor grad til folk som en kjent i Grenlandsområdet generelt og industrien i området spesielt. Tekst 8 åpner opp for en lesergruppe som er interessert i lokal industrihistorie, i tillegg til lokalt arbeidsliv og gladsaker generelt.

Selv om tekstene har industri som overordna tema, og skriver til folk som er interessert i dette, ser vi at de åpner opp for ganske mange ulike potensielle lesergrupper. Dette innebærer at det er sannsynlig at ikke de samme menneskene nødvendigvis leser alle tekstene, men at de på denne måten treffer bredt og åpner opp for at mange potensielle lesere klikker seg inn og leser saker om industrien.

Det siste elementet i Faircloughs analysemodell, den sosiale praksisen har vi vært litt borti gjennom hele oppgaven. De kommunikative begivenhetene vi har sett på i denne oppgaven er avistekstene. Disse presenterer og representerer hendelser som har skjedd og gir oss en forståelsesramme og virkelighetsoppfatning knyttet til disse. Avistekstene er en monologisk kommunikasjonsform, gjennom at man som mottaker ikke har mulighet til å svare på informasjonen som gis.

12 Oppsummering, konklusjon og videre arbeid

Så, hvordan fremstilles industrien i Grenland? Gjennom denne oppgaven har vi sett at industrien i Grenland fremstilles gjennom tekster med stor bredde når det kommer til hvilke saker som trekkes frem og som det skrives om. Det er alt fra gladsaker om at noen har gått av med pensjon, at en fabrikk skal fjerne flyskammen, ulykker som skjer, til planlagt vedlikehold på fabrikker, kamper om steinmasser, at noen slipper ut CO₂ unødvendig, og at vi ikke trenger å frykte ammoniakktanken til Yara. Bredden i industrifremstillingen gjør at tekstene treffer mange ulike mottakere, noe som vil kunne gjøre dem relevante for mange lesere. Industrien fremstilles i stor grad som handlekraftige og løsningsorientert, ved at de skaper nye arbeidsplasser og løser klimaproblematikk. Samtidig legger ikke tekstene skjul på at det er problematikk knyttet til industrien gjennom ulykker, alarmer og klimaavtrykk. Tekstene bærer med seg mange diskurser, men de som har kommet tydelig frem gjennom referentkjedene er *miljø, gass og utslipp, hendelser, fare/frykt, økonomi og en lokal industridiskurs*.

Makt, som er et viktig begrep i kritisk diskursanalyse, har vi sett at særlig kommer til uttrykk gjennom hvem som opptrer som avsendere i tekstene, og der får industrien mye makt sammen med avisene. Det at industrien i så stor grad er med på å definere hvordan de selv oppfattes er et interessant funn i oppgaven. Samtidig er de avhengig at avisene gir dem denne plassen og muligheten.

Som en som har vokst opp i Grenlandsområdet og dermed også denne industrien, hadde jeg et sett med forventinger inn til hva slags funn jeg kom til å finne gjennom arbeidet med denne oppgaven. Det eneste funnet gjennom analysen som var overraskende var at diskursen *fare/frykt* ikke i større grad var representert. Dette fordi det er en diskurs som kommer mye frem i hverdagssamtaler. Vi prater ikke nødvendigvis om hvor farlig industrien er til enhver tid, men «alle» vet at om ammoniakktanken til Yara sprenger så dør alle – selv om dette nå er motbevist gjennom tekst 12.

Både før arbeidet med masteren startet og underveis har jeg vært en aktiv leser av både TA og Varden, samt tekstene de skriver om. Derfor kom jeg inn i arbeidet med en viss bakgrunnskunnskap og kompetanse som både har vært en fordel og en ulempe i oppgaven.

På grunn av oppgavens størrelse, begrensinger og muligheter, kan den ikke gi det hele bilde av hvordan industri fremstilles, diskursene knyttet til den eller maktrelasjonene. Men det den gjør er å gi et bilde av et utvalg representative tekster og hvordan disse opptrer. Det kan hende man hadde fått helt andre svar ved å velge tekster knyttet til andre industriaktører enn Herøya Industripark eller om man hadde sett på andre elementer i tekstanalysen.

Jeg håper at flere tar opp tråden med å forske på industri i et språklig perspektiv, da dette er et stort og ganske uoppdaga felt.

Litteraturliste

- Aarønæs, Lars. 2007. *Sjanger: slik skriver du teksten*. Oslo: Komma.no
- Bryhn, Rolf og Trond Gram. 2021. «Norsk Hydro». Store Norske Leksikon. https://snl.no/Norsk_Hydro
- Cameron, Deborah og Ivan Panović. 2014. *Working with written discourse*. London: Sage
- Fairclough, Norman. 2008. «*En social teori om diskurs*». I *Kritisk diskursanalyse*, redigert og oversatt av Elisabeth Halskov Jensen, 15-62. København: Hans Reitzels Forlag
- Gram, Trond og Arne Isaksen, 2021. «Industri» Store Norske Leksikon. <https://snl.no/industri>
- Grue, Jan. 2011. «*Kritisk diskursanalyse*» i *Diskursanalyse I praksis: Metode og analyse*. Redigert av Tonje Raddum
- Grue, Jan. 2015. *Teori i praksis – analysestrategier i akademisk arbeid*, Oslo: Fagbokforlaget,
- Hitching, Anne Birgitta Nilsen og Aslaug Veum, 111-135. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Hellspong, Lennart og Ledin, Per. 1997. *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys*, Lund: Studentlitteratur
- Herøya Industripark, 2022. «Tall og fakta». Kilde hentet 10.03.2022. <https://www.heroya-industripark.no/om-industriparken/tall-og-fakta>
- Herøya Industripark. 2022. «Vår historie». Siden har ikke oppdateringsdato, men jeg sjekket den sist 11.11.22 <https://www.heroya-industripark.no/om-industriparken/vaar-historie>
- Hitching, Tonje Raddum og Aslaug Veum. 2011. «*Introduksjon*». I *Diskursanalyse I praksis: Metode og analyse*. Redigert av Tonje Raddum Hitching, Anne Birgitta Nilsen og Aslaug Veum, 11-40. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Hydro. 2020. «1900: På randen av en hungerkatastrofe». Oppdatert 17.08.2020 <https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1900-1917/1900-pa-randen-av-en-hungerkatastrofe/>
- Hydro. 2020. «1903: Eksplosive vinterdager». Oppdatert 17.08.2020 <https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1900-1917/1903-eksplosive-vinterdager/>
- Hydro 2020. «1928: Nærmere markedet – etablering ved havet» Oppdatert 18.08.2020. <https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1918-1928/1928-narmere-markedet--etablering-ved-havet/>
- Hydro 2020. «1931: Et slag på livet løs» Oppdatert 18.08.2020 <https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1929-1945/1931-et-slag-pa-livet-los/>

- Hydro. 2020. «1946: Gjenreising og store investeringer». Oppdatert 18.08.2020
<https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1946-1977/1946-gjenreising-og-store-investeringer/>
- Hydro. 2019. «1966: De fant tonen og formet en foregangsbedrift» Oppdatert 08.03.2019
<https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1946-1977/1966-de-fant-tonen-og-formet-en-foregangsbedrift/>
- Hydro. 2020. «1969: Ekofisk serveres på juletallerken» Oppdatert 18.08.2020
<https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1946-1977/1969-ekofisk-serveres-pa-juletallerken/>
- Hydro. 2020. «1994: Hydro-Texaco» Oppdatert 18.08.2020 <https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1991-2005/1994-hydro-texaco/>
- Hydro. 2020. «1987: Industriens skyggeside» Oppdatert 18.08.2020
<https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/1978-1990/1987-industriens-skyggeside/>
- Hydro. 2020. «2007: Endelig fikk Sam Eyde det som han ville!» oppdatert 18.08.2020
<https://www.hydro.com/no-NO/om-hydro/var-historie/2006/2017-100-prosent-aluminium/>
- Hågvar, Yngve Benestad. 2007. *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lundbo, Sten og Geir Thorsnæs, 2021. «Skien» Store Norske Leksikon. <https://snl.no/Skien>
- Maagerø, Eva. 2005. *Språket som mening. Innføring i funksjonell lingvistikk for studenter og lærere*. Oslo: Universitetsforlaget
- Mo Industripark. 2022. «HVA ER INDUSTRIPARK-KONSEPTET?» Hentet 10.03.2022.
<https://www.mip.no/mo-industripark/#konsept>
- Mæhlum, Lars og Sten Lundbo. 2021. «Herøya». Store Norske Leksikon.
<https://snl.no/Her%C3%B8ya>
- Skovholt, Karianne og Aslaug Veum. 2014. *Tekstanalyse ei innføring*. Oslo: Cappelen Damm
- Store Norske Leksikon. 2021. «Yara». Oppdatert 22.01.2121 <https://snl.no/Yara>
- Svennevig, Jan. 2012. *Språklig samhandling: Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. (2. utgave) Oslo: Cappelen Damm
- Jørgensen, Marianne Winter og Louise Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og praksis*. Fredriksberg: Roskilde forlag
- Norsksidene, «Nyhetsartikkel» besøkt 14.11.2022
<https://norsksidene.no/web/PageND.aspx?id=99632>

Mediebedriftenes landsforening. «Avisjanger». Besøkt 14.11.2022

<https://www.mediebedriftene.no/avisheftet-mitt-mediekompasset-bokmal/avisjanger/>

Vedlegg

Tekst 1:

Derfor fakler de i Industriparken

22.09.21 08:08

PORSGRUNN: Det er en planlagt stopp i Yaras ammoniakfabrikk.
For abonnenter

Det er ikke fare for omgivelsene, men synlig og hørbar fakkel vil pågå inntil videre, opplyser Industriparken i en pressemelding onsdag morgen.

Stansen skyldes vedlikehold. Fabrikken skal kjøres ned fra i dag. Det tar fem dager, og mandag 27. september starter vedlikeholdsarbeidene.

I løpet av 50 dager skal det foregå reparasjoner, katalysatorer skal byttes, forbedringsprosjekter og inspeksjoner. Det opplyser Herøya Industripark på sine nettsider.

Fakling

Med 500 mann som skal inn på ammoniakfabrikkens områder i løpet av perioden, vil ikke stansen gå ubemerket hen for innbyggerne i Porsgrunn.

– Det kommer til å bli noe fakling under nedkjøringen av fabrikken og når den skal kjøres opp igjen, forteller revisjonsstansleder Anders Omholt til [Herøya industripark sine nettsider](#).

– Det er helt vanlig i slike situasjoner. Når fabrikken kjøres ned, må vi tømme den for brennbar gass. Når fabrikken skal kjøres opp etter stoppen, blir det fakling fram til produksjonen går som normalt.

Tekst 2

Varsler flere dager med fakling på Herøya

Det blir fakling på Herøya flere ganger i september.

Det blir fakling på Herøya denne uka. Her fra da flere reagerte på et kraftig smell og fakling fra Yaras ammoniakkfabrikk i januar 2020. **FOTO: VARDEN-TIPSER**

[Vendy Berg Hegle](#) Frontsjef

Sist oppdatert: 20. september 2021 (15:22)

Yaras ammoniakkfabrikk på Herøya i Porsgrunn skal stoppes 22. september klokken 08.00 på grunn av vedlikeholdsarbeid.

Det melder Herøya Industripark i en pressemelding.

– Det vil da bli synlig og hørbar fakkell i Ammoniakkfabrikken når sikkerhets- og trykkavlastningssystemene aktiveres. Fakling vil pågå fram til torsdag formiddag 23. september.

Fabrikken skal etter planen startes opp igjen 4. november. Da vil det også bli hørbar og synlig fakling fram til den er i normal produksjon igjen - rundt 11. november.

I tillegg varsles det fakling på Tankterminalen øst på Herøya fra 27. 29-september i forbindelse med tømning av et gassrør fra Rafnes til Herøya.

Tekst 3

- Stor forståelse for at folk reagerte. Alarmen varte altfor lenge og lyden ble høy i natt

FORSTÅR REAKSJONER: Leder i Industriparken, Sverre Gotaas, forstår at mange reagerte på alarmen. Den gikk mye lenger enn den skulle.

Åpne deleknapper for artikkelen

24.06.20 14:55

Artikkelen er over 2 år gammel

[Edle Eidbo-Hansen](#)

PORSGRUNN: I leiligheten på Flåtten våknet også leder i Industriparken, Sverre Gotaas, av den lokale alarmen fra industriparken. Han forstår at flere ble bekymret og lurte på hva som skjedde.

For abonnenter

For alarmen varte lenge, og mye lenger enn det den skal, forteller Gotaas.

- Det er en alarm som man omtrent ikke ville hørt på en vanlig dag på dagtid, men den hørtes veldig godt i natt. Fordi den varte så lenge og fordi den også gikk i et tidsrom med svært lite annen lyd, forteller han.

Han anslår at alarmen gikk i omtrent en halv time før den ble avslått.

- Var det noen som glemte å slå den av?

- Det vet vi ikke helt ennå, men vi starter nå en granskning av hendelsen som helhet.

Han understreker at rutiner og prosedyrer for varsling og informasjon vil inngå i denne.

- Vi jobber intenst med dette, men det vil alltid være rom for forbedringer. Vi har hjemmesider og facebooksider der vi sikkert også kan skru til bedre, sier Gotaas.

For mange ble varslet

TA omtalte tidligere onsdag at noen utvalgte personer fikk oppringning og sms-varsling da hendelsen oppsto i natt. Flere har i sosiale medier tatt til orde for at alle innbyggere i en viss radius burde fått informasjon, men Gotaas er av en stikk motsatt mening.

- Vi har et system som sender ut varsling basert på noen lister med navn. Denne gang ble alt for mange varslet, og det nådde ut til flere enn nødvendig, sier han.

Som tidligere meldt understreker han at selve hendelsen var liten og at det aldri var fare for omgivelsene.

- Men som sagt, lyden fra alarmen var både høy og tydelig og jeg kan forstå at det virket mer alvorlig enn det var, sier han.

Tekst 4

En person sendt til sykehus etter gasslekkasje på Herøya

FOTO: Theo Aasland Valen

01.12.21 10:22

[Ørjan Madsen](#) [Carina Sofie Pevik](#)

PORSGRUNN: Gasslekkasje på Herøya onsdag formiddag.
For abonnenter

Onsdag formiddag, klokken 09.55, meldes det om gasslekkasje inne på Herøya industripark.

- Det har oppstått en uønsket hendelse ved Herøya industripark i salpetersyke fabrikk 3, melder Herøya industripark.

- Nødetatene har etablert seg kommandosentral på stedet, melder operasjonsleder i politiet.

Det er ikke fare for omgivelsene utenfor området.

To personer skadd

- En person blir nå kjørt til sykehus etter å ha blitt eksponert for gassen, melder operasjonsleder i politiet, Trond Egil Groth til TA.

Vedkommende skal være lettere skadd.

Det er også en person som skal være lettere skadet i forbindelse med arbeidsuhellet.

- Vedkommende blir behandlet på stedet. Noen flere skadde personer er det ikke snakk om, melder Gorth.

- Lekkasjen er funnet og det er kontroll på situasjonen, forteller Groth videre.

Politiet melder at det nå jobbes med å stenge ned deler av fabrikken. I den forbindelse kan det oppstå noe støy.

Klokken 11.16 melder politiet at de avslutter på stedet. Sak blir opprettet, så den videre etterforskningen vil finne ut av årsaken til hendelsen, skriver politiet på Twitter.

Herøya Industripark har nå sendt ut en pressemelding der de skriver:

- Hendelsen i Salpetersyreområdet er nå avklart og lokal alarm er opphevet. Området vil fortsatt være avsperrert inntil videre.

TA oppdaterer saken fortløpende.

Tekst 5

Gasslekkasje på Herøya - mann i 50-åra til sykehus

En mann i 50-åra og en kvinne i 20-åra ble skadet da det oppsto lekkasje på Herøya industripark. Den lokale alarmen er nå opphevet.

To personer er skadet etter en gasslekkasje i salpetersyrefabrikk 3 på Herøya industripark. **FOTO: JON-INGE HANSEN**

Vendy Berg Hegle Frontsjef

Jon-Inge Hansen Journalist

Sist oppdatert: 1. desember 2021 (18:26)

– Melding om en gasslekkasje inne på Herøya industripark. Nødetatene har etablert seg kommandoplass. Omfang per nå er ukjent, meldte Sør-Øst politidistrikt litt over klokken ti onsdag formiddag.

Mann og kvinne skadet

Politiet ble varslet klokken 09.55. Klokken 10.19 opplyser operasjonsleder Trond Egil Groth at en person er kjørt til sykehus og at lekkasjen er funnet.

– Lekkasjen er funnet - og det er kontroll på situasjonen.

Det er to personer som er skadet etter å ha blitt utsatt for nitrøse gasser ved salpetersyrefabrikken. En av dem blir behandlet på stedet, mens den andre er kjørt til sykehus.

– En person til skal være lettere skadet i forbindelse med arbeidsuhellet og blir behandlet på stedet. Noen flere skadde personer er det ikke snakk om. Pasienten som allerede er fraktet til sykehus er definert som lettere skadet, opplyser Groth.

Det er en mann i 50-åra fra Grenland som ble kjørt til sykehus. Han skal ha fått noe etsende væske på seg, ifølge operasjonslederen. Personen som ble behandlet på stedet er en kvinne i 20-åra.

Lokal alarm

Herøya industripark opplyser at hendelsen har skjedd i salpetersyreområdet til Yara. Det er en lokal alarm, som innebærer at det ikke er fare for omgivelsene utenfor industriparken. Alarmen ble opphevet klokken 11.25.

– Industrivernet er sammen med nødetater i innsats på skadestedet. Det er en lokal alarm og ikke fare for omgivelsene utenfor Herøya industripark, opplyser redningsstaben på Herøya i en pressemelding.

Vardens journalist på Herøya får opplyst at det er opprettet en sikkerhetssone på 100 meter inne på industriparkområdet.

Støy

I forbindelse med lekkasjen ble en del av fabrikken stengt og det ble varslet støy.

– Salpetersyre fabrikk 3 er stoppet og hendelsen er under kontroll. Det vil bli en del støy i forbindelse med dette, opplyser redningstaben til Herøya industripark i 10.30-tiden.

Arbeidsulykke

Politiet betegner hendelsen som en arbeidsulykken og vil etterforske saken.

– Det har oppstått en lekkasje. Hvorfor og hvordan vil etterforskningen avdekke, sier Groth litt over klokken 11. Politiet var da i ferd med å avslutte på stedet.

– Hendelsen i Salpetersyreområdet er nå avklart og lokal alarm er opphevet. Området vil fortsatt være avsperrret inntil videre, melder redningstaben klokken 11.25.

Tekst 6

De skal gjøre flyreisene grønne: – Norge kan bli verdensledende

PÅ TOMTA: Tomt og teknologi er på plass. Nå gjenstår bare byggingen av selve anlegget som skal gjøre flyindustrien grønnere. Gunnar Holen og Rolf Bruknapp i Nordic Electrofuel AS.

[Åpne deleknapper for artikkelen](#)

31.08.21 12:40

Artikkelen er over 1 år gammel

[Edle Eidbo-Hansen](#)

PORSGRUNN: Nordic Electrofuel AS mener de har løsningen for et grønt skifte i luften. Slik vil de fjerne flyskammen.

For abonnenter

Byggestart av fabrikk for det som omtales som grønt klimanøytralt drivstoff til flyindustrien skal skje allerede om få måneder.

Jula 2021 er den uttalte målsettingen.

Stedet er Herøya Industripark og bak det hele står Rolf Bruknapp som gründer og partner og Gunnar Holen som CEO. De har rettet blikket mot Porsgrunn og industriparken av hovedsakelig to grunner: En godt utbygd infrastruktur som allerede ligger der og et stort kompetansemiljø.

Siden 2015 har de jobbet med ideen og for å få finansiering. Samtidig jobber nå 50 ingeniører i Aker Solutions med å gjøre alt klart for bygging av selve produksjonsanlegget.

Electro-fuel er et syntetisk drivstoff som lages av CO₂ og hydrogen. På Herøya skal det benyttes CO₂ fra nabofabrikker.

– Et viktig bidrag i klimakampen og som vil kunne gi svært store synergier. Ved å bruke CO₂ som ellers slippes ut, har electrofuels ingen negative klimaeffekter. På sikt vil vi fange fra luft, sier Holen.

1, 2 milliarder

Store investeringer må til. 1,2 milliarder er beløpet som skal hentes inn før bygging av den første fabrikk. Fortsatt gjenstår «noen hundre millioner», og det jobbes nå aktivt ute i markedet og mot flere aktører. Holen og Bruknapp er optimister og ser utelukkende lyst på det.

– Folk snakker om at det grønne skiftet kommer. Det gjør det ikke. Det er her, understreker Skjalg Aasland, Leder for utvikling og Byggforvaltning i Herøya industripark.

GRØNT SKIFTE: - Folk snakker om at det grønne skiftet kommer. Det gjør det ikke. Det er her, understreker Skjalg Aasland, Leder for utvikling og Byggforvaltning i Herøya industripark. Her sammen med Gunnar Holen og Rolf Bruknapp og Høyres stortingsrepresentant Lene Westgaard-Halle.

Nordic Electrofuel føyer seg inn i en stadig lengre rekke av aktører som satser grønt og som industriparken gjør det de kan for å tilrettelegge for.

Går alt som planlagt vil produksjonen av det alternative drivstoffet være i gang i 2023. I første omgang er målet å produsere 10 millioner liter, om lag det et standard rutefly bruker i løpet av et år. Samtidig er planene for ytterligere ekspansjon enorme.

– Forhandlinger om flere nye områder er i gang, med ambisjon om å produsere 1 milliard liter E-drivstoff innen 2032, forteller Holen.

Det vil være nok til å dekke dagens behov i norsk luftfart.

– **Norge kan bli verdensledende innenfor denne teknologien, og skape et nytt eksporteventyr, sier han.**

Omstridt

E-fuel er er den beste løsningen for å gjøre luftfarten klimanøytral, mener Den internasjonale organisasjonen for bærekraftig luftfart (IASA).

- Vi har revolusjonert bilparken, og nå skjer det samme med fly, sier Lene Westgaard-Halle, stortingsrepresentant for Høyre og medlem i energi- og miljøkomiteen, begeistret.

- Alt vi jobber med om dagen er ny industri og teknologi og å tilrettelegge for at etterspørselen etter olje og gass går ned. Dette går rett inn under dette, sier Vestfold-politikeren som besøkte selskapet fredag.

Klimastiftelsen Zero mener e-fuel har en rolle i å gjøre flyindustrien grønnere, men at det ikke er helt uproblematisk. Bellona går hardt ut og direkte advarer mot det. Blant annet fordi produksjonen krever svært mye strøm.

- Ja, produksjonen krever mye strøm, men teknologien utvikler seg og vi har en klar plan på å få ned energiforbruket. Dessuten skjer det en enorm utvikling knyttet til fornybare energikilder. I Norge har vi allerede også et energioverskudd, sier Holen.

I Norge er det allerede et mål at elektriske fly skal ta en betydelig markedsandel og at innenriksluftfarten skal være elektrifisert innen 2040.

For langdistanseflyginger er det en lengre vei å gå, poengterer Holen, og lister opp en spesielt stor fordel med nettopp E-fuel i påvente av mer elektrifisering.

- E-fuel går rett inn i alle motorer og prosesser der hvor råolje brukes i dag og det kan tas i bruk uten nye, store investeringer i infrastruktur, samtidig som vi altså reduserer utslipp, sier han.

- Dette er definitivt framtida og et initiativ jeg heier på. Det skaper arbeidsplasser og det kutter utslipp uten at det kutter i utviklingen. Det er viktig for å få folk med oss i det grønne skiftet, sier Westgaard-Halle (H).

Tekst 7

Enorme steinmasser fra E18-tunnelene. Disse tre kjemper om å få dem

Industriparken på Herøya og Nye Veier «snakker sammen» om to millioner kubikk stein fra E18-tunnelene i Skjelsvikdalen. Det skal stå om noen titalls millioner kroner.

Utfylling i Gunneklevfjorden: Driftsleder for industriparken, Tone Rabe og administrerende direktør i parken, Sverre Gotaas står på pilotfyllingen som har dannet grunnlaget for uttestingen av fylling i Gunneklevfjorden. **FOTO: RAGNHILD JOHANSEN**

[Ragnhild Johansen](#) Journalist i Varden
Sist oppdatert: 19. juni 2020 (11:00)
Artikkelen er mer enn to år gammel

Det foregår en kamp om steinmasser i Grenland. Herøya Industriparks prosjekt for å fylle ut deler av Gunneklevfjorden startet opp i 2006. Det handler om å gi plass til kontorer og lettere industri på fyllinger i fjorden. Industriparken begynner å fylles opp. Der inne er det i realiteten bare noen «øyer» av ledig arealer igjen.

Gunneklevprosjektet har vært gjennom en rekke godkjenninger hos Miljødirektoratet. Nå er alt i orden. Reguleringsplanen er politisk vedtatt.

– Vi kan ta imot stein i morgen og det kontinuerlig. Vi har bufferkapasitet og kan sørge for at tunneldrivingen ikke stopper opp, sier Sverre Gotaas, administrerende direktør i industriparken. Han håper industriparken og Nye Veier kommer til enighet, men det står om noen titalls millioner kroner.

Miljørettet industri: Utfyllingene i Gunneklevfjorden er ikke regulert til tungindustri, men til lettere industri og kontorer. **FOTO:** RAGNHILD JOHANSEN

Alt er klappet og klart

Men det er flere om beinet ... Bamble kommune har planer om å bygge ut et nytt industriområde, kalt Frier Vest. Industriområde

omfatter i første omgang vil omfatte 4.000 mål; de langsiktige planene går på nesten 10.000 mål. Her trengs det steinmasser.

Den tredje interessenten er Øygarden Eiendom og Clemens Eiendom i Eidanger Boligutvikling og Bane NOR. De har planer om å bygge 250 boliger i sandtaket på Eidanger. Her trengs det i størrelsesorden 650.000 kubikk stein.

– Vi har alt klappet og klart, sier Gotaas. Han lurte på om porsgrunns politikerne er klar over det.

Reguleringsplaner mangler

For ingenting er klappet og klart i Bamble. Her er det ikke engang vedtatt en reguleringsplan. Utbyggingen av sandtaket i Eidanger byr på flere snublesteiner blant annet er Porsgrunn Kirkelige Fellesråd bekymret for om kommunen har nok framtidige gravplasser. En reguleringsplan mangler her også.

Nye Veier har foreslått å levere steinmassene til Frier Vest, og for å få til det må de legge en anleggsvei gjennom naturperlen Versvika samt bygge et kaianlegg for å frakte steinen på lekter over Frierfjorden. Dette har porsgrunns politikerne i UMB (Utvalget for miljø og byutvikling) sagt ja til. Argumentet er at stein til Gunneklevfjorden vil gå på vei. Det dreier seg om 83.000 lastebillaster i en periode på to og ett halvt år. Politikerne er bekymret for det økte CO₂-utslippet.

NEL kan etablere seg

Gotaas har regnet ut at massene fra Skjelsvikdalen vil gi et tillegg på inntil ti prosent økning av trafikken. Steinmasser i det volumet som industriparken har bruk for er det bare tunnelprosjekter som gir. Han er ikke i tvil om at det er utfyllingen i Gunneklev som har den største miljøgevinsten.

– De nye arealene kan gi plass for grønne teknologibedrifter som NEL er et eksempel på, sier han.

Industripark-sjefen legger ikke skjul på at det meste gir CO₂-avtrykk.

– Hvis vi må hente denne mengden stein fra et anlegg mye lenger unna, vil det også bety økt CO₂. Dumpere gjennom Versvika og lasting og lossing av en lekter vil også bety CO₂, påpeker han.

– Dette er et samfunnsnyttig prosjekt på alle måter, sier Tone Rabe, driftsleder i industriparken. Hun minner om at steinmassene vil dekke til den forurensede bunnen av Gunneklevfjorden.

Opp til entreprenøren

– Men hvem vinner kampen om steinmassene?

Prosjektsjef for E18 Langangen – Rugtvedt i Nye Veier, Morten Lossius sier at Versvika-alternativet som gir masser til Frier Vest på Asdalstrand er bare ett av flere alternativer Nye Veier har sett på.

– Det er opp til entreprenøren å vurdere dette når de planlegger og går i gang med anleggsarbeidene, sier han.

– Hva er CO₂-avtrykket for massene fraktet på vei til Gunneklevfjorden kontra massene gjennom Versvika til Frier Vest? Til det svarer Lossius at det mest sannsynlig vil bli to millioner kubikk masse som skal fraktes. Utslippet med masse på dumpere gjennom Skjelsvikdal, ned til Versvika og over til Asdalstrand er beregnet til cirka 2.700 tonn CO₂, mens utslippet med lastebiler fra Skjelsvikdalen til Gunneklevfjorden vil være i størrelsesorden 4.700 tonn CO₂.

Publisert: fredag 19. juni 2020 kl. 11:00 **Sist oppdatert:** 19. juni 2020 (11:00)

Tekst 8

Etter 50 år i samme jobb er det slutt

1 / 4

144 ÅR: Hallgeir Kaalstad, Thor Helge Olsen og Thor Morten Stolpestad har til sammen jobbet 144 år på Herøya. Thor Helge Olsen (70), i midten, går av med pensjon, de to andre jobber noen år til.

03.10.21 13:47

[Dan Hagen](#)

SKIEN: Thor Helge Olsen har jobbet 50 år som elektriker på Herøya. To av kollegene har hver jobbet i 47 år. Det blir 144 år til sammen. - Jobben har vært grei. Vi har trivdes - og fått bra betalt, særlig i de seinere åra.

For abonnenter

Det framholder Thor Helge Olsen som hovedforklaringen til at han og kollegene har vært så lenge på samme arbeidsplass. Men han legger fort til at toleranse for få møkk på hendene og generelt ha arbeidslyst også har bidratt.

Han begynte i Norsk Hydro 6. september 1971 - var med helt til Hydro solgte seg ut; etter hvert kom Yara inn og kjøpte opp datterselskapet Herøya nett AS. Og han har vært aktiv i Herøya arbeiderforening i en årrekke, sittet i styret i Hydros feriestiftelse og i styret til Forbundet for ledelse og teknikk lokalt.

Onsdag denne uka var siste dag på jobben i industriparken.

Sørget for strømmen

- Det er vel litt vemodig, men på en måte er jeg glad også, det er jo en rekke utfordringer som ligger foran bedriftene på Herøya, inkludert gigantiske investeringer knyttet til strømbehov, og strømprisene ser jo ikke ut til å synke akkurat. Flere fabrikker, som REC og RHI, har dessuten forsvunnet herfra, sier Thor Helge Olsen som bor i Skien og har rukket å bli 70 år.

Han tar tatt med seg sine to kolleger som nesten har jobbet like lenge som ham selv, Thor Morten Stolpestad og Hallgeir Kaalstad, de er bosatt i henholdsvis Skien og Porsgrunn. De tre har for å si det kort og presist sørget for strøm til fabrikkene på Herøya.

Alle tre understreker at det gode arbeidsmiljøet har motivert dem gjennom årene.

- Husk også på at Hydro var et unikt selskap som støtte arbeiderne, og til og med ordnet hjemmehjelp om det var sykdom i familien, det skjer ikke i dag, påpeker Olsen. Han har regnet seg fram til at med unntak av en skade i forbindelse med en håndballkamp hvor akillesen røyk, har han bare har vært borte fire-fem dager i løpet av 50 år.

Enorm utvikling

- Hvordan har utviklingen vært gjennom disse fem tiårene?

- Utviklingen har vært enorm, særlig innenfor det digitale og måten det styrer produksjonen som pågår hele døgnet. All prosess er automatisert. Når det en

sjelden gang blir stopp, er det feilsøking for å få fabrikken i gang igjen som det blir den første oppgaven. Vi elektrikere/automatikere var en samlet gruppe tidligere og oppimot så mange som 180 jobbet på Hydro og Herøya i tidligere tider. I dag er vi splittet opp og langt færre.

- Lønna er ganske bra nå, som jeg sa, men da jeg startet opp i min læreperiode i '71 hadde jeg vel sju kroner i timen.

- Dere har jobbet skift i alle år - er ikke det slitsomt?

- Ikke hvis du har et godt sovehjerte, og det er viktig, ler Olsen. - Som regel sover jeg best etter nattskift, fire-fem timer. Og er det stille, så blunder vi litt i stolen også. Da går fabrikkene bra.

Mange gjøremål venter

Hvordan blir det framover som pensjonist - livet blir kjedelig?

- Nei, det har jeg ingen tro på. Husk at nå får jeg tid til å dyrke mine interesser enten det er jakt og fiske, hytte på fjellet, golf, og i varmere strøk om vinteren - og jeg har jo kone, det blir noen turer til hennes hjemland, bare det åpner opp der nede. Også kanskje blir det litt å hjelpe ungene og demmes unger. Men jeg kommer til å savne det som for meg var Hydro på Herøya, det er helt sikkert - og det på vegne av oss alle hydranter, tror jeg nok jeg kan si.

Tekst 9

Har fjernet utslipp tilsvarende 90.000 dieserbiler. Nå har de vunnet pris

For 15 år siden startet arbeidet med å redusere utslippene. Nå har de vunnet pris for resultatene de har oppnådd de siste fire årene.

Verdensmestere: Produksjonssjef Morten Høvset (t.v.) og fabrikkssjef Jon Sletten i Yara på Herøya er godt fornøyd med miljøresultatene i salpetersyrefabrikkene. **FOTO: RAGNHILD JOHANSEN**

Ragnhild Johansen Journalist i Varden
Sist oppdatert: 13. mai 2021 (16:01)
Artikkelen er mer enn ett år gammel

– Nå finnes det ikke teknologi i verden til å gjøre oss bedre. Vi er verdensledende, hevder produksjonssjef Morten Høvset i Yara.

De fire salpetersyrefabrikken på Herøya har redusert CO₂-utslippet med 160.000 tonn i tillegg til omfattende NO_x-kutt (nitrogenoksid).

I forrige uke mottok Høvset prisen fra Yara-konsernet på vegne av de ansatte. Prisen ble gitt på grunn av den omfattende reduksjonen av NOx og CO2 de siste fire årene.

Produksjonssjefen sier utslippene fra disse fire fabrikkene nå er på grensa til det som er målbart. Forbedringsarbeidet startet for cirka 15 år siden da Yara investerte i utviklingen av en katalysatorteknologi.

Brukt millioner

En reduksjon på 160.000 CO2 i året er en stor miljøgevinst. Til sammenligning skal det planlagte fangstanlegget på Norcem fange 400.000 tonn CO2. Totalt har denne CO2-reduksjonen kostet Yara rundt ti millioner kroner over en fireårsperiode.

– Det er peanøtter i den store sammenhengen, sier Høvset.

Han peker på en kontinuerlig forbedring av bruken av katalysatorteknologien som helt avgjørende for å oppnå disse miljøgevinstene.

Reduksjonen av NOx-utslipp tilsvarende 90.000 dieserbiler har kostet Yara rundt 105 millioner kroner.

Ambisiøst mål

Yara er verdens største produsent av salpetersyre med tilsammen 30 fabrikker rundt i verden. Salpetersyre inngår i produksjonen av gjødsel. Det vil si kalksalpeter og NPK.

– Vi fikk 10.000 dollar av Yara, forteller Høvset.

Det er usikkert hva pengene skal benyttes til. Han ser ikke bort fra at Yara kan la nok en av syrefabrikkenes vegger i industriparken bli flott med litt taggekunst.

– Vi satte oss et mål om å bli verdens mest miljøvennlige salpetersyreprodusent. Vi har redusert NOx- og CO2-utslipp med 80 prosent. Jeg har ikke hørt om noen som har hatt et bedre miljøresultat enn oss, sier Høvset.

Tekst 10

Mener satsingen er klimasvindel – slik svarer de på kritikken

UENIGE: Seniorrådgiver Eivind Berstad i miljøstiftelsen Bellona (innfelt) mener Nordic Electrofuels storsatsning på Herøya ikke er klimavennlig. Gunnar Holen i Nordic Electrofuel (til høyre) slår tilbake og sier dette er veien å gå. I midten, verksdirektør Roger André Westgård ved Eramet i Porsgrunn. Bildet er tatt mandag denne uka, da de signerte kontrakten. Foto: Eivor Eriksen/Bellona
Åpne deleknapper for artikkelen

30.10.21 20:10

[Carolyn W. Selliken](#)

PORSGRUNN: Nylig ble storkontrakten mellom Eramet Norway Porsgrunn og Nordic Electrofuel signert. Eramet skal levere CO₂ til Nordic Electrofuels nye produksjonsanlegg på Herøya. Dette får Bellona til å reagere, og mener prestisjeprosjektet er ren klimasvindel.

For abonnenter

– Electrofuel er klimasvindel. Når det markedsføres som «klimapositivt» høres det ut som om jo mer du flyr desto bedre er det for klima. Det er selvsagt feil. Drivstoffet som skal produseres av Nordic Electrofuel kommer opprinnelig fra kull, og slipper ut akkurat like mye CO₂ som vanlig bensin. Det forteller Eivind Berstad, seniorrådgiver i miljøstiftelsen Bellona til TA.

Det er i etterkant av omtalen om ble kontraktsigneringen på Ælvespeilet denne uka, at Bellona kommer med sine uttalelser. Kontrakten skal sikre at 25.000 tonn CO₂ gjenbrukes framfor å bli sluppet ut atmosfæren.

– Dette er flytting av utslipp, ikke kutt. Utslippet blir bare flyttet fra fabrikkpipene til Eramet til eksosen fra et fly, legger Berstad til.

– Ikke sirkulært

Siden 2015 har de jobbet med ideen og for å få finansiering. Samtidig jobber nå 50 ingeniører i Aker Solutions med å gjøre alt klart for bygging av selve produksjonsanlegget.

Electro-fuel er et syntetisk drivstoff som lages av CO₂ og hydrogen. På Herøya skal det benyttes CO₂ fra nabofabrikker, som Eramet Norway Porsgrunn.

– Det er ikke mye sirkulært med dette drivstoffet. Vi må se hele prosessen. Eramet benytter kull i sin prosess, og dette kullet går videre til å bli drivstoff som til slutt ender opp som karbondioksid i atmosfæren, sier seniorrådgiveren i Bellona.

CEO, Gunnar Holen, i Nordic Electrofuel kontrer med at man fortsatt har behov for flytransport i framtiden. Han mener at dersom man skal kunne løse klimautfordringene må det kuttes i utslipp nå.

– Derfor må flybransjen begynne å bevege seg mot mindre utslipp. Syntetisk drivstoff vil være et viktig lavutslipp-bidrag. Andre løsninger som elfly på langdistanse eller hydrogen-fly vil ikke ha teknologien eller kapasiteten på plass på flere tiår. Det har vi ikke tid til.

– Denne kritikken har vi belyst og besvart for Bellona flere ganger tidligere. Vi respekterer at Bellona ikke deler samme syn. Derimot stiller vi oss noe undrende til at Bellona nok en gang stiller spørsmål vi har redegjort for, legger

Holen til og viser til en artikkel fra Teknisk ukeblad, hvor det ble debattert om syntetisk drivstoff er klimavennlig.

Grønnvasking

Men Bellona holder på sitt og mener dette ikke er et klimatiltak.

– Dersom Eramet skal kutte utslipp, så må de lagre den karbondioksidgass de fanger, ikke lage drivstoff av den. Syntetisk drivstoff er grønnvasking, sier Berstad og tilføyer:

– Eletrofuel er ekstremt kraftkrevende og dyrt, og prosjekter i flere land har bedt om offentlig støtte. Det vil være svært uhendig om offentlige midler benyttes til lite effektive prosjekter som dumper fossil CO₂ i atmosfæren.

– Beste løsningen

Holen sier derimot at en rekke miljøorganisasjoner har vært tydelige på at det å anvende electrofuel, særlig i luftfart, er fornuftig.

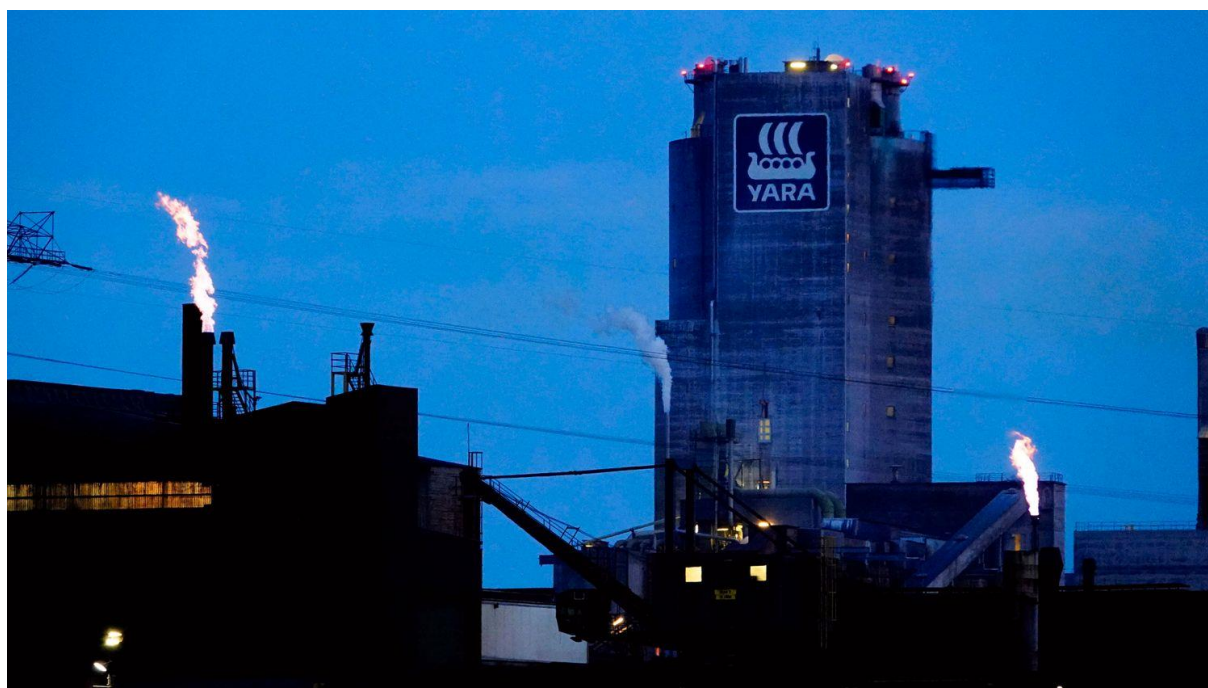
– Blant annet Zero og Cicero. World Economic Forum engasjerte McKinsey til å utføre en studie for å undersøke hvordan luftfarten kunne bli renere. Deres konklusjon var at electrofuel er den beste løsningen, fordi det innebærer CO₂-reduksjon, har mulighet til betydelig skalering og vil sørge for en renere forbrenning i motorene som innebærer at partikkelutslipp unngås, sier Holen og avslutter:

– Samarbeidet vi nå har inngått med Eramet Norway på Herøya er et steg i riktig retning. Det vil være et viktig bidrag for å redusere klimautslipp. I tillegg til å være et positivt bidrag til lokalt næringsliv i Porsgrunn.

Tekst 11

Her slippes det ut like mye CO₂ som fra 114.000 biler – til ingen nytte

I tretti år kjøpte Yara i Porsgrunn ovnsgass fra nabobedriften Eramet. Etter at konsernene ikke ble enige om ny avtale, har Eramet siden mai 2019 brent gassen med store CO₂-utslipp som konsekvens. Energimengden som årlig går til spille er lik årsforbruket for 22.000 nye leiligheter.

Energi: I to år har all CO-gass fra Eramets to smelteovner blitt brent med blålig flamme i fabrikkens to fakler etter at de ikke ble enige med Yara. **FOTO: TORE ØYVIND MOEN**

[Tore Øyvind Moen](#) Journalist

Sist oppdatert: 26. juli 2021 (14:53)

Artikkelen er mer enn ett år gammel

Samarbeidet mellom de to industrigigantene har både statsminister og andre gjester på Herøya fått høre om. Det har blitt brukt som et skoleeksempel på samarbeid som fremmer bærekraftig produksjon.

Samtidig går enorme energimengder bokstavelig talt rett opp i luften på Herøya: To blålige flammer er det synlige tegnet på at ovngass fra Eramet går ut i det fri. Utslippet fra CO-gassen som brennes hos Eramet tilsvarer CO₂-utslippet fra 114.000 bilsbiler årlig.

Slik har det vært siden 2019, da samarbeidet med Yara om viderebruk av ovngassen ble avsluttet.

Blålig flamme

«Ovngassen fra de to smelteovnene ved prosessanlegget i Porsgrunn renses for støv og metaller i MRU-anlegget før den overføres som energikilde gjennom en rørledning til Yara. En enorm kompressor mater gassen inn i naboens 'kjemifabrikk' og reduserer Yaras behov for jomfruelige energikilder. Samtidig har samarbeidet historisk sett redusert de to virksomhetenes samlede karbonutslipp,» skriver Eramet i sin [bærekraftsrapport for 2017](#).

I sin [bærekraftsrapport for 2020](#) skriver Eramet at leveransen av ovngass til Yaras ammoniakkfabrikk i Porsgrunn av kommersielle grunner ble avsluttet i mai 2019 slik at konsernets energibalanse ble vesentlig forverret. Foreløpig er det ikke funnet noen ny anvendelse av gassen, og den blålige flammen som brenner ved de to smelteovnene er godt synlig når natten faller på.

Årlig bruker Eramet 570 GWh strøm og er med det en av landets største strømforbrukere. Tidligere ble nær 200 GWh videreutnyttet ved at Yara brukte gass fra Eramets smelteovner i ammoniakkproduksjonen. Denne avtalen ble avsluttet i 2019.

Konsernsjef Bjørn Kolbjønsen i Eramet Norway er for tiden på fjellet med dårlig mobildekning. I en SMS bekrefter han at Yara sa opp avtalen i 2019

og at det ikke har lyktes å få noen ny avtale med dem. «Vi jobber med andre interessenter for å nyttiggjøre ovnsgassen», skriver han.

På spørsmål om Yara-avtalen kun handler om pris svarer han at det er noe mer komplisert enn bare det.

Ros: Statsminister Erna Solberg har besøkt Herøya flere ganger og trukket fram Yara som et godt forbilde for grønnere og smartere industri. Da dette bildet ble tatt i 2017 benyttet de ovnsgass fra Eramet. FOTO: TORE ØYVIND MOEN

Samarbeidet i 30 år

Verksdirektør Roger Westgård hos Eramet i Porsgrunn bekrefter at det var etter 30 års samarbeid at avtalen med Yara ble avsluttet.

– Dette skyldes i hovedsak større fall i pris på hovedråstoffet deres, samt kompleksitet med å optimalisere prosessen videre med to råstoffer. Vi kom derfor ikke til en kommersiell enighet om videre salg, forteller han i en e-post.

– Vi har dialog med flere aktører, både direkte og via HIP, for gjenbruk av CO₂ til produksjon av kjemikalier og produkter som er nødvendige også i framtiden. Dette krever etablering og bygging av produksjonsfasiliteter, men forhåpentligvis er dette mulig i løpet av et 2–3 års perspektiv. For mer detaljer rundt disse prosessene henviser vi til Herøya Industripark, forteller han.

Eramets CO₂-utslipp var i fjor på 206.000 tonn og de er med i det nye samarbeidsprosjektet med Herøya Industripark om CO₂-fangst. Dette prosjektet støttes av Gassnova.

Villige til å kjøpe

Hos Yara Porsgrunn forteller fabrikkssjef Jon Sletten at de er villige til å kjøpe gassen fra Eramet.

– Vi bruker etangass som råstoff i produksjonen og også til varmeproduksjon. For oss er det enklere å bruke etan siden det er et rent og stabilt råstoff. Vi kan bruke litt CO-gass, men ikke alt det Eramet produserer. Gassen fra Eramet har også tidligere kun vært et tillegg. Vi vil gjerne bidra til sirkulærøkonomi, men må ha noe incitament for å bruke CO. Eramet har ikke akseptert prisen vi er villige til å betale og velger heller å fikle gassen. Det er deres gass og deres valg, sier han.

Fra å slippe ut 2,5 millioner tonn CO₂ og stå for fem prosent av landets samlede CO₂-utslipp, har Yara Porsgrunn redusert sine utslipp til én million tonn årlig.

– Vi skal etterhvert ned i 100.000 tonn når vi får realisert samarbeidsprosjektet med Aker og Statkraft om å konvertere ammoniakfabrikken til elektrisitet, forteller Sletten.

Skulle det bli enighet om gassleveransen er det ikke gjort i en fei å åpne gasskranene mellom fabrikkene.

– Det må gås opp noen sikkerhetsstudier først, så det vil ta noe tid å komme i gang igjen, sier Sletten.

Store overskudd

Begge industrikonsernene har lagt bak seg et 2020 med store overskudd. For Yara Norge var omsetningen i fjor på 11,3 milliarder, noe som ga 1,6 milliarder i driftsresultat. Eramet Norway fikk en omsetning på 5,55 milliarder kroner og et driftsresultat på 670 millioner kroner.

Tekst 12

Elleve alarmer på Yara i 2020. Bør du bekymre deg?

[Lise Lotte Nyrud](#)

06.09.20 07:47

Artikkelen er over 2 år gammel
For abonnenter

Theo Aasland Valen

Her er alt du trenger å vite om risikoen

– Hva er det verste du tror kan skje på Herøya Industripark?

«At alt sprenger og hele Porsgrunn blir gruslagt. Jevnet med jorden»

«Verst tenkelige er at hele Hydro sprenger og Porsgrunn blir jevnet med jorda»

«Hvis det sprenger på Herøya så stryker vel hele Grenland med?»

Spørsmålet ble stilt av TA til folk som bor i området. Noen sa de var redde, andre sa de ikke tenkte på det i det hele tatt.

Du har sikkert hørt de samme påstandene. De fleste har fått med seg at ammoniakk tanken på Herøya Industripark ikke kommer uten risiko, men akkurat hvor stor er risikoen for at en alvorlig ulykke kan skje? Kan en hendelse her jevne byen med jorda? Ville i så fall alle i Grenland dødd som følge?

Cornelius Poppe / NTB scanpix

Ingen alvorlige hendelser

Vi har snakket med de ansvarlige på Yara som analyserer risikoen og sannsynligheten for at noe kan skje. Men først, hva er ammoniakk og hvorfor produserer de det på Herøya Industripark?

Ammoniakk (NH₃) er en vannløselig gass. Blandes det med vann blir det salmiakk og kan brukes til rengjøring. Gassen er kjent for å ha en stikkende lukt, noe du helt sikkert har kjent om du har vasket med salmiakk. Ammoniakk blir brukt i framstillingen av mineralgjødsel (tidligere kalt kunstgjødsel) og det er her Yara kommer inn i bildet. Yaras anlegg på Herøya har Europas største produksjonskapasitet for nettopp mineralgjødsel og tanken som brukes for å oppbevare ammoniakken de trenger til dette er den største i verden.

Siri Krohn-Fagervoll

Kjetil Bakli, sjefingeniør og leder for teknisk tilsyn ved Yara, Roger Hansen, leder for hovedvernombudet ved Yara og leder ved Herøya arbeiderforening, Vidar Ersnes, HMSK-ingeniør (helse, miljø, sikkerhet og kvalitet) ved Yara og Tone Brekke, kommunikasjonsrådgiver ved Herøya Industripark.

I tillegg til å produsere ammoniakk lager Yara også et bredt spekter av gasser og kjemikalier til industribruk. De har fire salpetersyrefabrikker, kalksalpeterfabrikk og to mineralgjødsel-fabrikker på industriområdet. Det er 480 fast ansatte ved fabrikkene.

Henger du fortsatt med?

Ammoniakkfabrikken har produsert ammoniakk siden 1968. I løpet av den tiden har det ikke vært noen alvorlige hendelser i forbindelse med tanken. Likevel er det mange som frykter dette.

Siri Krohn-Fagervoll

Kjetil Bakli, sjefingeniør og leder for teknisk tilsyn ved Yara, er en av dem som jobber med risikovurdering. Han forklarer at risikovurdering er et produkt av sannsynlighet og konsekvens.

– Hvis du går opp i et fly er *konsekvensen* av at det faller ned katastrofal. Du tar likevel sjansen fordi det er så liten *sannsynlighet* for at du faller ned. Andre ganger kan du gjøre ting hvor konsekvensen av det du gjør kanskje ikke er så farlig, men sannsynligheten er rimelig stor. Som å prøve å balansere på et gjerde. Du har også situasjoner som har stor konsekvens og stor sannsynlighet, som basehopping, utdyper Bakli, og fortsetter:

– Veldig mye av det vi driver med er å jobbe med dette. De tingene som har stor konsekvens, vil vi sørge for har en veldig lav sannsynlighet for at skal oppstå. Du kan aldri fullstendig ekskludere ting, det vil alltid være en risiko.

Altså, hvis en av oss skal gå bort til døra der er det ikke sikkert at vi kommer fram. Vi kan få et hjerteinfarkt idet vi reiser oss fra stolen.

Siri Krohn-Fagervoll

Vidar Ersnes er HMSK-ingeniør (helse, miljø, sikkerhet og kvalitet) ved Yara Porsgrunn. Han har jobbet med HMSK siden 1995 ved ulike virksomheter og har hatt stillingen i HMSK hos Yara i syv år.

En del av jobben til Ersnes er å regne ut sannsynligheten for at noe kan skje ved fabrikken, enten det er teknisk svikt eller tilsiktede hendelser.

Han har regnet seg fram til at det er en ti i minus sjuende sjanse for at en alvorlig hendelse skjer. Det vil si at i løpet av ti millioner år så kan det være en sannsynlighet for at én hendelse som *kan* ta liv skjer.

– Når du regner på sannsynligheten for at noe skal skje, eller ikke skje her, sier Bakli, og lar tanken henge i lufta ett par sekunder før han avslutter:

– Det er filosofi omtrent.

Politiet opplyser til TA at de ikke er kjent med noen konkrete trusler mot Yara. Bjørge Lothe, beredskapsplanlegger i Sør-Øst politidistrikt, forteller at de har mye fokus på industrien i Grenland.

– Vi har et godt samarbeid, både med Porsgrunn kommune og industriparken, sier Lothe.

Ernes, HMSK-lederen, er trygg på at sikkerhetstiltakene de har er gode nok, også mot tilsiktede hendelser. Dessuten er det i så fall ikke en eksplosjon som ville vært farlig for beboere i Porsgrunn, det er gassen inni tanken som kan gjøre skade.

Worst case scenario

Selve tanken er bygd som en «cup in tank». En kopp inne i tanken holder ammoniakken og over den henger et isolerende tak. Det er også en utvendig tank og denne er gasstett. Yttertanken er dimensjonert for å kunne ta all ammoniakken som måtte være i innertanken.

– Vi operer med to ulike scenarioer. «Leak before break» og «break before leak». Break before leak betyr rett og slett at tanken revner uten at vi får noe forvarsel. Leak before break betyr at tanken begynner å lekke og ammoniakken renner ut i tanken. Og det har vi kontroll på, sier Bakli.

– *Hva kunne skjedd ved et leak before break?*

– Da skjer det ingenting utover at nivået i innertanken (væsken) går ned og så fylles den opp i yttertanken (gassen). I 2009 gjorde vi beregninger med denne tanken og fant ut at en leak before break ikke ville hatt noen konsekvenser for området i det hele tatt, forteller Bakli.

– *Hva om også ytterkanten får en sprekk?*

– Vi har sett på muligheten om at både inner- og yttertanken ryker. Da har vi en fangdam på utsiden som ville fanget opp ammoniakken, forsikrer Bakli.

Hadde dette skjedd ville ammoniakken fordampet. Jo mindre areal, jo saktere fordamper den. Eller enklere forklart av Roger Hansen, leder for hovedvernombudet ved Yara og leder ved Herøya arbeiderforening:

– Hvis du heller ut en flaske salmiakk vil lukta forsvinne ganske fort. Skrur du av korken og lar flasken stå vil det lukte mye lenger.

– *Er worst case at det også blir et hull i fangdammen?*

– Ja, men at både inntetanken og yttertanken skal ryke samtidig med at det er noe feil med fangdammen er nærmest usannsynlig, sier HMSK-leder Ersnes.

Cornelius Poppe / NTB scanpix

Hva skjer?

Gassen binder seg til vann og kan derfor irritere øyne og slimhinner. Den kan gi svie og ved store doser kan den virke etsende. Blir man eksponert for store doser kan det føre til pustebesvær og i verste fall død.

Ved konsentrasjoner av ammoniakk med 100-200 ppm (deler per million) klarer du ikke være der, selv om det er ufarlig. Man lukter den allerede ved 4 ppm. Den er livstruende ved 3000 ppm.

La oss utspille scenarioet at en alvorlig hendelse faktisk skjer og at ammoniakken siver ut i fangdammen.

Hva nå?

Ammoniakken vil fordampe og hvis alt ligger til rette med værforholdene kan gasskyen spre seg. Da snakker vi om at den kan spre seg noen få kilometer, ikke mil, før den forsvinner.

Det første som vil skje er at Porsgrunn kommune sender ut en befolkningsvarsling på SMS.

Deretter vil «Gassalarm Grenland» sende ut en melding til alle innbyggere hvor de informerer om hendelsen. Varselsignalet heter «viktig melding – søk informasjon» og det blir sendt over Sivilforsvarets tyfonanlegg. [Her](#) kan du høre hvordan alarmen høres ut. Det er politiet som beslutter om og når dette varslingssignalet skal iverksettes, ikke industriparken. Viktig informasjon som dette vil ikke komme som varsling gjennom sosiale medier.

Har du mottatt en slik melding og du befinner deg hjemme er rådet å lukke dører og vinduer, samt å skru av ventilasjon. Er du utendørs, uten mulighet til å komme deg inn, må du finne ut av vindretningen og bevege deg på tvers av den.

– Gassen blåser i retningen vinden går. Er det sterk vind går det en tynn stråle langt. Er det ikke noe vind, ja, da ligger gassen her over industriparken. Den løper ikke etter hælen din. Jo lenger bort du kommer, jo mindre gass er det. Vinden skifter ikke voldsomt retning og når du kjenner lukta av ammoniakksky vil du automatisk vekk. Du klarer ikke å stå inne i en ammoniakksky, det er megavondt. Da er det veldig dumt å løpe mot vinden, sier Ersnes.

– Det er som å løpe mot fronten til en bil som kommer mot deg. Det lønner seg å løpe til siden, sier Bakli.

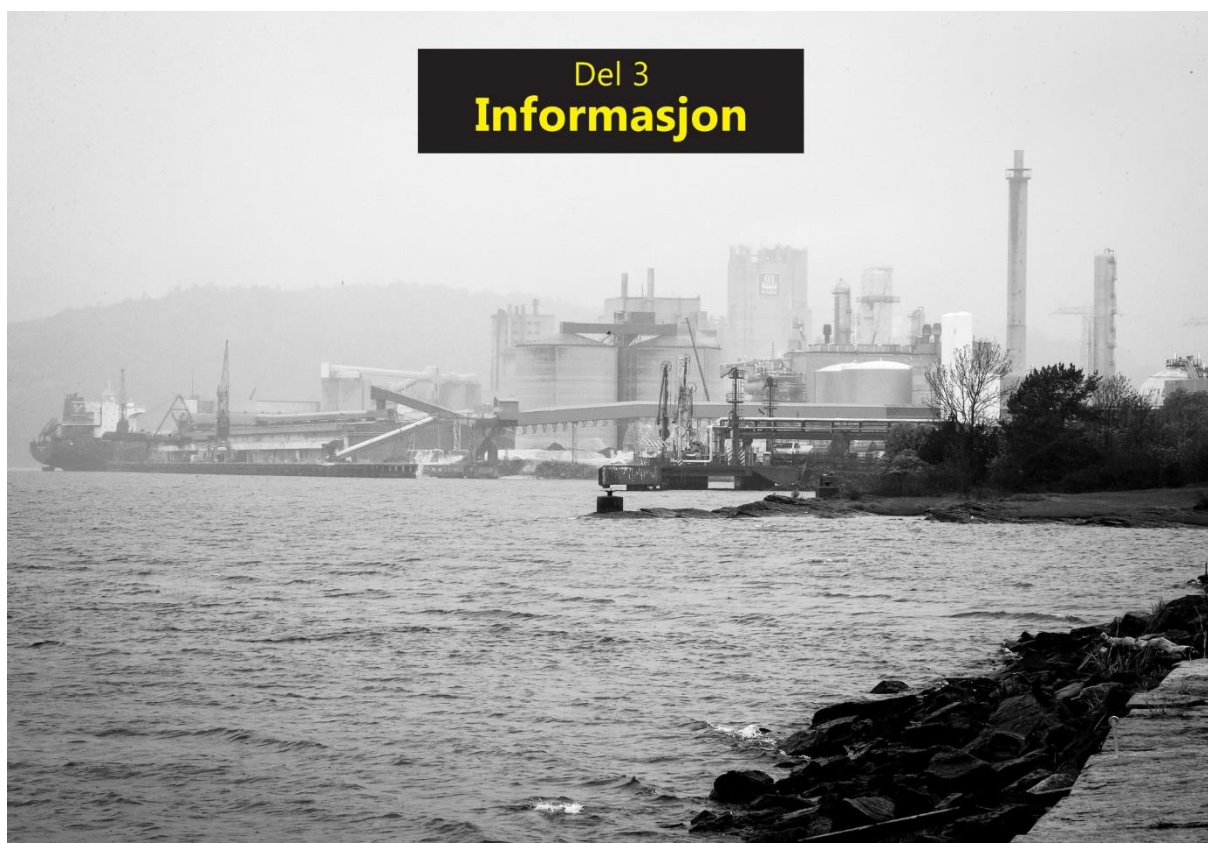
Hvordan du skal opptre ved en hendelse

Forhold deg til de meldinger som blir gitt av politi eller annen redningsledelse.

- Hold deg innedørs hvis ikke annen beskjed blir gitt
- Lukk vinduer, dører og slå av ventilasjon

- Er du utendørs og ikke kan komme deg inn, bør du observere vindretningen og bevege deg bort fra området på tvers av vindretningen
- Bevar fatningen – pass særskilt på utsatte grupper som barn, eldre og syke personer
- Søk informasjon på tilgjengelige kanaler (radio, TV, internett, sosiale medier)

[Her](#) kan du lese mer naboinformasjon fra Yara.

Heiko Junge / NTB scanpix

Ulike alarmer

I år har lokalalarmen ved fabrikkene gått elleve ganger. Bekymrede innbyggere har rast mot Herøya Industripark, Porsgrunn kommune og politiet for dårlig informasjon når alarmen går. De nærmeste naboene hører alarmen og de ser flammen. Likevel får de ikke beskjed om hva som skjer, noe som har skapt mye frustrasjon – spesielt i kommentarfeltene.

Roger Hansen, leder for hovedvernombudet, forteller at terskelen for å sette på en lokalalarm er lavere nå enn tidligere.

Siri Krohn-Fagervoll

Vi skal være på den sikre siden

Roger Hansen, leder for hovedvernombudet ved Yara og leder ved Herøya arbeiderforening
Først er det viktig å vite at det er tre ulike alarmer.

Den første er lokalalarm. Denne alarmen går når en situasjon kun berører én enkeltfabrikk på industriområdet. Yara har en lav terskel for å starte en lokalalarm og blir brukt hvis de har en situasjon hvor de ikke ønsker å ha folk tilstedet i bygget. Ved lokalalarm er det ingen fare for omgivelsene på utsiden av fabrikk og industriparken. Denne alarmen kan naboer i området rundt industriparken høre og det er denne som har blitt brukt under alle hendelser det siste året. Det har totalt gått elleve lokalalarmer i år, mot tolv i 2019. I de aller fleste av tilfellene ble det gitt lokalalarm for å være føre var.

Neste er fabrikkalarm. Denne alarmen går når det er en situasjon ved en fabrikk som kan berøre mer enn én fabrikk. Det er ingen fare for omgivelsene utenfor industriområdet. Ersnes har jobbet ved industriparken i over 30 år. Han har hørt denne alarmen gå én gang.

– Hører du en alarm inne på området hos oss er det aldri farlig på utsiden av gjerdet, understreker Ersnes.

Den tredje alarmen er Gassalarm Grenland. Da har man en situasjon som kan berøre flere fabrikker og nærmiljøet til industriparken. Denne alarmen er det politiet som setter i gang ved behov og det er dem, samt kommunen, som har ansvaret for å varsle befolkningen. Varslingssignalet heter "Viktig melding - søk informasjon" og sendes over sivilforsvarets sireneanlegg.

– Alle må forstå dette. Hører man ikke noe fra politi eller kommunen så er alt ok. Dette med alarmnivåer er ekstremt viktig å forstå, sier Ersnes.

Siri Krohn-Fagervoll

Tone Brekke, kommunikasjonsrådgiver ved Herøya Industripark, har fått med seg kritikken fra innbyggere som mener de ikke får rask nok beskjed om hva som foregår når de hører en alarm.

– Vi prøver å være så raske vi kan. Vi kan godt si at vi har en hendelse, men da er det også alt vi kan si. Derfor venter vi til at vi har en helt klar melding fra redningsstab før vi legger ut. Det går noen minutter før vi kan forteller omverdenen akkurat hva som har skjedd. I mellomtiden rekker folk å skrive på sosiale medier og spekulere. Det er vanskelig for oss å respondere så fort, sier Brekke.

De har sett mange diskusjoner på sosiale medier i etterkant av hendelser ved industriparken.

– Det blir mye opphaussing av hendelser og spekulasjoner om hva som skjer. Det kan være støv som har utløst en lokalalarm, men så blir det hausset opp til at industriparken nesten går i lufta. Det er ikke bra, sier Hansen, og fortsetter:

– Nå har jeg jobbet her i 30 år og jeg har fortsatt ikke hatt behov for å bruke gassmaske ved en rømnings situasjon, sier Hansen.

– Når vi har hendelser bruker vi alle våre ressurser på den. Det som skjer i aviser og på sosiale medier lever sitt eget liv. Det har ikke vi tid til å ta tak i når det er en hendelse, sier Brekke.

Cornelius Poppe / NTB scanpix

Fakkelen

En ting man kan legge merke til er hvis det fakles ved fabrikkene. De fleste har fått med seg at det er en god ting. Faklene brenner opp gass og fjerner det. Ofte kan man høre smell, det er heller ikke farlig, poengterer Bakli.

– Det er tenningen som lager lyden. Det er det samme som en vanlig gassbrenner, tenner du den får du et lite smell. Her er det bare en veldig mye større gassbrenner. Vi brenner gassen for å få ned trykket i fabrikken, sier Bakli

Prosessene er automatiserte og tar over med en gang de merker at noe er galt.

– En ting vi ikke skal glemme er at vi har en tillatelse til å produsere. Hvis vi forårsaker en alvorlig ulykke har vi plutselig ikke den tillatelsen lenger. Da er det slutt og det er vi ikke interesserte i, sier Bakli.

Ersnes er opptatt av at befolkningen skal ha tillit til dem, og understreker at de da må opptre tillitvekkende.

– Vi må hjelpe hverandre til ikke å bli veldig redde. Vi skal sørge for at vi har en oppegående og god produksjon ved Herøya slik at vi kan være her i mange generasjoner. Men da er vi avhengige av å operere sikkert og å ha trygget hver eneste dag. Vi har et evighetsperspektiv og vi vil at folk skal være stolte over at vi er her, sier Ersnes.

Inspeksjon

I 2008/2009 var det et politisk press og et press fra velforeningen på Herøya om å åpne tanken slik at den kunne inspiseres innvendig. Dette hadde da ikke vært gjort siden 1978. Klagene fra beboere nådde riksnyhetene. Yara var klar på at tanken var trygg, men ga etter og leide inn et nederlandsk firma for å foreta inspeksjonen. Tanken ble tømt og rensset.

– Vi fant rett og slett ingen feil, sier Bakli. Han var med på jobben i 2009 og fikk komme inn i den massive, tomme tanken.

– Det er et enormt volum å komme inn i. Det var en ganske spesiell opplevelse, sier han.

Argumentet til Yara for å ikke åpne tanken for inspeksjon var at de ikke ville ha oksygen i tanken. Skademekanismen som kan eksistere i tanken heter «ammoniakk spenningskorrosjon». Det kan gi sprekker i tanken, men det forutsetter at det er oksygen til stede. Den eneste kilden til oksygen i en slik tank er hvis den blir åpnet.

Det å gå inn å inspisere tanken har to sider. Vi får sett om alt er i orden, men samtidig kan det være at vi gjør den littegrann mer utsatt for å sprekke

Kjetil Bakli, sjefingeniør og leder for teknisk tilsyn ved Yara

Oppgraderte tanken

Under inspeksjonen i 2009 brukte de sjansen til å oppgradere tanken. De kuttet forbindelsen mellom inner- og yttertanken. De satt inn to pumper som pumper ammoniakken og de installerte nye sikkerhetssystemer. De utviklet også robotinspeksjon slik at de kan inspisere tanken uten å tømme den og tilføre oksygen. I tillegg er vanninnholdet økt til 2000 ppm. Tidligere var det 100 ppm. Vann brukes som inhiberende middel – jo mindre vann, jo mindre sjanse for en skademekanisme.

– Jeg er veldig komfortabel med at tanken er i god stand ut ifra det vi har inspisert, måten vi driver på og kontrollen vi har på den ammoniakken som kommer inn der, sier Bakli.

Hvert år foretar Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Miljøverndirektoratet eller Arbeidstilsynet en revisjon av Yara. Fabrikken har

selv det hele ansvaret hvis noe skulle skje, og myndighetene kontrollerer at de har de rette prosedyrene på plass.

Yara Porsgrunn er det eneste selskapet i Norge som får lov til å selv godkjenne nytt utstyr for bruk i egen organisasjon.

– Vi besitter en utrolig intern kompetanse, sier Ersnes.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Yara Porsgrunn har årlig tilsyn av en av storulykkemyndighetene (DSB, Miljødirektoratet, NSO eller Arbeidstilsynet). DSB koordinerer denne tilsynsaktiviteten.

– DSB hadde siste storulykkesinsyn med Yara i 2016, den gang sammen med Arbeidstilsynet. I 2017 hadde DSB dessuten et hendelsesbasert tilsyn som ledd i en oppfølging av brann i ammoniakkfabrikken. I tillegg kommer tilsyn som utføres av øvrige HMS-etater, sier avdelingsdirektør Johan Marius Ly i avdeling for forebygging og sikkerhet i DSB.

– *Hvordan vurderer dere sikkerheten ved fabrikken?*

– Vår oppfatning at Yara er en kompetent organisasjon med god styring med sine aktiviteter. Virksomheten har meldt inn flere uhell med farlig stoff i sin virksomhet i 2020. DSB er i dialog med virksomheten om disse hendelsene, sier Ly.

– *Hvordan er samarbeidet dere imellom?*

– Vesentlige endringer i anleggene ved Yara Porsgrunn blir gjenstand for samtykkebehandling i DSB. Uhell med farlige stoffer blir varslet og rapportert til DSB. I tillegg har DSB dialog med virksomheten i forbindelse med oppdatering sikkerhetsrapporten som virksomheten er forpliktet å sende inn jevnlig etter storulykkeforskriften. DSB opplever at dialogen med Yara er god, avslutter Ly.

Kommunens beredskap

Fred Inge Skjærum, beredskapskoordinator i Porsgrunn kommune, har et tett samarbeid med Yara Porsgrunn og industriparken. Som beredskapskoordinator tilhører Skjærum brannvesenet som er lokalisert på Herøya.

– Kommunen er opptatt av en nær dialog med aktørene i Herøya Industripark knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap. Vi øver sammen og er med på evalueringer av relevante hendelser. Ingen hendelser er like og derfor vektlegger vi god daglig dialog, slik at vi kjenner godt til hverandre dersom noe skulle skje. Vi deltar også i Industriberedskapsrådet som består av representanter fra Porsgrunn, Skien og Bamble kommuner, industrien, politiet, Fylkesmannen, nødetatene, Sivilforsvaret med flere. Her samordner vi planverk, planlegger og gjennomfører øvelser samt diskuterer felles problemstillinger, forteller Skjærum.

Han forklarer at kommunen mottar sikkerhetsrapporter som de benytter som grunnlag når de utarbeider helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS) for kommunen. Siste helhetlige ROS er fra 2019 og inneholder et scenario fra Yara knyttet til ammoniakklekkasje.

– En slik hendelse er innarbeidet i vårt planverk. Vi ville straks sendt ut varsling til befolkningen via SMS og mobilisert vår beredskapsorganisasjon. Kommunens viktigste oppgaver ved en slik hendelse er å ivareta befolkningens ve og vel, inkludert å informere om situasjonen. Vi har også et apparat stående klart knyttet til evakuering, mottakssenter og psykososialt kriseteam, sier Skjærum.

– *Folk har et informasjonsbehov ved hendelser. Hvordan avgjør dere om dere skal gi informasjon via sms kontra sosiale medier/kommunens hjemmeside?*

– Vi må raskest mulig få en felles situasjonsforståelse med HIP og nødetatene. Opplysninger fra disse vil hjelpe oss å ta denne vurderingen. Rådmann og/eller ordfører bestemmer om SMS skal sendes ut, men vi har også gitt vaktcentralen på Herøya mulighet til å sende ut SMS ved svært alvorlige hendelser som kan true liv og helse. Da er det viktig å starte utsendelse av SMS raskest mulig, parallelt med at Sivilforsvarets tyfoner blir aktivert. Hver hendelse fordrer å lage en situasjonsspesifikk plan for å håndtere scenarioet

på best mulig vis og en samlet vurdering ligger til grunn for om vi velger å sende ut varsler til hele eller deler av befolkningen i Porsgrunn, sier Skjærum.

Les mer om:

- [Nyheter](#)
- [Yara](#)
- [Porsgrunn](#)